

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ - ΤΕΥΧΟΣ 5

ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗ

ΟΙ ΓΛΥΠΤΟΙ ΜΑΣ «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΑΡΤΥΝ ΜΠΡΑΟΥΝ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΣΧΕΤΑΚΗ

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ-Η ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

«ΟΙ 12 ΑΘΛΟΙ ΕΝΟΣ ΜΑΘΗΤΗ»

ΘΕΑΤΡΟΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΚΑΙ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΥΝΤΟΜΑ

ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΚΟΡΙΟΥ

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Τόσο λίγα απ' αυτά που θα μπορούσαν να συμβούν συμβαίνουν...

Σαλβαντόρ Νταλί

Γράφουν (με τη σειρά που εμφανίζονται στις σελίδες):

Χριστίνα Βεριβάκη

Γιώργος Ουρανός

Χρήστος Τσαντής

Μάρτυν Μπράουν

Μάκης Πέτσας

Θεοχάρης Φραγκιουδάκης

Ζαφειρία Μαμάτση

Μαιριλή Κορφιάτη

Μαρία Δημοτάκη

Μαρία Καμηλάκη

Νικητούλα Καπελλάκη

Γιώργος Βαγιωνής

Μαρία Κληματσάκη

Ιωάννα Φαντζίκη

Ζωή Δαμοπούλου

Ανδρομάχη Χουρδάκη

Σήφης Μιχελογιάννης

Αντώνης Σχετάκης

Οδυσσέας Ομηράκης

Ειρηνάιος Γαλανάκης

Κωνσταντίνα Χαριτάκη

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Εν μέσω πολέμων, ενεργειακής και γενικότερης ακρίβειας, επέλασης τουριστών και covid-19, ανάμεσα σε πυρκαγιές που καταστρέφουν τον φυσικό πλούτο της χώρας μας, ο κόσμος μοιάζει να παίζει το ρόλο του κομπάρσου στο «**Don't look up**». Αρνείται να κοιτάζει ψηλά και να δει τι τον περιμένει.

Η Ευρώπη πνέει τα λοίσθια, την ίδια ώρα που η Ρωσική και η Αμερική οικονομία γιγαντώνονται ακόμη περισσότερο. Η Ενεργειακή φτώχεια αγκαλιάζει πλέον και τις πιο προηγμένες χώρες, ενώ οι πρόσφατες προβλέψεις πολλών επιστημόνων για μη **αναστρέψιμη κλιματική απορρύθμιση**, η οποία θα οδηγήσει πολύ σύντομα σε **αύξηση της θερμοκρασίας μεγαλύτερη των 3 βαθμών**, σε σημείο δηλαδή που θα κάνει πολύ δύσκολη έως αδύνατη τη ζωή του ανθρώπου στον πλανήτη. Οι εφιαλτικές, αλλά απολύτως ρεαλιστικές, επιστημονικές προβλέψεις μας δίνουν περίπου ένα περιθώριο περίπου 26 χρόνων για να αλλάξουμε μοντέλο ζωής, θέτοντας ως όριο καταστροφής πλέον το **2048**.

Συμφωνούν έτσι με άλλες έρευνες που αποκαλύπτουν **το ασύλληπτο μέγεθος της καταστροφής που προκαλεί η βιομηχανική αλιεία**, με τις δολοφονικές μηχανές που έχει εξαπολύσει στους ωκεανούς καταστρέφοντας τον υδάτινο κόσμο, ξεριζώνοντας καθημερινά θαλάσσια δάση στο μέγεθος της Αυστραλίας. Χαρακτηριστικό της καταστροφής που συντελείται καθημερινά στις θάλασσες, οι οποίες συντελούν τα μέγιστα στη ρύθμιση του κλίματος, είναι το γεγονός ότι **περισσότερα από τα μισά πλαστικά απορρίμματα που συγκεντρώνονται στους ωκεανούς αφορούν είδη βιομηχανικής αλιείας**. Το γεγονός αυτό αποσιωπάται.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του WWF, από το 1970 **οι πληθυσμοί των θαλάσσιων σπονδυλωτών ζώων έχουν μειωθεί κατά πάνω από 50%** και η κρίση συνεχώς επιδεινώνεται. Συνηθίζουμε να λέμε ότι τα δάση είναι οι πνεύμονες της γης, το φίλτρο της ατμόσφαιρας. Η αλήθεια όμως είναι ότι **οι ωκεανοί παράγουν το 50%-80% του οξυγόνου της ατμόσφαιρας και την προστατεύει από το 25%-50% του διοξειδίου του άνθρακα**. Επίσης, τα ψάρια και ο ωκεανός διατηρούν σε υγιή επίπεδα τη θερμοκρασία. Οι προβλέψεις των επιστημόνων λένε ότι αν συνεχιστεί ο ίδιος ρυθμός καταστροφής που προκαλεί η βιομηχανική αλιεία, **έως το 2048 θα έχουμε νεκρούς ωκεανούς**.

«Η κλιματική αλλαγή λειτουργεί με διάφορους τρόπους. Από τη μία, οι υψηλότερες θερμοκρασίες αλλάζουν τα φυσικά χαρακτηριστικά του θαλάσσιου περιβάλλοντος: τα θερμότερα νερά στην επιφάνεια της θάλασσας επηρεάζουν την κυκλοφορία του νερού σε μεγαλύτερα βάθη και διαταράσσουν τα πολύπλοκα τροφικά πλέγματα, ενώ οι μεταβαλλόμενες καιρικές συνθήκες προκαλούν καταιγίδες μεγαλύτερης συχνότητας και έντασης που πλήττουν τους παράκτιους οικοτόπους και την αλιεία. **Η χημική σύσταση της θάλασσας αλλάζει με πρωτοφανείς ρυθμούς καθώς αυτή απορροφά περισσότερο CO₂ από την ατμόσφαιρα, δημιουργώντας ένα πιο όξινο περιβάλλον**. Πολλοί οργανισμοί, από τα κοράλλια έως τα νεαρά ψάρια, δυσκολεύονται να προσαρμοστούν. Οι θερ-

μότερες θάλασσες συγκρατούν επίσης λιγότερο οξυγόνο, κάτι που προκαλεί μεταβολές στα οικοσυστήματα και τους πληθυσμούς των ειδών» σημειώνεται χαρακτηριστικά».

Η Μεσόγειος έχει εκπέμψει SOS εδώ και πολλά χρόνια, αλλά δυστυχώς κανείς δεν ακούει. **Το 93% των ιχθυοποθεμάτων της Μεσογείου, είναι υπεραλιευμένα**, δηλαδή ψαρεύονται με ρυθμό μεγαλύτερο απ' ότι αναπαράγονται. Σύμφωνα με την μελέτη καθώς ο πλανήτης θερμαίνεται, η στάθμη της θάλασσας ανεβαίνει λόγω των παγετώνων, των παγοκαλυμμάτων και των στρωμάτων πάγου που λιώνουν. Μεταξύ του 1901 και του 2010, η παγκόσμια θαλάσσια στάθμη ανέβηκε κατά μέσο όρο 3,1 mm στο πρόσφατο παρελθόν – στο μέλλον αναμένεται περαιτέρω άνοδος με ρυθμό που μπορεί να αλλάξει ακόμη πιο γρήγορα. Τα θερμότερα νερά διαστέλλονται, ανεβάζοντας κι άλλο τη στάθμη της θάλασσας. Οι επιπτώσεις είναι ήδη εμφανείς: πλημμύρες και απώλεια παράκτιων περιοχών, εκτεταμένη διάβρωση και εισροή θαλασσινού νερού. Στον Δυτικό Ειρηνικό, η στάθμη έχει ανέβει τρεις φορές ταχύτερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο, με πολύ σοβαρές συνέπειες για τους κατοίκους.

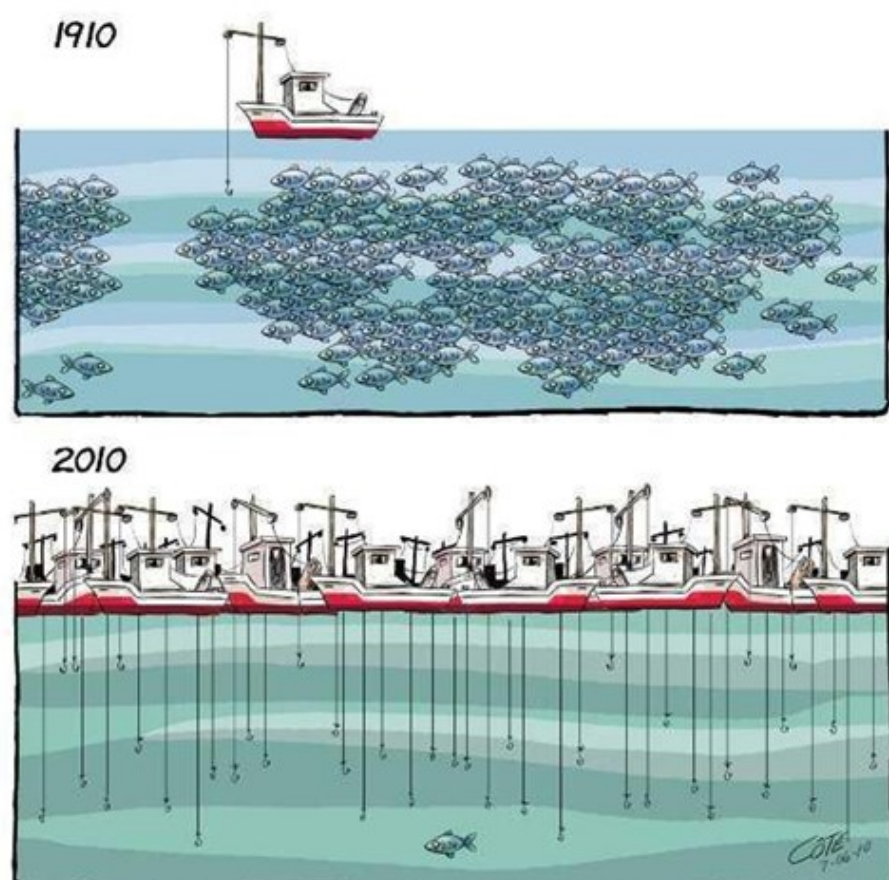
Το WWF επισημαίνει «*την επικίνδυνη σχέση μεταξύ των επιπτώσεων που οφείλονται στο κλίμα και των πιέσεων που ασκεί ο άνθρωπος στη θαλάσσια ζωή, όπως η υπεραλιείωση, η ρύπανση, η παράκτια ανάπτυξη και η ναυτιλία, οι οποίες έχουν ήδη πλήξει σοβαρά την ανθεκτικότητα των θαλάσσιων μας. Οι αλλαγές στους οικοτόπους και τους πληθυσμούς των ψαριών είναι εμφανείς... Οι πιο υψηλές θερμοκρασίες και οι καταιγίδες μεταμορφώνουν επίσης τον βυθό της θάλασσας, οδηγώντας σε μείωση των λιβαδιών ποσειδωνίας, των γοργόνιων κοραλλιών και της πίνας*».

«*Η φύση δεν μας εκδικείται. Αλλάξαμε τη σύσταση της ατμόσφαιρας και το σύστημα παύει να είναι σε ισορροπία*», σημειώνει μεταξύ άλλων ο Έλληνας Φυσικός, Ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, πολυβραβευμένος ακαδημαϊκός, Χρήστος Ζερεφός

Σύμφωνα με έρευνες και ρεπορτάζ του National Geographic, η περιβαλλοντική κρίση και οι αλλαγές που βιώνουμε δεν προκαλούνται από φυσικές συνθήκες, αλλά από την ανθρώπινη δραστηριότητα που επηρεάζει το κλίμα και τη θερμοκρασία της γης μέσω της χρήσης ορυκτών καυσίμων, της αποψίλωσης των ομβρόφιλων δασών, της κτηνοτροφίας και της υπεραλιείωσης στους ωκεανούς. Οι δραστηριότητες αυτές προσθέτουν τεράστιες ποσότητες αερίων του θερμοκηπίου στα αέρια που υπάρχουν στην ατμόσφαιρα, προκαλώντας **αύξηση του φαινομένου του θερμοκηπίου και υπερθέρμανση του πλανήτη**. Μέχρι το 1970 η συγκέντρωση του CO₂ στην ατμόσφαιρα είχε φτάσει τα 326ppm. Το 2000 ξεπέρασε τα 370ppm. Σήμερα έχει πια φτάσει τα 414ppm. Η Γη δεν είχε ποτέ ξανά τόσο υψηλές συγκεντρώσεις αερίων θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα τα τελευταία 3,5 εκατομμύρια χρόνια.

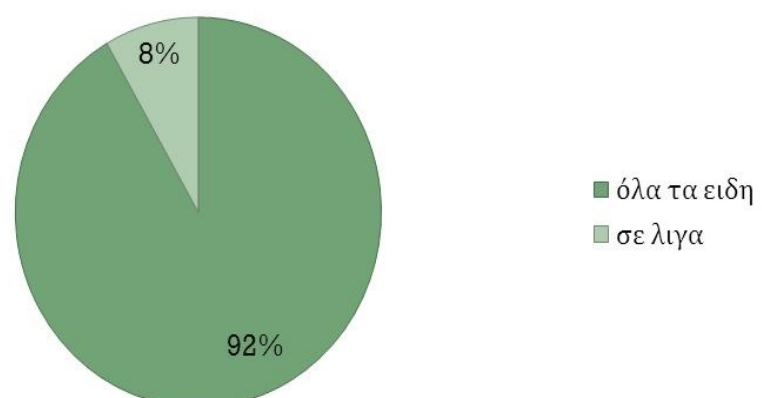
Το ανθρώπινο είδος οδεύει ολοταχώς προς τον αφανισμό του, αλλά, είπαμε: «Don't look up!».

Η μείωση παρατηρείται σε όλα τα είδη των ψαριών!

Σε ποια είδη υπάρχει μείωση;

SEASPIRACY

ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ ΠΑΛΜΟΙ

Χριστίνα Βεριβάκη

Εκείνος έφυγε.
Δεν ήθελε να κοιτάξει πίσω.
Είθισται
Με το τελευταίο βλέμμα του αποχωρισμού
Να γεννιέται η Υπόσχεση
Που ξαναγίνεται συνάντηση.
Εκείνος
Ήθελε να κρατήσει
Όλα τα μυστικά
Για τον Εαυτό του.
Εκείνη
Τον έβλεπε να φεύγει.
Ούρλιαζε βουβά.
Κανείς, δεν άκουγε τις κραυγές της.

Το σώμα της άρχισε
Να πυρώνεται
Με οργή, θυμό, και θλίψη
Για την κατάντια
Των ανήμπορων ανθρώπων.

Εκείνη
Λίκνισε το κορμί της
Ελεύθερο
Στους βακχικούς ρυθμούς.
Χόρεψε ξέφρενα
Πάνω στα παγωμένα μάρμαρα
Αφήνοντας γυμνά τα στήθια της.
Τα δάχτυλά της ανύψωσε
Προς τον Ήλιο
Για να ζεσταθούν
Οι κρύες φλέβες των χεριών της.
Άρπαξε το κορμί της φωτιά
Μα η σάρκα της δεν καιγόταν.
Πόνος δεν υπήρχε
Ούτε κάποια αγκαλιά για να σβήσει τη φλόγα.
Μόνο η οργή
Θέριεψε μέσα στα σωθικά της.

Οργή
Για τους ανθρώπους
Που έσπερναν τις ελπίδες τους
Σε αχαρτογράφητους βούρκους.
Οργή

Για τους ανθρώπους
Που δεν κυνήγησαν
Το όνειρο, τη χαρά και την ευτυχία.

Οργή
Για τους ανθρώπους
Που κράτησαν
Τις σπουδαιότερες λέξεις
Για τον Εαυτό τους.

Οργή
Για Εκείνους
Που χαϊδεύουν
Ανέραςτα κορμιά.
Οργή
Γι’ Αυτούς
Που οδηγούν τον άνθρωπο
Στη μοναξιά του πλήθους.

Οργή
Για τους Άλλους
Που επιλέγουν τη Σιωπή
Αφήνοντας
Την Αλήθεια τραυματισμένη.
Ε εσύ...
Δεν την βλέπεις;
Αιμορραγεί;
Πρέπει να βοηθήσεις
Να σωθεί.
Θεραπεύοντας
Τις πληγές της Αλήθειας
Θα λυτρωθείς με νερό και σωτηρία.

Οργή
Για όλους τους ανθρώπους
Που ξέχασαν, αγνόησαν και έκρυψαν
Την Ταυτότητα τους.
Οργή
Για τους ανθρώπους
Που φόρεσαν
Το κουστούμι
Της ουδετερότητας και του λίγου.
Το άχαρο κουστούμι
Του ψέματος, του φόβου και της υποκρισίας.
Οργή

Για τους ανθρώπους
Που αγοράζουν
Τα ακριβότερα φίλτρα
Που ωραιοποιούν
Την κατάντια και την μιζέρια
Των κακοποιημένων κορμιών
Των τοξικών οικογενειών
Των βίαιων ανδρών
Των πονηρών γυναικών
Των αδύναμων παιδιών.

Οργή
Για όλους τους ανθρώπους
Που κοιτούν αμήχανα
Όσα αγαπούν από μακριά.
Πάντα από μακριά.

Η αγάπη, είπαν, πως έχει χιλιόμετρα και αποστά-
σεις.
Η αγάπη, είπαν, πως караδοкеί από μακριά.
Πάντα από μακριά.
Οργή.
Οργή
Για τη βασανιστική αυτοκτονία
Του ομορφότερου πλάσματος
Του κόσμου τούτου.

Ακούει στο όνομα, Άνθρωπος.

Εκείνη
Χόρευε το ζάλο
Που έδινε ζωή στα στήθη της.
Εκείνη
Ήπιε μεθυστικό κρασί
Για να ξεδιψάσει την οργή της.
Εκείνη θόλωσε.
Χρησιμοποίησε
Τ’ αδειανά μπουκάλια
Φτιάχνοντας βόμβες.
Αμέτρητες βόμβες.
Βόμβες μολότοφ.
Τις γέμισε
Με χρυσόσκονη και μπουρμπουλήθρες.
Τις πότισε με άρωμα γιασεμί
Και τις εκτίναξε

Στις αυλές των ανθρώπων
Που μύριζαν Θάνατο και Ψέμα.

Ξάφνου ο Κόσμος
Μύρισε γιασεμί.

Δεν υπήρξαν στάχτες και συντρίμια.
Η χρυσόσκονη γέννησε νέο χρώμα.
Τα περιβόλια
Άνθισαν με αρχή και τόλμη.
Ξάφνου ο Άνθρωπος

Άρχισε να κολυμπάει
Σε απάνεμες μπουρμπουλήθρες
Αμόλυντων νερών.
Χανιά 6/5/2022

ΟΙ ΓΛΥΠΤΟΙ ΜΑΣ «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ»

ΚΑΙ ΤΟ «ΟΡΦΑΝΟ» ΜΙΝΩΪΚΟ ΜΑΣ ΨΗΦΙΔΩΤΟ, ΣΤΗ ΒΙΕΝΝΗ

Του Γιώργου Ουρανού: ouranosgeo@gmail.com*

-Αφροδίτη, εμάς πότε θα μας γυρίσουν στη πατρίδα; Έχω απελπιστεί πια! ψιθύρισε η Νίκη της Σαμοθράκης στην Αφροδίτη της Μήλου, στο μουσείο του Λούβρου, όπου βρίσκονται.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Το φαινόμενο της Μετανάστευσης στον Ελλαδικό χώρο, με την δικλίδα βέβαια της προσωρινότητας και της δέσμευσης για την επάνοδο στη πατρίδα, είναι μια υπόθεση που κρατάει τουλάχιστον δύο αιώνες. Από τις πρώτες δεκαετίες του 1800 και πριν το ξεκίνημα της επανάστασης του '21, πολλοί Έλληνες είχαν μεταναστεύσει σε Κεντροευρωπαϊκές πόλεις, αλλά και στην Αλεξάνδρεια, αναζητώντας μια καλύτερη τύχη. Πολλοί απ' αυτούς πρόκοψαν και όταν γύρισαν πίσω έγιναν οι πρώτοι μας Εθνικοί ευεργέτες. Ως τέτοιοι αναφέρονται: ο Τοσίτσας, ο Ζάππας, ο Ζωσιμάς, ο Μπενάκης, ο Βαρβάκης και αρκετοί άλλοι. Η τάση αυτή για μετανάστευση επαναλήφθηκε και άλλες φορές, όπως στις αρχές του 1900 (το 1914 καταγράφηκαν 37.000 μεταναστεύσεις), όπως και τη περίοδο μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του '22.

ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗ

Η περίοδος όμως, όπου η μετανάστευση κατέληξε σε πραγματική αιμορραγία για τον Ελ-

ληνισμό, ήταν η μετεμφυλιακή εποχή και κορυφώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '60. Το 1965 καταγράφηκαν 117.000 μεταναστεύσεις και την 5ετία '65 - '69, 500.000!

Ήταν τότε που ο Στέλιος Καζαντζίδης τραγουδούσε το «Μανούλα θα φύγω, μην κλάψεις για μένα». Ευτυχώς αυτή η αιμορραγία ελαττώθηκε αρκετά τη δεκαετία του '70, για να μη δενιστεί σχεδόν στα τέλη της.

ΟΙ ΙΔΙΟΤΥΠΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Πέραν όμως από τα πρόσωπα που εγκατέλειπαν έστω και προσωρινά την πατρίδα, και μια άλλη μετανάστευση είχε συντελεστεί αλλά και συνεχίζονταν τόσο στην Ελληνική χερσόνησο όσο και στην Ελληνική Μικρά Ασία. Ήταν η μετανάστευση των Αγαλμάτων! Εκατοντάδες Αγάλματα και άλλα γλυπτά μετανάστευσαν από τον Ελλαδικό χώρο, περίπου την ίδια περίοδο, καθ' όλη τη διάρκεια του 1800. Μόνο που η μετανάστευση αυτή ήταν κάπως ιδιότυπη. Τα αγάλματα δεν έφυγαν μόνα τους, μιας και δεν μπορούσαν να περπατήσουν! Ακόμη, δεν ρωτήθηκαν αν πραγματικά ήθελαν να φύγουν!

Σίγουρα με την αποχώρησή τους δεν έγινε επίκληση της δέσμευσης για τη προσωρινή τους απουσία! Αντίθετα η μετανάστευσή τους αυτή, όπως σχεδιάστηκε και εκτελέστηκε, ήταν εξ αρχής ως χωρίς επιστροφή! Τις περισσότερες φορές πραγματώθηκε με διπλωμα-

τικό τρόπο και ονοματίστηκε ως: δωρεά προς τον Βασιλέα, αγορά, μετακίνηση σε ασφαλές μέρος και με άλλες αιτιολογίες. Όμως εμείς οι απόγονοι εκείνων των καλλιτεχνών που τα σμίλεψαν αλλά και εκείνων που χρηματοδότησαν τη δημιουργία τους, αδυνατούμε να δεχτούμε πως η μετανάστευσή τους αυτή, είναι χωρίς επιστροφή.

Ο ΝΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

Όσες δεκαετίες και να 'χουν περάσει από τότε που με βάνανσο τρόπο βρέθηκαν μακριά μας, εμείς τη απουσία τους τη θεωρούμε προσωρινή. Πάντα διατηρούμε τις ελπίδες μας πως ως μετανάστες που είναι, όπου και να βρίσκονται, κάποια στιγμή θα βρουν τη ευκαιρία, να επιστρέψουν. Αλήθεια, θα μας ήταν πολύ δύσκολο το να μπορέσουμε να απαριθμήσουμε το πού βρίσκονται και ποια ευρήματα ακριβώς! Όμως αυτό δεν θα ήταν και τόσο ακατόρθωτο αν η αποστολή αυτή ανατίθετο από την Ελληνική κυβέρνηση σε μια ομάδα διακεκριμένων καθηγητών αρχαιολογίας. Ίσως μάλιστα η αποστολή αυτή να έπαιρνε και τη μορφή της εχέμυθης έρευνας καθότι θα διεξάγονταν και σε στενή συνεργασία με τις πρεσβείες μας στην κάθε πρωτεύουσα.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ

Βέβαια σε γενικές γραμμές η πλειοψηφία των Ελλήνων γνωρίζει πως :

-Τα Ελγίνεια μάρμαρα αφαιρέθηκαν από τον Παρθενώνα και σήμερα βρίσκονται στο Βρετανικό μουσείο στο Λονδίνο.

-Τα δύο από τα έξι λαμπρότερα αγάλματα όλου του κόσμου και όλων των εποχών, η Νίκη της Σαμοθράκης και η Αφροδίτη της Μήλου βρίσκονται στο μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι. (Τα άλλα τέσσερα είναι ο Ερμής του Πραξιτέλη που βρίσκεται στο αρχαιολογικό μουσείο της Ολυμπίας, ο Ηνίοχος των Δελφών που βρίσκεται στο μουσείο των Δελφών, το χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς που ήταν τοποθετημένο στον Παρθενώνα, αλλά δεν βρέθηκε ποτέ, και το άγαλμα του Ολυμπίου Διός στην Ολυμπία το οποίο επίσης δεν βρέθηκε ποτέ).

-Τους δεκάδες Κούρους και τις δεκάδες Κόρες που βρίσκονται σε πλήθος από μουσεία της Ευρώπης και της Αμερικής αλλά και σε ιδιωτικές συλλογές!

-Τα εκατοντάδες ή και χιλιάδες άλλα αρχαιολογικά ευρήματα από Ελληνικούς αρχαιολογικούς χώρους, όπως αμφορείς, αγαλματίδια, πρόχους θυσιών, κύπελα, κτερίσματα, κοσμήματα χρυσά ή από ορεία κρύσταλλο, ειδώλια, νομίσματα και πολλά –πολλά άλλα αντικείμενα που βρίσκονται στα παραπάνω μουσεία και ιδιωτικές συλλογές!

Η ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ

Η έρευνα λοιπόν πρέπει να επεκταθεί με σαφέστατα νόμιμο και διαφανή τρόπο σε όλα τα μουσεία και τις επισκέψιμες ιδιωτικές συλλογές, από την Ευρώπη ως την Αμερική και τη μακρινή Ωκεανία.

Το αποτέλεσμα της έρευνας θα πρέπει να λάβει τη μορφή ως ένα αδιάσειστο τεκμήριο πνευματικής ιδιοκτησίας του Ελληνισμού, και θα αποτελεί ένα πολύτιμο στοιχείο συμπλήρωσης των γνώσεων των φοιτητών αρχαιολογίας για τους αρχαιολογικούς μας θησαυρούς. Θα είναι ένας τόμος «Ευαγγέλιου Αρχαιολογίας» για το τι ξενιτεμένο υπάρχει και προσωρινά μόνο απουσιάζει από τη χώρα μας. Ακόμη θα πρέπει να συμπεριληφθεί και στη μαθητική διδακτική ύλη της ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι Έλληνες από τα μαθητικά τους χρόνια θα πρέπει να γνωρίζουν τί Ελληνικό υ-

πάρχει σε μουσεία του εξωτερικού. Αυτό το γεγονός και με τη κατάλληλη παρουσίαση από τους διδάσκοντες, σίγουρα θα αποτελέσει ένα ισχυρό παράγοντα ώστε οι μαθητές μας να εκτιμήσουν τη σπουδαιότητα των δημιουργημάτων αυτών. Αφού τα έχουν οι ξένοι στα μουσεία τους και δεν εκθέτουν τα δικά τους, θα πει ότι είναι μεγάλης σπουδαιότητας και αξίας. Θα αναπτυχθεί λοιπόν ένα ισχυρό κίνητρο στους μικρούς μαθητές να μάθουν κάτι παραπάνω για την ιστορία του τόπου τους, θέμα που σήμερα μάλλον πως υστερούμε στο πανελλήνιο.

ΟΙ ΔΥΝΗΤΙΚΑ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΖΟΜΕΝΟΙ

Η έκθεση αυτή συνοδευόμενη από την πλήρη λίστα των ξενιτεμένων θησαυρών, θα έχει την έννοια του πρωταρχικού τεκμηρίου, για να ξέρουμε επακριβώς ποιοι θησαυροί μας λείπουν, και πού βρίσκονται. Ίσως κάποια στιγμή η χώρα μας να βρεθεί σε θέση που να της επιτραπεί να αρχίσει να διεκδικεί την επανασύνδεσή τους με τον τόπο δημιουργίας και εναπόθεσής τους. Σιγά-σιγά και πολύ μελετημένα.

Χαρακτηριστική περίπτωση επαναπατρισμού αρχαιολογικού θησαυρού αποτελεί η επιστροφή από την Αυστρία, το 2018, στο μουσείο Ηρακλείου 26 αντικειμένων της Μινωϊκής περιόδου. Τα ευρήματα αυτά είχαν φυγαδευτεί και μάλιστα με δόλιο τρόπο κατά τη διάρκεια της Γερμανικής κατοχής από το Ηράκλειο, από τον Αυστριακό στρατηγό Julius Alfred Ringel διοικητή της 5ης ορεινής Μεραρχίας της Βέρμαχτ, και βρισκόταν σε μουσεία της Αυστρίας.

Η ΜΟΝΑΞΙΑ ΤΟΥ ΟΡΦΑΝΟΥ ΜΙΝΩΪΚΟΥ ΨΗΦΙΔΩΤΟΥ ΣΤΗ ΒΙΕΝΝΗ

Ένα από τα σχετικά άγνωστα αλλά ανεκτίμητης αξίας αρχαιολογικά ευρήματα βρισκόταν ως τουλάχιστον το 1986 στο αρχαιολογικό μουσείο της Βιέννης. Σε τυχαία επίσκεψή μας την άνοιξη του 1986 στη Βιέννη, προς μεγάλη μας έκπληξη, σε περίοπτη θέση και στο κέντρο μιας αίθουσας που συνέδεε δύο μεγαλύτερες αίθουσες υπήρχε ένα ψηφιδωτό τοποθετημένο στο πάτωμα του μουσείου. Το ψηφιδωτό ήταν προστατευμένο από μεταλλικές μπάρες ολόγυρα και κόκκινες υφασμάτινες ταινίες όπως συνηθίζεται σε μεγάλης αξίας εκθέματα, ώστε να μην μπορεί κανείς να το πλησιάσει και να

το αγγίξει. Η λεζάντα που το συνόδευε έγραφε: *Ψηφιδωτό από την Κνωσσό της νήσου Κρήτης.*

Ήταν σε άριστη κατάσταση και το μέγεθός του ήταν λίγα τετραγωνικά μέτρα.

Η έκπληξή μας ήταν τέτοια γιατί ποτέ δεν είχαμε ακούσει κάτι για αυτό το εύρημα, μα και γιατί ποτέ δεν θα περιμέναμε πως υπήρχαν Μινωϊκά ευρήματα και μάλιστα τέτοιου μεγέθους στην Αυστρία. Στην αναπάντεχη συνάντησή μας αυτή, σκεφθήκαμε πως θα του ταίριαζε η ονομασία «το ορφανό ψηφιδωτό» μιας και το συνόδευε η απόλυτη μοναξιά του, αλλά και το ίδιο φανταστήκαμε πως θα ένοιωθε αταίριαστο με τα άλλα εκθέματα γύρω του, που ήταν άσχετα με αυτό!

Η ΕΝΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΑ ΠΡΕΣΒΗ

Το εύρημα αυτό πέραν της ανεκτίμητης αρχαιολογικής του αξίας εκτιμούμε πως έχει και συμβολική αξία και ειδικότερα για το νησί της Κρήτης μιας και είναι τμήμα της Κρητικής γης και μάλιστα ηλικίας 3,8 χιλιάδων χρόνων! Από τα αρχαιότερα του Ελλαδικού χώρου. Για το λόγο αυτό, και σαν πρώτη κίνηση θα πρέπει να οργανωθεί η επιχείρηση εντοπισμού του. Εφόσον αυτή καταλήξει επιτυχώς, γιατί δεν γνωρίζουμε εάν ευρίσκεται ακόμη σε αυτό το χώρο ή κάπου αλλού, το θέμα θα πρέπει να τύχει ιδιαίτερης δημοσιότητας. Ακόμη θα πρέπει να αποκτήσει πολύ μεγάλη προβολή σαν ένα αρχαιολογικό εύρημα τεράστιας αξίας που δεν είναι όμως τόσο γνωστό όσο τα ελγίνεια μάρμαρα. Σίγουρα θα μπορέσει να εκδραματιστεί η εύρεσή του και να διερευνηθεί ο τρόπος που αυτό αποσπάσθηκε από τη γη που το έκρυβε στη Κνωσσό και μεταφέρθηκε στη Βιέννη. Με κατάλληλες ενέργειες και με επικοινωνιακές τακτικές, το θέμα θα μπορούσε να πάρει διεθνή δημοσιότητα πολύ μεγαλύτερη από εκείνης της επιστροφής των ελγίνειων μαρμάρων που έχει γίνει πια μια κοινότητα υπόθεση διεκδίκησης και που μάλιστα δεν έχει παρουσιάσει καμία πρόοδο. Χαράζοντας λοιπόν ένα οδικό χάρτη της αποκάλυψης του θέματος, ας λάβει, σαν μια πρώτη κίνηση, εντολή από τον Υπουργό των εξωτερικών ο Έλληνας πρέσβης στην Βιέννη, και με τη συνδρομή του μορφωτικού ακολούθου ή κάποιου Έλληνα αρχαιολόγου ειδικού της Μινωϊκής περιόδου, να κάνει μια πρώτη αυτοψία στο μουσείο. Σε περίπτωση δε, θετικής έκβασης τα επόμενα, εναπόκεινται πλέον στην ευαισθησία αλλά και στην αποτελεσματικότητα σε ειδικά θέματα, που θα πρέπει βέβαια να αποδειχτεί, του Έλληνα Πρωθυπουργού!

* Ο Γιώργος Ουρανός είναι ψυχολόγος

MARTYN ΜΠΡΑΟΥΝ

Συνέντευξη στον Χρήστο Τσαντή, μετάφραση: Μάκης Πέτσας

Ο Μάρτιν Μπράουν (Martyn Brown) είναι επίτιμος καθηγητής στο τμήμα Ιστορικών και Φιλοσοφικών Μελετών, του Πανεπιστημίου του Queensland. Κατέχει τιμητική έδρα στο Κέντρο Ερευνών και Μελετών της Νέας Ζηλανδίας, στο Πανεπιστήμιο Victoria της Ουέλινγκτον. Η έρευνά του για τη σχέση Νέας Ζηλανδίας-Ελλάδας την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έδωσε ώθηση στην ακαδημαϊκή και ερευνητική αρθρογραφία και πολλά δημοφιλή κείμενά του δημοσιεύθηκαν στη Νέα Ζηλανδία, στην Αυστραλία, στις ΗΠΑ και στην Ελλάδα. Υπήρξε, επίσης, ερευνητής, συγγραφέας και συμπαραγωγός ραδιοφωνικού ντοκιμαντέρ για τη μαζική πολιτική εξέγερση των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων στη Μέση Ανατολή τον Απρίλιο του 1944.

-Μάρτυν, Ποιο είναι το κεντρικό θέμα του βιβλίου «Η Πολιτική της Λήθης»;

Τα βιβλία μνήμης και ιστορίας του πολέμου της Νέας Ζηλανδίας τονίζουν μόνο τα αρκετά υπαρκτά νήματα της σύνδεσης του έθνους με την Ελλάδα εν καιρώ πολέμου. Είναι όμως πιο σύνθετο το ζήτημα. Η κοινωνία της Νέας Ζηλανδίας ήταν διχασμένη ως προς το με ποιους Έλληνες και πώς θα μπορούσε να αλληλεπιδράσει ή, τελικά, θα αλληλεπιδρούσε. Αυτό συνέβαινε τόσο στη Μεσόγειο όσο και στον ελληνικό πληθυσμό της διασποράς στην ίδια τη Νέα Ζηλανδία.

Για παράδειγμα, ο νεοζηλανδικός και ο ελληνικός στρατός πολέμησαν ή εκπαιδεύτηκαν μαζί στην ηπειρωτική χώρα και την Κρήτη, στη Μέση Ανατολή και την Ιταλία μεταξύ 1941 και

1944. Αλλά στη Νέα Ζηλανδία κυριαρχούν όσα έγιναν το 1941, και ιδιαίτερα η Μάχη της Κρήτης.

Δεύτερον, η βοήθεια που προσέφεραν και οι θυσίες που έκαναν οι Έλληνες πολίτες για να στερήσουν τους Νεοζηλανδούς, καθώς και άλλους στρατιώτες της Κοινοπολιτείας, ώστε εκείνοι να πολεμήσουν τον εχθρό ή και να διαφύγουν την αιχμαλωσία, είναι ένα ισχυρό μέρος της περίφημης «ειδικής σχέσης» μεταξύ των δύο χωρών. Αλλά πώς θα μπορούσε η Νέα Ζηλανδία να αναδείξει στους Έλληνες ότι αυτό είναι ένα ξεχωριστής σημασίας ζήτημα, όσο οι τελευταίοι υπέφεραν από την Κατοχή, αλλά και μετά την απελευθέρωση; Υπήρξε έντονη δημόσια συζήτηση και αντιπαράθεση στη Νέα Ζηλανδία σχετικά μ' αυτό.

Τμήματα της κοινής γνώμης της Νέας Ζηλανδίας ενδιαφέρθηκαν για το πολιτικό μέλλον της Ελλάδας τόσο κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όσο και κατά τον Εμφύλιο. Υπήρχαν δημόσιες αλλά και εμπιστευτικές διπλωματικές διαμαρτυρίες για τις βρετανικές πολιτικές και ενέργειες. Αυτά δεν περιλαμβάνονται στα επισήμως αποδεκτά ιστορικά κείμενα ή δεν αποτελούν κοινό κτήμα. Αν βασιστεί κανείς στους μυστικούς φακέλους ασφαλείας της Νέας Ζηλανδίας που έχουν δει το φως της δημοσιότητας, οι μη Έλληνες στη Νέα Ζηλανδία ήταν πολύ περισσότεροι και πιο ηχηροί κατά την ανάμειξή τους στην πολιτική που σχετίζεται με την Ελλάδα.

Πώς εκφράστηκε η σχέση Ελλάδας-Νέας Ζηλανδίας στον πόλεμο;

Ο στρατός της Νέας Ζηλανδίας και ο ελληνικός στρατός αλληλεπέδρασαν μετά το 1941 στη Μεσόγειο. Η εκπαίδευση στην οποία συμμετείχαν Έλληνες και Νεοζηλανδοί πραγματοποιήθηκε στην Παλαιστίνη, την Αίγυπτο και τη Συρία. Όταν οι Νεοζηλανδοί έσπευσαν από τη Συρία το 1942 για να πολεμήσουν στο Ελ Αλαμείν, οι Έλληνες ήθελαν να συμπαράταχθούν μαζί τους. Για διάφορους λόγους αυτό δεν έγινε. Οι δύο δυνάμεις πολέμησαν σε διαφορετικά σημεία του μετώπου. Αργότερα, το 1944, πολέμησαν πλάι-πλάι στο Ρίμινι της Ιταλίας.

Το ραδιόφωνο και οι εφημερίδες της Νέας Ζηλανδίας ανέφεραν ότι οι δύο στρατοί βρέθηκαν μαζί. Αυτό δημιούργησε ένα πολύ θετικό αίσθημα, αλλά και κάποια αρνητική διάθεση σε ορισμένα ρεπορτάζ. Αυτή η αρνητική διάθεση περιστρεφόταν γύρω από την απογοήτευση για την εκπαίδευση Ελλήνων.

Οι αξιωματικοί της Νέας Ζηλανδίας συμμετείχαν στην Επιχείρηση Χάρλινγκ στα τέλη του 1942. Αυτό εξελίχτηκε, καθώς Έλληνες ανάρτες και το βρετανικό Σώμα Ειδικών Επιχειρήσεων πραγματοποίησαν το σαμποτάζ στη Γέφυρα του Γοργοπόταμου. Οι Νεοζηλανδοί παρέμειναν και ενσωματώθηκαν με άλλους συμπατριώτες τους στο Σώμα Ειδικών Επιχειρήσεων.

Μελετώντας τον Τύπο της εποχής στη Νέα Ζηλανδία, μπορεί κανείς να δει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον της νεοζηλανδικής κοινής γνώμης για την τύχη του ελληνικού λαού. Το ίδιο εκφραζόταν και στις επιστολές που έφταναν στην κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας από πολίτες. Αλλά η κυβέρνηση και άλλοι φορείς έδειχναν τώρα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα μέχρι τα τέλη του 1943. Στη συνέχεια, ο Πρωθυπουργός της Νέας Ζηλανδίας απέστειλε ένα ειδικό πλοίο ανθρωπιστικής βοήθειας, που μετέφερε προϊόντα της Νέας Ζηλανδίας, ώστε αυτό να μεταβεί στην Ελλάδα την περίοδο της απελευθέρωσης. Αυτό αποτελούσε εξαίρεση σε σχέση με ό,τι είχε συμβεί την προηγούμενη περίοδο, όταν η Νέα Ζηλανδία τηρούσε το εμπάργκο που επιβλήθηκε από τους Συμμάχους στις αποστολές τροφίμων στην Ευρώπη. Το εμπάργκο αυτό σταδιακά χαλάρωσε.

Η κρατική υπηρεσία της Νέας Ζηλανδίας που ήταν αρμόδια για την ανθρωπιστική βοήθεια είχε πάντα μια στενή άποψη και δεν έβλεπε την Ελλάδα ως ξεχωριστή περίπτωση. Παραγκωνίστηκε στα τέλη του πολέμου από την CORSO, μια νέα οργάνωση που ιδρύθηκε για να παρέχει βοήθεια και αποκατάσταση σε χώρες που σπαράσσονται από τον πόλεμο.

Ο λαός της Νέας Ζηλανδίας έκανε φανερή την αυξανόμενη φροντίδα του για την Ελλάδα στα τέλη του 1944. Τότε, υπήρξε μια ανοιχτή προσπάθεια χρηματοδότησης. Η Ελλάδα έλαβε τα περισσότερα χρήματα.

Και μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τι έγινε με τους δεσμούς που αναπτύχθηκαν;

Αμέσως μετά υπήρξε εκτεταμένη συζήτηση και δραστηριότητα στη Νέα Ζηλανδία για την

ΜΑΡΤΥΝ ΜΠΡΑΟΥΝ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ

ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ, ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ
ΣΤΟΝ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ—ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ—ΕΜΦΥΛΙΟΣ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Ελλάδα. Σε διπλωματικό και πολιτικό επίπεδο, η κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας ήθελε να διεξαχθούν ασφαλείς εκλογές. Διαφώνησε με τη βρετανική κυβέρνηση, η οποία υποστήριζε ότι η κατάσταση ήταν τόσο επικίνδυνη, ώστε οι Έλληνες δεν μπορούσαν να αισθάνονται αρκετά ασφαλείς για να ψηφίσουν όπως ήθελαν. Η κυβέρνηση της Ουέλινγκτον ήταν, επίσης, καθύποπτη για τις πληροφορίες που τους έστελναν οι βρετανικές αρχές σχετικά με την ελληνική κατάσταση.

Σε ανθρωπιστικό επίπεδο, υπήρχαν τοπικές πρωτοβουλίες με ομάδες βετεράνων και άλλες. Έστελναν βοήθεια στην Ελλάδα. Το ποσό δεν μπορεί να υπολογιστεί. Ακόμη και η κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας δεν μπορούσε να το κάνει αυτό. Συναντήθηκε όντως με πολλές ομάδες για να προσπαθήσει να δημιουργήσει έναν μόνιμο δίαυλο έκφρασης εκτίμησης προς τον ελληνικό λαό για τον τρόπο με τον οποίο είχε βοηθήσει τους Νεοζηλανδούς στρατιώτες κατά τη διάρκεια των διαφόρων μαχών και της Κατοχής. Οι μορφές έκφρασης της στήριξης είχαν άμεσα χρηστικό χαρακτήρα, για παρά-

δειγμα η οικοδόμηση μιας κλινικής. Δυστυχώς, κανένα αποτέλεσμα δεν προέκυψε ποτέ από αυτές τις συζητήσεις.

Ήταν η στάση της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας της Νέας Ζηλανδίας ταυτόσημη με τις επιθυμίες της Μ. Βρετανίας για το ελληνικό ζήτημα ή υπήρχαν διαφορετικές προσεγγίσεις;

Υπήρχαν διαφορετικές προσεγγίσεις σε σχέση με τη Μ. Βρετανία. Συνολικά, οι αξιωματικοί της Νέας Ζηλανδίας στη Μεσόγειο έδειξαν περισσότερη συμπάθεια προς τους Έλληνες στρατιώτες, με τους οποίους αλληλεπιδρούσαν. Το βρετανικό στρατιωτικό κατεστημένο το αναγνώρισε από τα τέλη του 1942 και μετά. Άρχισαν να οικοδομούν το δεσμό μεταξύ των δύο στρατών στη στρατηγική τους σκέψη. Μπορεί κανείς να βρει περαιτέρω στοιχεία για αυτό όταν οι δύο δυνάμεις βρίσκονταν μαζί στην Ιταλία.

Από την άλλη πλευρά, οι Νεοζηλανδοί που υπηρετούσαν στο Σώμα Ειδικών Επιχειρήσεων στην κατεχόμενη Ελλάδα υποστήριζαν σχεδόν όλοι τις βρετανικές πολιτικές. Είχαν μια αντιπάθεια για την αριστερή αντίσταση και την

έβλεπαν ως καθοδηγούμενη από τους Έλληνες κομμουνιστές.

Η κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας θεώρησε ότι οποιοδήποτε ζήτημα για το μέλλον της Ελλάδας θα έπρεπε να τεθεί μετά τη νίκη στον πόλεμο. Αλλά άρχισε στα τέλη του 1944 να δείχνει ενδιαφέρον και να έχει μια πιο επικριτική στάση απέναντι στις βρετανικές πολιτικές. Η κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας ήταν των Εργατικών. Έτσι, όταν οι Εργατικοί της Μεγάλης Βρετανίας πήραν την εξουσία το 1945, οι Νεοζηλανδοί περίμεναν μια πιο θετική άποψη για την Ελλάδα. Κάτι τέτοιο δεν έγινε ποτέ.

Τι σας έκανε να ασχοληθείτε με αυτό το θέμα και να κάνετε μια τόσο εκτεταμένη και μακροχρόνια έρευνα;

Ήξερα ότι η δουλειά μου αμφισβητούσε την αποδεκτή και δημοφιλή μνήμη και τα βιβλία ιστορίας που είχαν εκδοθεί για της σχέση Νέας Ζηλανδίας και Ελλάδας τον καιρό του πολέμου. Αυτά περιστρέφονται γύρω από τις μάχες των αρχών του 1941, καθώς και τους κινδύνους και τις θυσίες του ελληνικού λαού, που βοήθησε και έκρυψε Νεοζηλανδούς στρατιώτες που κρύβονταν από τον εχθρό κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Έτσι, πάντα ένιωθα ότι έπρεπε να διεξαγάγω μια πολύ ενδελεχή έρευνα, ώστε να δώσω στα επιχειρήματά μου τη μέγιστη δύναμη. Ακόμη και οι ενώσεις και οι ομάδες των επαγγελματιών ιστορικών στη Νέα Ζηλανδία και την Αυστραλία στις ενημερωτικές τους παρεμβάσεις εξακολουθούσαν να δίνουν έμφαση στην ίδια αποδεκτή εκδοχή της ιστορίας, όταν διατύπωναν παρατηρήσεις για το βιβλίο μου ή προέβαλλαν τις δημόσιες παρουσιάσεις μου. Τέτοιο είναι το επίπεδο της δημόσιας συζήτησης περί αυτού που συνιστά την ιστορική αλήθεια.

Ποια ήταν τα μεγαλύτερα εμπόδια που συναντήσατε κατά τη διάρκεια αυτής της προσπάθειας;

Κάποια ιστορικά γεγονότα στη βόρεια Αφρική σχετικά με τον ελληνικό στρατό και αυτόν της Νέας Ζηλανδίας δεν είναι ακόμη απολύτως ξεκάθαρα. Αυτό οφείλεται στη σκόπιμη καταστροφή επίσημων εγγράφων από τις συμμαχικές αρχές στην Αίγυπτο κατά τα μέσα του 1942. Οι δυνάμεις του Ρόμελ επιτέθηκαν και ήταν πολύ κοντά στην Αλεξάνδρεια και το Κάιρο. Ο όγκος των κατεστραμμένων εγγράφων ήταν τόσο μεγάλος, που ο ουρανός σκεπάστηκε από στάχτες.

Ένα άλλο εμπόδιο ήταν η καταστροφή από τη βρετανική πρεσβεία στην Αθήνα αρχείων που σχετίζονται με πληρωμές σε Έλληνες οι οποίοι βοηθούσαν στρατιώτες της Κοινοπολιτείας στην κατεχόμενη από τον εχθρό Ελλάδα.

Επίσης, αντιξοότητα αποτέλεσε και το γεγονός ότι τα άτομα που αναφέρω στο βιβλίο είχαν σχεδόν όλα πεθάνει τον καιρό που ξεκινούσα την έρευνά μου, το 2004.

Και τι σημαίνει Κρήτη και Ελλάδα για το Μάρτιν Μπράουν;

Νομίζω ότι είναι πιο σωστό να πω τι σημαίνουν οι Έλληνες για μένα. Τα τελευταία 18 χρόνια έχω επικοινωνία με διάφορες ομάδες Ελλήνων της διασποράς στη Νέα Ζηλανδία, την Αυστραλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Έχω επισκεφτεί την ηπειρωτική Ελλάδα, αλλά και την Κρήτη. Κάθε εβδομάδα περνάω από ελληνικές επιχειρήσεις στο Μπρίσμπεϊν.

Είμαι εντυπωσιασμένος από τη φιλοξενία και την ευγένειά τους. Στην Ελλάδα και την Ευρώπη, μόλις ένα ελληνικό καφέ μάθει ότι είμαι από την Αυστραλία, εμφανίζεται ένα ποτήρι ούζο στο τραπέζι. Το βρήκα πολύ συγκινητικό. Προφανώς αντανakλά μια αίσθηση δε-

σμού μεταξύ δύο λαών.

Τι μήνυμα θα θέλατε να στείλετε στους Έλληνες σήμερα;

Το βιβλίο μου είναι μια κριτική μελέτη για το κράτος της Νέας Ζηλανδίας και τους ισχυρούς στις αλληλεπιδράσεις τους με την Ελλάδα. Υπάρχουν πολλοί Νεοζηλανδοί που σας έχουν στην καρδιά τους. Οι πατέρες και οι παππούδες τους πολέμησαν δίπλα σε Έλληνες. Πολλοί Έλληνες, επίσης, τους έκρυψαν από τους εχθρούς κατακτητές. Έχω μιλήσει με τα παιδιά αυτών των Νεοζηλανδών. Λένε συχνά ότι δε θα υπήρχαν, αν δεν τους προστάτευαν οι Έλληνες.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ—Νέα Ζηλανδία, Ελλάδα και Μ. Βρετανία στον Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Μάχη της Κρήτης – Μέση Ανατολή – Εμφύλιος

Ο συγγραφέας πετυχαίνει, μέσα από την πολυετή και αναλυτική έρευνα αναρίθμητων στρατιωτικών και άλλων εγγράφων και ντοκουμέντων, να αποκρυπτογραφήσει την ουσία της σχέσης που αναπτύχθηκε στη διάρκεια του πολέμου ανάμεσα στη Ν. Ζηλανδία και την Ελλάδα. Μας δείχνει τη σχέση που αναπτύχθηκε ανάμεσα στα ελληνικά και νεοζηλανδικά στρατεύματα σε όλα τα πολεμικά πεδία: Ηπειρωτική Ελλάδα, Κρήτη, Μέση Ανατολή, Ιταλία, Δεκεμβριανά, Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος.

Μετάφραση: Μάκης Πέτσας
Σημειώσεις-επιμέλεια: Χρήστος Τσαντής
ISBN 978-618-5356-87-3
Σελίδες 576
Διαστάσεις 14,8 X 21

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/martyn-mpraoun-i-politiki-tis-lithis/>

Ο Θεοχάρης Φραγκιουδάκης για το βιβλίο του Μάρτυν Μπράουν «Η Πολιτική της Λήθης. Νέα Ζηλανδία, Ελλάδα και Μ. Βρετανία στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο»

«Ο συγγραφέας τολμά και κινείται στην “άλλη πλευρά” της επίσημης ιστορίας. Η επίσημη ιστορία είναι η «Πολιτική της λήθης», η ιστορία που παραλείπει, συγκαλύπτει, ωραιολογεί και δαιμονολογεί. Ο Μάρτυν Μπράουν ιστοριογραφεί την μνήμη, όχι τη λήθη. Α-ληθογραφεί γιατί δεν παραλείπει (δεν “ληθογραφεί”), και αυτό είναι επώδυνο. Η πολιτική της λήθης ίσως ήταν μια αναγκαία πρακτική που ακολούθησαν όλα τα κράτη για να επουλώσουν όπως-όπως τις νωπές ακόμα τότε πληγές του Β΄ Π. Π. Σήμερα, καθώς πλησιάζουμε στα 80 χρόνια από τη λήξη της πιο αιματηρής σύγκρουσης που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα, είναι καιρός να αρχίσουμε να λέμε τα πράγματα με τ’ όνομά τους και, κυρίως, να τα λέμε όλα, χωρίς κρατικίστικα και ιδεοληπτικά φιλτραρίσματα...».

Η πολιτική της λήθης

Μάρτυν Μπράουν

Από το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα και μόνο, θα μπορούσε να οδηγηθεί κανείς στο εύκολο συμπέρασμα ότι πρόκειται για μία ακόμη αγγλοσαξονική ματιά σε γεγονότα του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Δεν είναι όμως έτσι ακριβώς. Το ιστοριογραφικό βιβλίο που σήμερα παρουσιάζουμε έχει μεν αυτήν τη γνωστή, “βρετανική” επιμονή στη λεπτομέρεια, φωτίζοντας με τρόπο σχολαστικό κάθε πλευρά των διακρατικών και διαπροσωπικών σχέσεων που δημιουργεί ο πόλεμος, απέχει, ωστόσο, μακράν των γνωστών φιλοβρετανικών θεωρήσεων. Ο Μάρτυν Μπράουν δεσμεύεται μόνο από τον επιστημονικό του όρκο να υπηρετεί την αλήθεια.

Ας προκαταλάβω μία πρόβλεψη, ότι το παρουσιαζόμενο σήμερα βιβλίο «Η πολιτική της λήθης» θα αξιοποιηθεί μελλοντικά ως βασικό εργαλείο βιβλιογραφίας από τους ερευνητές του Β΄ Π. Π., καθώς φέρνει στο φως άγνωστες πτυχές των ελληνο-νεοζηλανδικών και βρετανο-νεοζηλανδικών σχέσεων εκείνη την περίοδο.

Παραβλέπω τις ελληνο-βρετανικές σχέσεις, καθώς αυτές έχουν ήδη συζητηθεί και φωτιστεί από διάφορες ιστοριογραφικές πλευρές ήδη. Το βιβλίο κινείται σε πολλαπλά επάλληλα επίπεδα όλων των δυνατών σχέσεων: πρώτον, το διακρατικό (πολιτικό και διπλωματικό), δεύτερον, το στρατιωτικό (εξοπλιστικό και στρατηγικό), τρίτον, το διαπροσωπικό (χαρακτηριολογικό και ψυχοσυναισθηματικό). Τρεις χώρες λοιπόν, τρία επίπεδα σχέσεων, τρία γεωγραφικά πεδία (Κρήτη, Ηπειρωτική Ελλάδα, Βόρειος Αφρική – Μέση Ανατολή), δύο αντίπαλα στρατόπεδα (Άξονας / Σύμμαχοι), δύο αντίπαλα στρατόπεδα σκέψης (η συντήρηση του παλιού / η ανάδυση του νέου).

Το βιβλίο του Μάρτυν Μπράουν προσπαθεί, μεταξύ άλλων, να αναδείξει μια κρίσιμη στιγμή της διαμόρφωσης της Νεοζηλανδικής ταυτότητας. Μιας ταυτότητας που όπως όλες οι εθνικές ταυτότητες διαρκώς αναμορφώνονται σφυρηλατούμενες από τη διαδικασία της πολεμικής βίας, των κρατικών συμφερόντων, της κατευθυνόμενης ιστορικής και εθνοκεντρικής εκπαίδευσης από τη μια κι από την άλλη, μέσω των ελεύθερων φωνών, της ανεξάρτητης σκέψης, της ορθολογικής διαχείρισης του ιστοριογραφικού υλικού.

.....Ο συγγραφέας τολμά και κινείται στην “άλλη πλευρά” της επίσημης ιστορίας. Η επίσημη ιστορία είναι η «Πολιτική της λήθης», η ιστορία που παραλείπει, συγκαλύπτει, ωραιολογεί και δαιμονολογεί. Ο Μάρτυν Μπράουν ιστοριογραφεί την μνήμη, όχι τη λήθη. Α-ληθογραφεί γιατί δεν παραλείπει (δεν “ληθογραφεί”), και αυτό είναι επώδυνο. Η πολιτική της λήθης ίσως ήταν μια αναγκαία πρακτική που ακολούθησαν όλα τα κράτη για να επουλώσουν όπως-όπως τις νωπές ακόμα τότε πληγές του Β΄ Π. Π. Σήμερα, καθώς πλησιάζουμε στα 80 χρόνια από τη λήξη της πιο αιματηρής σύγκρουσης που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα, είναι καιρός να αρχίσουμε να λέμε τα πράγματα με τ’ όνομά τους και, κυρίως, να τα

λέμε όλα, χωρίς κρατικίστικα και ιδεοληπτικά φιλτραρίσματα...

Σήμερα που τα ίδια τα κράτη, πιο πολύ τα αγγλοσαξονικά – πρέπει να τους το αναγνωρίσουμε αυτό, ανοίγουν τα όποια (sic) αρχεία εκείνης της εποχής... Σήμερα που η τεχνολογία μάς φέρνει αντιμέτωπους με τις πηγές – πηγές... Σήμερα που είναι περισσότερο από ποτέ αναγκαία τα διδάγματα του Β΄ Π. Π., καθώς έχουν απομείνει πλέον ελάχιστοι υπερήλικες που τον έζησαν και εμείς οι νέοι δεν επαναστατούμε μπροστά στο ενδεχόμενο επανάληψής του... Σήμερα το βιβλίο του Μάρτυν Μπράουν πρέπει να διαβαστεί από όλους τους ελεύθερα σκεπτόμενους ανθρώπους!

Ο Μάρτυν Μπράουν, αν και πανεπιστημιακός, δεν συνθέτει ένα στυγνό και στεγνό – τυπικά ακαδημαϊκού τύπου σύγγραμμα. Μέσα από το λιγοστό φως των αρχειακών δωματίων και της στατιστικής αριθμολατρίας καταφέρει και ανατέμνει την ανθρώπινη ψυχή, ανασυνθέτοντας τα κομμάτια στα οποία αυτή σπάει μέσω των κρότων και των καταρρεύσεων του πολέμου. Οι ήρωες του συγγραφέα μοιράζουν και μοιράζονται ρόλους. Τι άραγε υπηρετούν; Το γενικό συμμαχικό συμφέρον ή κάτι στενότερο; Πού αρχίζει το μέρος και πού τελειώνει το όλον;

Η ιστοριογράφηση του Μάρτυν Μπράουν φανερώνει τη δυναμική των αλληλοεπικαλυπτόμενων υπερσυνόλων: Η γενική βούληση – η Συμμαχία, επιβάλλεται στον αγγλοσαξονικό κόσμο, ο οποίος δυσκολεύεται, αλλά αποδέχεται ως ισότιμους εταίρους τους έλληνες, τους γάλλους, τους ρώσους. Ο νέος κόσμος, αυτός της Βρετανικής Κοινοπολιτείας επιβάλλει την υποχώρηση του αποικιοκρατικού πνεύματος και του ρατσισμού τον οποίο, λίγο έως πολύ, είχαν και οι Άγγλοι ως βορειοευρωπαίοι, ενώ τώρα βρίσκονται να τον πολεμάνε...

Ο καλός ιστορικός -και τέτοιος είναι ο Μάρτυν Μπράουν- δεν πρέπει να είναι φίλος με κανέναν. Το έργο του «Η πολιτική της λήθης» δεν είναι ούτε φιλελληνικό, ούτε φιλονεοζηλανδικό, ούτε φιλοβρετανικό. Κάτι τέτοιο νομίζω ότι βοηθά και ουδόλως δεν δυσχεραίνει, τις σχέσεις των τριών λαών και των αντίστοιχων χωρών. Απεναντίας, τις βοηθά. Η λογική του «άλλα λόγια ν’ αγαπιόμαστε» που επικρατεί και αναφαιίνεται στις επετειακές εκδηλώσεις και τελετές, ολοκλήρωσε τον κύκλο της. Οι σχέσεις -μάς υποδεικνύει το βιβλίο- πρέπει να τεθούν σε νέες βάσεις, ειλικρινέστερες και πιο ουσιαστικές. Χρειάζεται όμως τόλμη. Και ο συγγραφέας τολμά να προτείνει τον δύσκολο δρόμο της αποκάλυψης, αφήνοντας πίσω τις ιστορικές προκαταλήψεις και τα διακρατικά στερεότυπα.

Το βιβλίο σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάγνω-

Πέτσας, καθώς και ο εκδότης – επιμελητής Χρήστος Τσαντής αποδίδουν το πνεύμα του Μάρτυν Μπράουν κάνοντας το ξένο οικείο, χωρίς ωστόσο να το οικειοποιούνται...

δ) Το βιβλίο παρά τη δραματικότητα και τη συναρπαστικότητά του, κρατά, παράλληλα, ψηλά τον πήχη της επιστημονικότητας, μέσω των εμπεριστατωμένων υποσημειώσεων και της εκτενούς πολυφωνικής βιβλιογραφίας.

στ) Ο συγγραφέας έχει ως αντίπαλό του το συγκεχυμένο και το περίπλοκο. Καταφέρνει, ωστόσο να βάλει σε τάξη το χάος ενός πολέμου, περιορίζοντας την έρευνά του στον σχετικά μικρό ελλαδικό γεωγραφικό χώρο.

ζ) Ο Μπράουν θέλει να πείσει τους σύγχρονους Νεοζηλανδούς ότι το ιδεολόγημα της εθνικής τους επιτυχίας στην Κρήτη και την Ηπειρωτική Ελλάδα αποτελεί ιστορική απλούστευση και έγινε αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης.

σης μιλά και για τον εχθρό, τη Γερμανία και τον Άξονα. Όχι για να τον επαναξιολογήσει, καθώς έχει ιστορικά κριθεί τελεσίδικα, κατά τα έργα του. Ο Μάρτυν Μπράουν και για την περίπτωση των ηττημένων έμμεσα προτείνει όχι την ιστορική αναθεώρηση, μα τον ιστορικό αναστοχασμό, ο οποίος διαρκώς κινητοποιείται από τις αποκαλύψεις όλο και περισσότερων στοιχείων.

Ανακεφαλαιώνοντας, θα ήθελα να κωδικοποιήσω κάποια συμπεράσματα που προέκυψαν από την πολλαπλή ανάγνωση του βιβλίου.

α) Το βιβλίο δεν μιλά μόνο για τον Β' Π. Π. Α-ναφέρεται στον αντίκτυπο της πενταετίας 1941-1945, τόσο στο ελληνικό κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι της επόμενης δεκαετίας, όσο και

στη νέα, μεταπολεμική νεοζηλανδική ταυτότητα και συνειδητότητα.

β) Το βιβλίο λειτουργεί στο πεδίο της χρηστικότητας αλλά και της χρησιμότητας. Είτε φέρνοντας στο φως άγνωστα ή παρασιωπημένα γεγονότα (ποτέ η γνώση δεν είναι περιττή). Είτε επειδή, τελικά, βοηθά εμάς τους Έλληνες να καταλάβουμε καλύτερα ποιοι είμαστε. Η αυτογνωσία μας θεωρώ ότι πρέπει να προέρχεται και μέσα από τα ξένα οπτικά πρίσματα, πόσο μάλλον όταν αυτά είναι έντιμα και διάφανα σαν το βιβλίο για το οποίο συζητάμε εδώ σήμερα...

γ) Το βιβλίο παρά τον όγκο του δεν είναι κουραστικό. Οι σκέψεις έχουν καθαρότητα και τα γεγονότα ενάργεια. Ο μεταφραστής Μάκης

Το βιβλίο σε ένα τελικό επίπεδο ανάγνωσης μιλά για το παρόν και το μέλλον. Με αφορμή και το θέμα για την αξία του μαθήματος της ιστορίας που τέθηκε στους υποψηφίους των πανελλαδικών εξετάσεων πριν λίγες μόλις μέρες και έχοντας την ιδιότητα του εκπαιδευτικού, θα πρότεινα τέτοιου είδους βιβλία να μπαίνουν στις σχολικές αίθουσες, υποστηρικτικά στο έργο των καθηγητών ιστορίας.

Θεοχάρης Ι. Φραγκιουδάκης

Bundesarchiv, Bild 1011-166-0525-16
Foto: Weixler, Franz Peter | 2. Juni 1941

ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Μια ξεχωριστή σελίδα στην Ιστορία

Χρήστος Τσαντής

Οι υπερβάσεις ενός λαού και ο εμφύλιος που αποφεύχθηκε

Η ιδιαίτερη σημασία της Μάχης της Κρήτης

Η 5η φάλαγγα του Μεταξά και η ανεπάρκεια του πολιτικού προσωπικού

Οι μυστικές συμφωνίες και η ρίζα της κακοδαιμονίας μας

Η βιβλιογραφία για τη Μάχη της Κρήτης είναι πλούσια και αναλυτική. Εκατοντάδες τίτλοι στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, μαζί με ντοκιμαντέρ και άλλο αρχειακό υλικό. Ίσως είναι από τις ελάχιστες ολιγοήμερες συγκρούσεις του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, που συγκεντρώνει σε τόσο μεγάλη έκταση την προσοχή των ερευνητών και των ιστορικών. Πολλοί επίσης είναι και οι καλλιτέχνες, οι οποίοι εμπνεύστηκαν ή καταπιάστηκαν με το θέμα της Μάχης της Κρήτης και της γερμανικής κατοχής στο νησί, λογοτέχνες, ποιητές, μουσικοί, ζωγράφοι, γλύπτες και άλλοι.

Η Μάχη της Κρήτης και τα γεγονότα που ακολούθησαν τη γερμανική κατοχή στο νησί, αποτελούν μια ξεχωριστή σελίδα στο κεφάλαιο της Ιστορίας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, που χρειάζονται χώρο για να αναπτυχθούν. Γι' αυτό και θα αρκεστούμε σε ορισμένες βασικές επισημάνσεις.

Οι λαμπρές σελίδες στην ιστορία γράφονται με υπερβάσεις

Γιατί υπέρβαση ήταν να πολεμά ένας λαός με τα γυμνά χέρια του, με ξύλα και με πέτρες την πιο σύγχρονη δολοφονική πολεμική μηχανή που είχε γνωρίσει μέχρι τότε η Ιστορία.

Υπέρβαση ήταν η πρωτοφανέρωτη παλλαϊκή άμυνα, την ώρα που είχε συνθηκολογήσει στους Ναζί σχεδόν ολόκληρη η Ευρώπη.

Υπέρβαση ήταν για πολλούς ανθρώπους με

διαφορετικούς πολιτικούς προσανατολισμούς, το γεγονός ότι διέκριναν τι διακυβευόταν, παραμερίζοντας τις ιδεολογικές εμμονές τους, κλώνοντας σε ενότητα και αντίσταση.

Υπέρβαση ήταν η μάχη με το όπλο στο χέρι αλλά και ο αγώνας της επιβίωσης, από απλούς πολίτες και στρατιωτικούς, που είχαν μάθει μέχρι τότε να εξουσιάζονται και να εξουσιάζουν κι όχι να συνεργάζονται.

Τα βασικά στοιχεία που τονίζουν τη σημασία της Μάχης της Κρήτης

Για πρώτη φορά, σε τέτοια έκταση, παρουσιάζεται το φαινόμενο της μαζικής, αυθόρμητης παλλαϊκής άμυνας. Μπαρουτοκαπνισμένος ο λαός της Κρήτης, είχε για χρόνια ποτίσει γερά το δέντρο της λευτεριάς του και δεν ήταν διατεθειμένος να υποστεί αδιαμαρτύρητα το ναζιστικό ζυγό.

Η πράξη του, η πρώτη παλλαϊκή μαζική πράξη αντίστασης στην Ευρώπη, μέχρι εκείνη τη στιγμή, έδειξε το δρόμο και σε άλλους λαούς. Αρκεί μόνο να υπενθυμίσουμε την ταχύτητα με την οποία προωθήθηκε η ναζιστική πολεμική μηχανή στην Ευρώπη, για να καταδείξουμε τη σημασία που είχε η αντίσταση των, ουσιαστικά, άοπλων Κρητικών. Ολόκληρη η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες είχαν πέσει στα χέρια των Ναζί, σχεδόν χωρίς αντίσταση μέσα σε ένα μήνα. Μέσα σε 18 μέρες η Πολωνία και μέσα σε 11 μέρες τα Βαλκάνια.

Είναι γνωστή ακόμα, η ρήση του Βρετανού ιστορικού Άρθουρ Κλαρκ ο οποίος είχε αναρωτηθεί: «πόσο διαφορετικός θα ήταν πιθανά ο ρους της Ιστορίας, αν ένα χρόνο πριν οι κάτοικοι της Δύσης, είχαν δείξει το ίδιο σθένος όταν τα χωριά τους δέχονταν την ίδια εισβολή από τους Γερμανούς».

Η Κρήτη έστειλε σε όλη την Ευρώπη το μήνυ-

μα της παλλαϊκής αντίστασης στον κατακτητή κι η ψυχή της δε σίγησε παρά την απίστευτη βαρβαρότητα και τρομοκρατία που άσκησαν οι ναζί σε βάρος γυναικών, αμάχων και παιδιών.

Το καθεστώς Μεταξά αφόπλισε την Κρήτη

Τον Αύγουστο του 1942 ο – διορισμένος από τους Ναζί – κατοχικός πρωθυπουργός Τσολάκογλου επισκέφθηκε την Κρήτη. Πρώτη του ενέργεια ήταν να επισκεφθεί το μνημείο που είχαν ανεγείρει οι Γερμανοί στα Χανιά και να καταθέσει στεφάνι στη μνήμη των εισβολέων.

Οι άνθρωποι της χούντας του Μεταξά συνεργάστηκαν από την πρώτη στιγμή με τους εισβολείς. Υπέγραψαν τη συνθηκολόγηση-προδοσία στους Ναζί κι ύστερα ανέλαβαν το ρόλο της μαριονέτας των αρχών κατοχής. Όμως πριν φτάσουν εκεί, φρόντισαν να αφήσουν ανυπεράσπιστα την Κρήτη. Η 5η Μεραρχία Κρητών, που βρισκόταν στη Βόρεια Ελλάδα, δεν πήρε ποτέ εντολή να επιστρέψει στο νησί. Οι κάτοικοι είχαν αφοπλιστεί από τη δικτατορία, που φοβόταν την προαίωνια δίψα των Κρητικών για την Ελευθερία.

Από την άλλη πλευρά το πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό, που δεν ήταν στην υπηρεσία της δικτατορίας Μεταξά, απέτυχε να πείσει τους Άγγλους, έστω και την ύστατη ώρα, να επιτρέψουν τον εξοπλισμό των Κρητικών και τη δημιουργία Πολιτοφυλακής, παρά τις συνεχείς εκκλήσεις των κατοίκων.

Ήταν κι αυτό το γεγονός μία ακόμα ένδειξη του ρήγματος που είχε δημιουργηθεί ανάμεσα στις ανάγκες του λαού και στον πόθο του για Ελευθερία και Δημοκρατία από τη μια, και στην υποτέλεια των στηριγμάτων της Μεταξικής χούντας, από την άλλη. Ένα χάσμα που γιγάντωνε το πολιτικό κενό, το οποίο ήταν πλέον διακριτό στην ατμόσφαιρα, καθώς ένα κομ-

μάτι του παλιού πολιτικού κόσμου, μαζί με το παλάτι, έφευγαν με την ουρά στα σκέλια ακολουθώντας τους Άγγλους, ενώ ένα άλλο τμήμα – ανάμεσά τους και πολλοί πατριώτες στρατιωτικοί – μετά από το αρχικό σάστισμα, θα γίνονταν ένα με το λαό, γράφοντας την εποποιία της Εθνικής Αντίστασης.

Επιπτώσεις της Μάχης της Κρήτης στο διεθνή συσχετισμό δυνάμεων

Η γερμανική εισβολή στο νησί, με βάση το σχέδιο «ΕΡΜΗΣ», προέβλεπε την κατάληψη των στρατηγικών θέσεων (αεροδρόμιο Μάλεμε), Χανιά, Ρέθυμνο και Ηράκλειο, με έναν πολύ διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τις συνηθισμένες μορφές διεξαγωγής του πολέμου. Οι Άγγλοι περίμεναν ναυτική απόβαση, ενώ οι Ναζί έπεσαν από τον ουρανό!

Το γεγονός αυτό εξηγεί σ' ένα βαθμό και ορισμένα στρατιωτικά σφάλματα των συμμαχικών δυνάμεων, που επέτρεψαν στους 22.000 αερομεταφερόμενους Γερμανούς (9.000 από αυτούς εισέβαλαν στην Κρήτη στις 20 Μαΐου του 1941), να υπερνικήσουν την αντίσταση των αμυνομένων. Η όλη επιχείρηση προπαρασκευάστηκε από ισχυρούς βομβαρδισμούς στις πόλεις και σε κατοικημένες περιοχές της Κρήτης, που προκάλεσαν καταστροφές και απώλειες σε ανθρώπους και σε μνημεία, ενώ το βράδυ της 30ης προς 31η Μαΐου 1941, την ημέρα που έπεσε η Κρήτη, ο Μανώλης Γλέζος και ο Λάκης Σάντας κατέβασαν από την Ακρόπολη τον αγκυλωτό σταυρό.

Η αντίσταση του λαού της Κρήτης καθυστέρησε το σχέδιο επέμβασης στη Ρωσία. Έδωσε χρόνο στους Άγγλους της Μέσης Ανατολής, ενώ καθηλώθηκαν στο νησί περί τους 67.000 περίπου Γερμανούς, αλλά και Ιταλούς, τους οποίους στερήθηκαν οι δυνάμεις του Άξονα από άλλα, πιο κρίσιμα, στρατηγικά, μέτωπα. (Πηγές κάνουν λόγο ακόμα και για την παρουσία 100.000 στρατιωτών των κατοχικών

δυνάμεων στην Κρήτη).

Χαρακτηριστικά από αυτή τη σκοπιά είναι η αναφορά του Τσώρτσιλ στα απομνημονεύματά του, όπου αναφέρει: «Ο Γκέρινγκ κέρδισε μια Πύρρειο νίκη στην Κρήτη, γιατί με τις δυνάμεις που διέθεσε εκεί συνολικά, θα μπορούσε να καταλάβει εύκολα την Κύπρο, το Ιράκ, τη Συρία και ίσως ακόμα και την Περσία».

Οι ραδιουργίες στα Χανιά

Οι μυστικές αγγλογερμανικές συμφωνίες που διατήρησαν αλώβητη τη ναζιστική διοίκηση στα Χανιά, ακόμα και μετά την εκκένωση της Ελλάδας από τα κατοχικά στρατεύματα, έγινε στο πλαίσιο του μοιράσματος του κόσμου. Τα κράτη, στη διεθνή πολιτική των μεγάλων δυνάμεων, δεν ήταν ποτέ τίποτα περισσότερο από απλά πόνια στη γεωπολιτική σκακιέρα. Με μυστικές συμφωνίες ξεκινούσε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, (διαμελισμός της Πολωνίας), με μυστικές συμφωνίες τελείωνε.

Η Κρήτη και ο εμφύλιος που αποφεύχθηκε

Οι ραδιουργίες των Άγγλων και άλλων κέντρων του εξωτερικού, που έβλεπαν την Ελλάδα, όπως πάντα, ως πόνι στη διπλωματική τους σκακιέρα, δεν άφησαν ανεπηρέαστη την Κρήτη. Όμως σε καμιά περίπτωση ο εμφύλιος στο νησί δεν πήρε τις διαστάσεις που απέκτησε σε άλλες περιοχές της χώρας. Και μπορεί κανείς να φανταστεί τι επακόλουθα θα είχε, ειδικά στην Κρήτη, ένας εκτεταμένος εμφύλιος.

Ο ίδιος σκοπός, η αποφυγή της αιματοχυσίας, ο πόθος της συμφιλίωσης, ήταν που έκανε έναν άλλο μεγάλο Κρητικό, τον Νίκο Καζαντζάκη, να πάρει μέρος στην κυβέρνηση, μεταπολεμικά, με σκοπό τον τερματισμό του εμφυλίου πολέμου. Προσπάθειες που έπεσαν στο κενό, αφού οι αποφάσεις για να συρθεί η Ελλάδα στον εμφύλιο είχαν παρθεί από πολύ ι-

σχυρά κέντρα και τα πράγματα είχαν ήδη πάρει την πορεία τους. Η αγωνία του αποτυπώνεται ανάγλυφα στο έργο του «Αδερφοφάδες», που εκδόθηκε στην Ελλάδα το 1963 αρκετά χρόνια μετά από το θάνατό του.

Η ρίζα της κακοδαιμονίας

Η ρίζα της ελληνικής κακοδαιμονίας βρίσκεται πίσω, στα χρόνια όπου εμποδίστηκε και ανακόπηκε η ομαλή δημοκρατική εξέλιξη της χώρας. Φτάσαμε στο 1974, για να αποκτήσουμε μία – έστω κουτσουρεμένη αρχικά – κοινοβουλευτική δημοκρατία και χρειάστηκε να περιμένουμε μέχρι το 1982, για να αναγνωριστεί επίσημα από το ελληνικό κράτος η Εθνική Αντίσταση!

Ας μην περάσουν άλλες τόσες δεκαετίες ακόμα, για να διεκδικήσουμε με όλες μας τις δυνάμεις τις γερμανικές πολεμικές αποζημιώσεις και επανορθώσεις. Το χρωστάμε, ως ελάχιστη απόδοση φόρου τιμής στους χιλιάδες νεκρούς, θύματα της ναζιστικής βαρβαρότητας και σε όλους τους αγωνιστές που έδωσαν τη ζωή τους, για να λευτερωθεί η Κρήτη, για να λευτερωθεί η Ελλάδα από το γερμανικό ζυγό.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Γρηγοριάδης, Σ. (2011). Εποποιία και Κατάρρευση: Από την Αλβανία στη Κατοχή. Αθήνα: Εκδόσεις Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη

Δούκα, Μ. (2010). Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη

Ζέκεντορφ, Μ. (1991). Η Ελλάδα κάτω από τον αγκυλωτό σταυρό. Ντοκουμέντα από τα γερμανικά αρχεία. Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή

Καζαντζάκης, Ν. (2009). Οι αδερφοφάδες. Θέλει, λέει, να' ναι λεύτερος. Σκοτώστε τον. Αθήνα: Εκδόσεις Καζαντζάκη

Κούκουνας, Δ. (2014). Ιστορία της Κατοχής. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη

Λιναρδάτος, Σ., Ν. (1995). Ο πόλεμος του 1941-41 και η Μάχη της Κρήτης. Αθήνα: Εκδόσεις Προσκήνιο

Ντοκουμέντα. (1985). Τεχεράνη-Γιάλτα-Πότσδαμ. Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή

Σαράφης, Σ. (1999). Ο ΕΛΑΣ. Αθήνα: Εκδόσεις Επικαιρότητα

Συλλογικό έργο (2002). Μάχη της Κρήτης: Η πύρρειος νίκη των Γερμανών αλεξιπτωτιστών. Αθήνα: Εκδόσεις περισκόπιο

A GERMAN MACHINE-GUNNER COVERS THE ADVANCE
Theodoroi Island in the background

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΖΑΦΕΙΡΙΑ ΜΑΜΑΤΣΗ

Hjem

Μέσα στου χρόνου την κλεψύδρα
Έγνοιες βαθιές χαράζονται..
Μετριούνται στο ένα χέρι
Εκείνα που πραγματικά χρειάζεται ο άνθρωπος!
Κι όταν τα συναντήσει,
Σαν ακριβό φυλαχτό
Χαρίζει απλόχερα ένα του χαμόγελο
Δείχνοντας την ευγνωμοσύνη του..
Η ζεστασιά της αγκαλιάς και της φροντίδας,
Επάνω στο λευκό μαντήλι
Όλα τα δάκρυα στερεύει.
Η σφαλισμένη πόρτα
Και τα κλειστά παραθυρόφυλλα
Διάπλατα ανοίγουν
Και υποδέχονται το φως.
Όμορφο που είναι αυτό το καλωσόρισμα!
Σαν στο σπίτι σου!
Εκεί,
Σε μία καλημέρα
Και μία καληνύχτα
Εκεί,
Στο πλευρό μιας οικογένειας

Σ’ αγαπώ

Λάμπουν τα αστέρια
Κρύβονται τα σύννεφα
Οι βαθιές επιθυμίες
Ευχές γίνονται..
Απόψε!
Ένα βλέμμα σου αρκεί
Ίσως και ένα χάδι,
Το πιο απαλό σου χάδι
Γκρεμίζει σκοτάδια και χειμώνες..
Σ’ αγαπώ!

Μια χαραμάδα ουρανός

Τα παιδιά,
Στου κρεβατιού τη ζεστασιά,
Με τον μύθο της μπάμπουσκας αποκοιμήθηκαν.
Κάποτε, με τις ξυλομπογιές στα χέρια,
Επάνω σε λευκό χαρτί,
Τα χρώματα της πατρίδας τους ζωγράφισαν.
Γαλήνια κυμάτισαν για λίγο οι σημαίες..
Τι κρίμα,
Τα παιδιά δεν πρόλαβαν να μεγαλώσουν.
Χαμηλωμένο διαβαίνει το ξημέρωμα
κι ο εφιάλτης, πέφτει βαρύς και τα σκεπάζει.
Ακούς;
Οι σειρήνες του πολέμου, απρόσμενα ηχούν..
Έτσι σπάνε οι καρδιές,
Όπως θα έσπαγε το τζάμι

Απ' το ανέμελο παιχνίδι αγοριών που κλότσησαν μια μπάλα,
Θαρρείς δυνατότερα..
Θρύψαλα έγινε και το ποτήρι που μάταια περίμενε μια στάλα γάλα.
Τι κρίμα..
Ένας άνεμος έφερε τα σύννεφα κι ύστερα χάθηκε!
Ακούς;
Παγερή ιαχή τα χνώτα τους
Σαν κεριό, το φως σβήνει.
Συντρίμμια και θάνατος ολόγυρα
Σαν να χαράζεται ο δρόμος για την κόλαση..
Ζεις αγαπημένε; Αδιέξοδο παντού!
Πονάει ετούτο το αντίο,
Σαν μία θάλασσα που πληγωμένη ρέει
Κουβαλώντας τον όλεθρο στη ράχη της.
Τι θρήνος..
Οι ζωές, στο στόχαστρο βαλμένες..
Ρουκέτες παντού, Φυλάξου!
Τι κρίμα..
Τα παιδιά δεν πρόλαβαν να μεγαλώσουν..
Τα κορίτσια, με τις πλεξούδες στα μαλλιά ακόμα,
Έγιναν άγγελοι με ρούχα ματωμένα..
Τα ακούς;
Προσεύχονται ετούτη την ώρα
Καθώς κατεβαίνουν στα καταφύγια
Και καθώς στέκονται στο πλάι του στρατιώτη.
Μα όταν συναντούν μικρά παιδιά με δακρυσμένα μάτια, τότε χαμογελούν,

Θαρρείς, για να τους φέρουν τύχη!

Έλειπα, απλώνουν το χέρι

Και με μία γομολάστιχα, μια σπιθαμή σβήνουν από το γκρίζο,

Ίσα να ανοίξουν χαραμάδα,

Η πιο βαθιά ευχή, το πιο μικρό αστέρι ν' ανταμώσει..

Από τα μάτια των παιδιών γεννούνται οι ουρανοί.

Φωτεινοί και αθώοι..

Ανάσα την ανάσα,

Ακόμα και μέσα από τα χαλάσματα,

Τις φωτιές και τον ίδιο τον θάνατο,

Εκείνα τα καταφέρνουν!

Και κάποτε, δίχως τον φόβο μεγαλώνουν

Αγναντεύοντας ουρανούς που με καθάρια ψυχή χρωμάτισαν.

Τα ακούς;

Εγώ,

το παιδί με τα τσακισμένα όνειρα

Τρέχοντας ήρθα πάλι, δες με, εδώ, κοντά σου έχω φτάσει!

...μαγεμένη από την αύρα της ελευθερίας σου,

...παραδομένη στ' απέραντο αγνάντεμα σου,

Εγώ, το παιδί με τα τσακισμένα όνειρα, που ταξίδι γύρευαν,

Μα κλειστούς ορίζοντες βρήκαν..

Κι όμως, το κορμί τυλιγμένο με το πέπλο της ψευδαίσθησης μένει ακόμα,

Κι ας στέκει ασάλευτο στη στεριά την άδεια.

Η ψυχή του συναίσθημα γέμισε την ώρα αυτή του δειλινού

Κι είπε πως έφυγε μακριά πληγές για να γιατρέψει,

Όμως ποτέ δεν τόλμησε τη θάλασσα ν' αγγίξει..

Εγώ, το παιδί με τα τσακισμένα όνειρα

Που άφηνα τα μάτια μου ν' αλλάζουν αποχρώσεις

Κι οι απαλές τις πιο βαθιές και σκοτεινές να φτάσουν,

Που την βαθιά κι απόμακρη σιωπή να μου θυμίσουν..

..οικεία για να νιώσω!

Μα η φωνή ναυάγιο κρυμμένο παραμένει..

Κι εσύ, γλυκιά μου θάλασσα, γαλήνια απλώνεσαι ακόμα ένα δέιλι,

Στου ήλιου το χαμήλωμα παιχνίδια να γυρέψεις,

Ενώ τ' αστέρια καρτερούν μ' ευχές να σε σκεπάσουν.

Κι εγώ, στοργή λαχτάρησα, μα πνίγομαι και πάλι,

Και στα μαλλιά τα κύματα μαντήλι π' ανεμίζει,

Στου χρόνου το καθρέφτισμα ξεθωριασμένο χρώμα..

Μα εσύ, γλυκιά μου θάλασσα, ατόφια παραμένεις!

Το γκρίζο του ορίζοντα μ' ελπίδα ζωγραφίζεις..

Μα εγώ, την πλάτη γύρισα, δειλά προτού νυχτώσει

Τ' αμέτρητα συντρίμμια μου στη νύχτα μην κυλήσουν..

Και η αιώνια ρότα σου την θλίψη αντικρίσει..

Θεατροεπισκέψεις

Γράφει η Μαιριλή Κορφιάτη...

«Ξεριζωμός»

Μουσικοχορευτική παράσταση αφιερωμένη στα 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή— Κυριακή 27-03-2022, 20.00 στο Θέατρο Βλησίδης

Το Θέατρο γέμισε γρήγορα από θεατές με διάθεση να τιμήσουν την επέτειο και τους τρεις διοργανωτές, τον Αθλητικό Χορευτικό Σύλλογο «Δώσε Πάσο», το Πολιτιστικό Κέντρο «Επιλήνιος» και τον Σύλλογο Ποντίων Ν. Χανίων «Παναγία Σουμελά».

Στην αρχή μια προβολή από αρχειακό υλικό ξαναζωντάνεψε την αϊγλή και τον ελληνικό πολιτισμό Μικρασιατικών και Ποντιακών κέντρων και μικρότερων πόλεων που έσφυζαν από ζωή και δραστηριότητες. Την ειρηνική περίοδο, όμως, ανέτρεψε ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος κι η Μικρασιατική Εκστρατεία το 1919. Το Κίνημα των Ποντίων για αυτοδιάθεση ως συνέχεια των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-13 έπεσε στην αρνητική συγκυρία της έκρηξης της Ρωσικής Επανάστασης του 1917 και διαλύθηκε εν τη γενέσει του προαναγγέλλοντας τη μεγάλη Καταστροφή και τον Ξεριζωμό του Ελληνισμού.

Η ζωή, παρ' όλα αυτά, συνεχίστηκε στην Προσφυγιά με χιλιάδες δυσκολίες και αυτοί οι Έλληνες συνέχισαν τον πολιτισμό τους στην Μεγάλη Πατρίδα που προσπαθούσε να επουλώσει τις ανοιχτές πληγές των πολέμων.

100 χρόνια μετά η συνέχεια του Ποντιακού μια Μικρασιατικού Ελληνισμού στα Χανιά έδωσε το αισιόδοξο στίγμα της με παραδοσιακούς χορούς και μουσικές με χρώματα και χαμόγελα απ' όλες τις ηλικίες. Το ολοζώντανο πνεύμα τους μας μετέδωσε τη χαρά της αισιοδοξίας, που τόσο είχαμε όλοι ανάγκη σε καιρούς πάλι δύσκολους και απειλητικούς. Μεταλάβαμε το μήνυμα του συνεχούς αγώνα και της πάλης για επιβίωση, χειροκροτήσαμε και κρατήσαμε το δώρο της επετειακής παράστασης, να συνεχίσουμε στα δύσκολα επικίνδυνα μονοπάτια της εποχής μας.

Ευχαριστούμε τον Κων/νο Κακαβελάκη για την επιμέλεια της Παράστασης, την Άρτεμι Ματσαμάκη στα κείμενα και προπάντων τους χορευτές όλων των ηλικιών γι' αυτήν την πολύ όμορφη γιορτή.

ΚΑΛΙΓΟΥΛΑΣ, η τραγωδία της Νοημοσύνης του Αλμπέρ Καμύ από την Ομάδα Θεατρικής και Παραστατικής Τέχνης «Το Σανίδι» στο Θέατρο Μίκης Θεοδωράκης στα Χανιά 18 ως 20 Μαρτίου 2022. Συνδιοργάνωση Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακή Ενότητα Χανίων, Δήμος Χανίων και ΚΕΠΠΕ-ΔΥΧ-ΚΑΜ.

Συγχαρητήρια στη Θεατρική Ομάδα «Το Σανίδι» που προετοίμασε και παρουσίασε με τέλειο και συγκλονιστικό τρόπο αυτήν τη σύγχρονη παράσταση που έγραψε ο νομπελίστας φιλόσοφος και συγγραφέας Αλμπέρ Καμύ.

Υποβλητική σκηνοθεσία με ανάλογα σκηνικά και κοστούμια ιπποτικού ύφους (Φαίη Ταμιωλάκη) δημιουργούν την σκοτεινή ατμόσφαιρα στον χώρο εξουσίας του ψυχικά διαταραγμένου ρωμαίου αυτοκράτορα, ανίκανου να διαχειριστεί την υπέρμετρη δύναμη του θρόνου, που τον έκανε να νιώθει όχι μόνο θεός αλλά και ανώτερος από τη θεϊκή δύναμη.

Μια παγωμάρα επικρατεί γύρω που αφοπλίζει τους συνεργάτες πατρικούς στη διακυβέρνηση της αχανούς αυτοκρατορίας και τους κάνει έρμαιο του φόβου και του πανικού. Ο θάνατος είναι πάντα παρών και τους παραλύει τα αντανάκλαστικά σε σημείο γελοιοποίησης: μετατρέπονται σε φασουλήδες στα χέρια του ασυγκράτητου παρανοϊκού τυράννου.

Οι σκηνές τρέχουν κλιμακώνοντας την τρομοκρατική πλοκή του δράματος ξεδιπλώνοντας ανατομικά τη φιλελεύθερη αντιδυστοπική φιλοσοφία του υπαρξιστή Καμύ ως την τελική κάθαρση με την θανάτωση του Δυνάστη, που εξελίχθηκε σε Δημόσιο πλέον κίνδυνο, από τους ίδιους του τους συνεργάτες λίγο πριν την πλήρη καταστροφή.

Ο Καλιγούλας εγκλωβισμένος στο «θεϊκό» του υπερεγώ έχει την ευφυΐα να νιώσει τη ματαιότητα της σωτηρίας της ψυχής του κόντρα στην ελευθερία των άλλων ανθρώπων. Αφήνει τη ζωή του στα χέρια των φονιάδων και συνεργατών του ως άδοξο τέλος ενός ματαιωμένου βίου.

Οι ηθοποιοί στάθηκαν στο ύψος του ριζοσπαστικού κειμένου ενσωματώνοντας και υιοθετώντας την υπαρξιακή αγωνία του συγγραφέα εναντίον της βίας της αυταρχικής εξουσίας.

Η μουσική επένδυση (Ισιδωρος Παπαδάκης) αυτού του υπαρξιακού δράματος αγκαλιάζει δυναμικά αυτήν την εξαιρετικά αποκαλυπτική παράσταση.

Το σπίτι της Μπερνάντα Άλμπα του Φρεντερίκο Γκαρθία Λόρκα

Θεατρική Παράσταση του Συλλόγου Φίλων Θεάτρου Χανίων—Στο θέατρο «Δημήτρης Βλησίδης» 18, 25, 26 Μαρτίου 2022-03-26

Σκοτεινή ατμόσφαιρα και πένθος βαρύ. Ήχος καμπάνας. Ξάφνου φως κινείται σε μια νεκρική πομπή. Είναι τα αναμμένα κεριά στην κηδεία του τελευταίου άνδρα του σπιτιού και δεύτερου συζύγου της Μπερνάντα Άλμπα σ' ένα απομακρυσμένο χωριό της ισπανικής επαρχίας. Πίσω στο ορφανεμένο σπίτι η μητέρα με τις πέντε κόρες βιώνουν το βαρύ πένθος: 8 χρόνια εγκλεισμού στο ίδιο τους το σπίτι λόγω προστασίας της τιμής των κοριτσιών σε περιβάλλον αυστηρά καθολικό και ανδροκρατικό, όπου η πρώτη κόρη είναι σχεδόν 40 χρονών και η μόνη με σπουδαία προίκα από τον πατέρα της και πρώτο άνδρα της Μπερνάντα. Ο παρά φύση αυτοπεριορισμός οδηγεί σε μαρασμό και αργό θάνατο. Οι ψυχές εξεγείρονται σ' αυτό το ζωντανό μαρτύριο, τυλίγονται στο κουβάρι του θυμού, του φθόνου και του πάθους. Η απομόνωση των γυναικών σ' ένα χώρο αποστειρωμένο από ανδρική παρουσία καταλήγει με αίμα: η Αδέλλα, η νεότερη κι ομορφότερη, αυτοπυροβολείται για τον κρυφό της έρωτα με τον υποψήφιο αρραβωνιαστικό της μεγάλης αδελφής Αγκούστιας.

Η ζοφερή κατάσταση ανελευθερίας προετοιμάζει την τρομοκρατία του Ισπανικού Εμφυλίου μεταξύ της Δημοκρατικής Κυβέρνησης και των Φαλαγγιτών του φασίστα Φράνκο ως την επιβολή της μαύρης αιμοσταγούς μακρόχρονης Δικτατορίας του.

Η ευαίσθητη ψυχή του ρομαντικού Λόρκα, του πλέον διακεκριμένου ποιητή της Ισπανικής Λογοτεχνίας από την πρωτοπόρα γενιά του (19)27, την “Avant Garde” της εποχής, αφήνει κληρονομιά το τελευταίο αυτό έργο του 1936 με κακό προαίσθημα λίγο πριν την άγρια δολοφονία του από τους φασίστες. Η φιλελεύθερη φωνή του έσβησε καταγγέλλοντας την τρομοκρατία που ακολούθησε όχι μόνο στην Ισπανία αλλά και σ' όλο τον κόσμο την περίοδο του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Συγχαρητήρια στον Λεωνίδα Μανωλικάκη για την σκηνοθεσία, τα σκηνικά και τη μουσική επιμέλεια αυτής της σημαντικής παράστασης.

Συγχαρητήρια και σε όλους τους συντελεστές του Συλλόγου Φίλων Θεάτρου Χανίων, για τους ρόλους που ετοίμασαν σ' αυτό το άριστο θέαμα. Ιδιαίτερως στην ομάδα του φωτισμού: Ninja Goat Productions για τις εξαιρετικές φωτεινές διαστάσεις στην παρουσίαση αυτής της εξαιρετικής παράστασης.

Μαρία Δημοτάκη
"Συνομιλία για μία Άνοιξη"

Ανατολή χαράζει...
και μαζί της ισορροπεί μια μυγδαλιά
που πλανεύει το βάθος του χειμώνα
με την απογυμνωμένη και ελεύθερη
παρουσία της.

Ανατολή χαράζει...
μια αυτοφυής Ανατολή
που παρακινεί την ψυχή της
να βγει στη βαρυχειμωνιά του κόσμου
να προτρέψει τα ζιζάνια,
πριν ακόμη εκείνη ανοίξει τα μάτια της.

Άπαιχτοι ρόλοι,
αιθαλείς καημοί,
αχάιδευτες στιγμές,
ναυάγια χρόνων σκεπασμένα
με κουβερτούλα ζεστή.
Φύλλα ξερά πια,
πέφτουν στο χιόνι.

Ανατολή χαράζει...
και μαζί μια ανέμη
υφαίνει κατάλευκα όνειρα
στο πλουμιστό φύλλωμά της,
σαν χιονονυφάδες που αφήνουν
τη γύρη της απαλοσύνης τους.

Ο ήλιος καρδιοχτυπά εκεί...
στο στήθος της.
Εκεί που γεννάται ο πρώτος ανθός.
Ένα αλάβωτο παράγγελμά του
σκιρτά να αγγίξει τ' αλάφρωμά της.
Και να,
που ένας μικρός παλμός μυγδαλιάς σαλεύ-
ει στο καταχείμωνο.

Άνθισε η μυγδαλιά!

Χρονογράφημα άγιο την έντυσε.
Χρονογράφημα άγιο... χάραξε.

3/07/2022—«Για τη Γενέτειρά μου»

Μαρία Καμηλάκη

Σάλτα δελφίνι μου,
σαν πειρατής θαλασσινός
πάνω απ' τις γλώσσες των κυμάτων,
του πελάγου τον αέρα.
Σάλτα δελφίνι,
γύρω απ' το μακρόσυρτο νησί του Τάλω,
την Δόλιχο, Αερία, Κρήτη μας.
Στο σταυροδρόμι δεσποτικής θάλασσας
καράβι μοιάζει που άγκυρες δένει
τριών μαζί ηπείρων.
Σάλτα δελφίνι,
οριοθέτησε τον τόπο τούτο
αλώβητος περήφανος να μείνει.
Με άλμα θαλάσσιας αύρας
στις ξανθές αμμουδιές χαριεντίσου.
Με κρινάκια της άμμου και κέδρου
στεφάνι πλέξε στο πάντρεμα
του πράσινου του κάμπου
με το βαθύ μπλε της θάλασσας
και τ' ουρανού το διάφανο γαλάζιο.
Ψηλό το άλμα
μα το κεφάλι υπόκλιση να κάνει
στα δέντρα της λευτεριάς
που φύτεψαν λεβέντες του νησιού μας
απ' της αρχής τα χρόνια.
Άκουσε Ερωτόκριτο πολυτραγουδισμένο.

Όμως κρύψου στα βαθιά,
τον πόνο μη νιώσεις μεγάλο
της δύσμοιρης Ερωφίλης
σφίγγοντας γαμήλιο δώρο
από τον ίδιο τον πατέρα της,
τα σπλάχνα του Πανάρετου
κρυφής αγάπης πόθος.
Χαιρέτα τα σμιλευμένα απ' το χρόνο α-
κρογιάλια.
Μήνυσε στην Αμάλθεια
κι αν τον Ξένιο Ζευ έπαψε να θρέφει,
για τη φιλοξενία μας το γάλα μη στερέ-
ψει.
Χόρεψε στο ρυθμό της λύρας πεντοζάλη
που απ' τις ψηλές κορφές του Ψηλορείτη
και των Λευκών ορέων
άνεμος θα φέρει.
Κι όταν χορτάσεις ομορφιές
και μάθεις ιστορία
γίνε πυξίδα της χαράς
και το τιμόνι πάρε
στο πλοίο που πιθύμησε
πίσω να φέρει πάλι
κάθε ξενιτεμένο σου
που πόθο μέγα έχει
τη μέρα του νόστου λαχταρά
κι επιστροφή γυρεύει.

« Εν-δο-μύχως»
Ποιητική συλλογή
Μαρία-Καμηλάκη-Μανογιαννάκη

Σαν τ' αβγά στην πέτρα

Διήγημα

Νικητούλα Κ. Καπελλάκη

-Σαν τ' αβγά στην πέτρα... μουρμούρισε η Αριστέα. Περίμενε από μέρα σε μέρα να γεννηθεί. Είχε χάσει δυο παιδιά κοντά στη γέννα κι έτρεμε το φυλλοκάρδι της μη τύχει και κακογεννήσει στη μέση του κάμπου χωρίς βοήθεια καμιά. Ήταν λίγο μετά το μεσημέρι και ο άντρας της δεν θα ερχόταν πριν το σούρουπο. Δυνατοί πόνοι την έκαναν να στέκει ακίνητη στη μέση του αμπελιού. Έκοβε φύλλα για ντολμάδες και ένιωσε κρύο τον ιδρώτα στην πλάτη της. Με αργά βήματα έφτασε στον ίσκιο της γέρινης αχλαδιάς. Εκεί τη βρήκε λίγες ώρες αργότερα ο Πετρής. Τη μάνα κατάκοπη και χλωμή και το μωρό τυλιγμένο πρόχειρα με το άσπρο κεφαλομάντηλο κατακόκκινο και αποκοιμισμένο στον κόρφο της Αριστέας.

Τα νέα έφτασαν από στόμα σε στόμα στη γειτονιά και σ' όλο το χωριό. Η Αριστέα του Πετρή γέννησε ένα κορίτσι.

_ Ας είναι... κορίτσι... κορίτσι έλεγε ο Πετρής που είχε καημό να κάνει αγόρια να δουλεύουν μαζί του στον κάμπο. Μα και την κόρη του την αγαπούσε και δεν της χαλούσε χατίρι. Όμως, δεν έζησε να δει τη Διαμάντω του να μεγαλώνει. Ήτανε τριών χρονών η Διαμάντω, όταν έχασε τον πατέρα της. Το μόνο που έχει απ' αυτόν είναι μια ασπρόμαυρη φωτογραφία από το πανηγύρι του Αγίου Παντελεήμονα, ένα αμπέλι για προίκα και το ρολόι του. Έγινε

όμορφη κοπελιά και λέγανε για την ομορφιά της και στα διπλανά χωριά. Μικροκαμωμένη, ολόλευκο δέρμα και καστανόξανθα μαλλιά. Τα μάτια της αμυγδαλωτά με γαλήνιο βλέμμα και δυο λακκάκια στα μάγουλα. Μα και ο χαρακτήρας... αδαμάντινος... σαν και το όνομά της. Αρχίσανε τα προξενιά και οι μαντινάδες για χάρη της. Η Αριστέα δεν ήξερε τι να κάνει. Κανέναν δεν είχε να συμβουλευτεί για το ζήτημα του γάμου της μονάκριβης κόρης της.

- Μακάρι να ζούσε ο πατέρας σου. Το μόνο που θέλω είναι να μην πας σαν τ' αβγά στην πέτρα.

- Και τι θα πει αυτό, μάνα;

- Είναι, πώς να σου το πω; Είναι το κρίμα και το άδικο που σου χτυπά την πόρτα και δεν μπορείς να κάνεις τίποτα για να το διορθώσεις. Ξαφνικά θυμάσαι πως ο άνθρωπος είναι προσωρινός... το θυμάσαι κάπου κάπου... αλλά έπρεπε να το θυμάσαι πιο συχνά...

Αγράμματη ήτανε η Αριστέα μα είχε μάθει καλά το μάθημα της ζωής. Πώς να τα δώσει όλα τούτα να τα καταλάβει η κόρη της. Αμάθητη ήταν, γεμάτη όνειρα. Ήξερε πως τα αβγά τα μαγειρεύουνε και τις πέτρες τις χτίζουνε.

Στα δεκαεννιά της η Διαμάντω είπε το «ναι» στον Λευτέρη, τον γιο του καπετάν Ανδρέα. Είχε βάρκα στη νότια άκρη του νησιού μακριά

από τον κάμπο. Η καρδιά της Διαμάντως λαχταρούσε να φύγει από την ακινησία του κάμπου και να πάει κοντά στη θάλασσα, να ταξιδεύει, να χαρεί.

Μετά το γάμο πήγανε να μείνουν στο σπίτι που είχε ο Λευτέρης κοντά στη θάλασσα στο ψαροχώρι. Πετρόχτιστο, δίπλετο με περιβόλι στην ανατολική πλευρά του. Παλάτι της φάνηκε της Διαμάντως. Έφερε τα λιγοστά πράγματα της. Στόλισε με αγάπη και ενθουσιασμό το υπνοδωμάτιο. Δίπλα στη φωτογραφία του γάμου έβαλε τη φωτογραφία με τον πατέρα της. Εκείνος όρθιος κι αυτή πιτσιρίκι πάνω σε μια καρέκλα χαμογελούσε στο φακό του πλανόδιου φωτογράφου.

Τα πρώτα χρόνια κύλησαν ήρεμα. Ο Λευτέρης δούλευε με τη βάρκα του. Συχνά πήγαινε κι η Διαμάντω μαζί του. Ήταν σε όλα ορμητικός και αυτό άρεσε στην αρχή στη Διαμάντω. Απόκτησαν ένα γιο, τον Ανδρέα. Σιγά σιγά ο Λευτέρης γινόταν δύστροπος και λιγομίλητος. Γινόταν άστατος σαν τους ανέμους. Όταν μεγάλωσε ο Ανδρέας και κόντευε να τελειώσει το δημοτικό βοηθούσε τον πατέρα του και αποκτούσε λίγο λίγο τον αψύ χαρακτήρα του. Γινόταν ατίθασος και δεν άκουγε πια όσα του έλεγε η Διαμάντω. Της έμοιαζε στα μάτια μόνο.

Είχε γεννήσει ένα δεύτερο αγόρι, το Νικολή.

Αρρώσταινε συχνά και ο Λευτέρης δυσφορούσε και έβριζε χωρίς λόγο και αφορμή τη Διαμάντω. Όλα του έφταιγαν. Ο μικρός Νικολής ήταν ένα μελαχρινό αγόρι με χαμογελαστό πρόσωπο. Ήσυχος και γλυκός μεγάλωνε λες και δεν ήθελε να δώσει βάρος σε κανέναν. Αγαπούσε τα γράμματα μα ο Λευτέρης διαρκώς τον μάλωνε. Του θύμιζε, λες κι ήτανε δικό του φταίξιμο, το πρόβλημα που είχε στο αριστερό του πόδι. Το έσερνε λιγάκι. Πόσες φορές δεν παρακάλεσε η Διαμάντω τον Λευτέρη να πάνε σε γιατρό. Τη μια φορά δεν είχαν λεφτά, την άλλη δεν είχε καιρό... είδε κι απόειδε η Διαμάντω, σταμάτησε να λέει και να παρακαλεί. Ποιος ξέρει; Ίσως και να έφτιαχνε το πόδι του Νικολή της.

Όταν την έπιανε το παράπονο, κατέβαινε στη θάλασσα. Κολύμπι δεν ήξερε μα βουτούσε μέχρι εκεί που πατούσε και ένιωθε να της παίρνει το νερό όλα τα βάρη και τις στεναχώριες που κουβαλούσε. Έπειτα σταμάτησε να κατεβαίνει στην ακροθαλασσιά. Κοιτούσε ασάλευτη το πέλαγος.

Ακίνητη σαν τα βράχια ήταν η ζωή της Διαμάντως κι αυτή λαχταρούσε κυματισμούς και βαρκάδες. Αντί γι' αυτά μια ατέλειωτη θαλασσοταραχή χτυπούσε μέρα νύχτα το μυαλό και την καρδιά της.

Τα πρώτα χρόνια που μεγάλωνε τα αγόρια της ξεκαθάριζε την αντάρα με τα κανακέματα και τα νανουρίσματα. Είχε γλυκιά φωνή και καταλάγιαζε το παράπονό της με το τραγούδι. Η αλμύρα της θάλασσας ανταγωνιζόταν την αλμύρα των δακρύων της πάνω στο μαξιλάρι.

Εκείνη τη χρονιά νίκησαν τα δάκρυά της. Ο μεγάλος της γιος, ο Ανδρέας, δεκαπέντε χρονών, μπλέχτηκε σε καβγά στην αποβάθρα που έδεναν τις βάρκες. Κανείς δεν ήξερε να πει τι συνέβη. Κουβέντα στην κουβέντα αρπάχτηκαν στα χέρια και ο Ανδρέας πάνω στη φασαρία σπρώχτηκε; Παραπάτησε; Και χτύπησε το κεφάλι του στη δέστρα.

Παντέρμο παιδί... παντέρμη κι εσύ, μάνα, που το γέννησες...

.....

Η Διαμάντω μαυροφορέθηκε. Κόπηκαν τα

τραγούδια. Έβγαλε τους καθρέφτες από το σπίτι. Σαν τύχαινε να καθρεφτιστεί μέσα στο νερό του κουβά που έβγαζε από το πηγάδι της αυλής ή στα τζάμια των παραθυριών σκιαζότανε. Το γλυκό κρασί των χειλιών της δεν πρόλαβε να παλιώσει.. έγινε ξίδι και έσμιξε με τη χολή που λίμναζε χρόνια τώρα στα σωθικά της. Ή θα πνιγόταν με αυτό το ξίδι και τη χολή ή θα έβρισκε το κουράγιο να πνιγόταν μια μέρα στη θάλασσα. Αυτές οι δυο μοίρες φαίνεται να πάλευαν σκληρά πάνω από τη σκιά της Διαμάντως μα φαίνεται πως κέρδισε η πρώτη.

Σαν γεννήθηκε η κόρη της, η Κυριακούλα, έβγαλε τα μαύρα, γύρευε να χτενιστεί μπροστά στο παράθυρο. Μέχρι που φωτογραφήθηκε με το κοριτσάκι της, όταν ένας πλανόδιος φωτογράφος βρέθηκε στο ψαροχώρι τους. Το κοριτσάκι στεκόταν σε μια καρέκλα κι εκείνη δίπλα του, όπως τη δική της φωτογραφία με τον πατέρα της.

Ένα βράδυ, ένα από τα πολλά που έλειπε ο Λευτέρης από το σπίτι, ήρθε μέχρι τα σκαλοπάτια του σπιτιού ο Γιαννιός. Μπεκρής και ψευτονταής, γύρευε, λέει το Λευτέρη. Η Διαμάντω νανούριζε την Κυριακούλα. Περρασμένα μεσάνυχτα. Εμφανίστηκε μπροστά στην ξεμαντάλωτη πόρτα σαν ξεσκούφωτος δαίμονας. Η Διαμάντω ταραχτηκε. Στην αρχή νόμιζε πως ήταν ο Λευτέρης και σηκώθηκε να τον βοηθήσει να φτάσει μέχρι τα σκεπάσματα κάνοντας νόημα στο μισοσκόταδο να μην ξυπνήσει το μωρό. Όταν κατάλαβε ότι ήταν ο Γιαννιός τα χασε. Είπε πως ο Λευτέρης έλειπε και πως ήταν αργά. Ο Γιαννιός όμως δεν άκουγε. Την άρπαξε με δύναμη και αδιαφορώντας για την αντίσταση που πρόβαλε η σαστισμένη γυναίκα και το μωρό που κοιμόταν στο κουνάκι του την έριξε στο ξύλινο πάτωμα. Έτριξε συνθέμελα το μυαλό της Διαμάντως.

Δεν ήταν το πάτωμα που έτριξε από τον άνισο αγώνα αλλά η καρδιά της που ράγιζε σε μικρά μικρά κομμάτια. Ξαφνικά μπροστά στην μισάνοιχτη πόρτα στάθηκε μια φωτεινή φιγούρα. Ο Νικολής, το αμούστακο αγόρι που έσερνε το δεξί του πόδι, σαν τον αρχάγγελο με την ρομφαία βαστούσε στα χέρια του το ψαροντούφεκο του πατέρα του και σημάδευε ίσια στον απρόσκλητο μουσαφίρη. Ο δαίμονας της

νύχτας μέσα στη ζάλη του και το μεθύσι ίσα ίσα που κατάφερε να κατρακυλήσει τα σκαλιά βρίζοντας θεούς και δαίμονες.

Κανείς θεός και κανείς δαίμονας δεν στάθηκε να κονέψει στο σπιτάκι της Διαμάντως. Μόνο μια μαύρη απελπισία άπλωνε τα πέπλα της και παγίδευε το φως να μη μπει και έκρουβε (=έπνιγε) τον αναστεναγμό να μη βγει.

Κουβέντα δεν είπαν μάνα και γιος για εκείνη τη νύχτα. Όταν τελείωσε το καλοκαίρι, ο Νικολής θα πήγαινε κοντά στον αδερφό του παππού του, από τη μεριά του πατέρα του, να μάθει την τέχνη του ξυλουργού. Έπιαναν τα χέρια του.

Εκείνο το χειμώνα ο Λευτέρης δεν βγήκε πολύ με τη βάρκα. Έτυχε να πέσει στο κρεβάτι άρρωστος ο γέρο Λάζαρος που είχε κοπάδι μεγάλο στα ορεινά του νησιού, πρόβατα και κατσίκια. Είπαν λοιπόν τα παιδιά του, που έμενα στην πρωτεύουσα να πουλήσουν τα αιγοπρόβατα και ο γέρο Λάζαρος έπιασε τον Θεό από τον πόδα.

- Αλίμονό σας και τα πουλήσετε! Επαέ θα ψυχομαχώ ίσαμε τη Δευτέρα Παρουσία!

Είδαν κι απόειδαν τα παιδιά του και βρήκαν το Λευτέρη που ήξερε τον τόπο και του ζήτησαν να φυλάει το κοπάδι και να το φροντίζει. Θα έδινε λόγο στο γέρο Λάζαρο και θα είχε πληρωμή με το μήνα και τυρί για το σπίτι του.

Μετά από πολύ καιρό, ο Λευτέρης επέστρεψε στο σπίτι νωρίς κι ένιωσε πάλι η Διαμάντω ξεστασιά στο κορμί και στην ψυχή της. Ημέρευε το μυαλό της κι άρχισε να κάνει όνειρα για την άνοιξη. Θα φύτευε το μικρό περιβόλι που είχε ρημάξει και θα κατέβαινε με την κόρη της στην παραλία. Θα βοηθούσε και το Λευτέρη, όπως έκανε τα πρώτα χρόνια. Όνειρα, όνειρα μικρά...

Ημέρευε κι ο Λευτέρης. Σαν να γλύκαινε τις πληγές του το αεράκι του βουνού, τα βότανα της γης, ο λόγος του γέρο Λάζαρου. Τόσα χρόνια στη θάλασσα είχε σκοτεινιάσει το βλέμμα του σαν το βυθό της, είχε αγριέψει η καρδιά του σαν τις φουρτούνες της. Άλλα περίμενε κι αυτός κι άλλα ήρθαν... Ξυρίστηκε και φάνηκαν τα νιάτα του.

Το καλοκαίρι έκαναν τα βαφτίσια της Κυριακούλας. Ήρθε και ο γέρο Λάζαρος που ξαναζωντάνεψε κι έδωσε ένα βαρύ χρυσό σταυρό στη νεοφώτιστη. Καλός άνθρωπος ήτανε. Ο Νικολής ήρθε κι αυτός και καμάρωνε για την αδερφή του μέσα στο άσπρο πουκαμισάκι του κρατώντας τη λαμπάδα. Σκάλισε για την Κυριακούλα ένα ξύλινο σταυρό. Αγάπησε από την πρώτη στιγμή την μικρή του αδερφή, γιατί πίστεψε πως αυτό το πλασματάκι είχε τη δύναμη να διώξει τη μελαγχολία της μάνα τους. Την έκανε να ξανανιώσει. Έβγαλε τα μαύρα και φόρεσε ένα πορτοκαλί φουστάνι που της αγόρασε ο Λευτέρης από την πόλη. Αυτό το φουστάνι φόρεσε και στα βαφτίσια.

Τα χρόνια περνούσαν. Ο Νικολής ερχόταν τις γιορτές και λίγες μέρες τα καλοκαίρια. Βοηθούσε στο σπίτι, έπαιζε με τη μικρή του αδερφή. Η Διαμάντω τον κοιτούσε και έψαχνε να βρει που είναι κρυμμένες οι φτερούγες του αρ-

χάγγελου να τις χαϊδέψει να παρηγορηθεί.

Η Κυριακούλα ένιωθε την αγάπη του αδερφού της και έκανε χαρές κάθε φορά που ο Νικολής ερχόταν στο σπίτι. Γέμιζε το σπίτι γελάκια, φωνές και νανουρίσματα. Η Διαμάντω αφοσιώθηκε στο μεγάλωμά της. Πιάστηκε από πάνω της σαν το ναυαγό από μια σανίδα να μη βουτά στη μελαγχολία και τη θλίψη.

Ο Λευτέρης δούλευε με τη βάρκα. Χανότανε πάλι ανάμεσα στη θάλασσα και το καφενείο. Μύριζε η ανάσα του αλάτι και ρακή κι έβρισκε το δρόμο να πάει στο σπίτι του, όποτε του έκανε κέφι. Στερήθηκε πάλι η Διαμάντω το χάνδι, την κουβέντα. Πολλές φορές και το ψωμί στερήθηκε η Διαμάντω, σαν ξεχνούσε ο Λευτέρης ν' αφήσει λεφτά για τα απαραίτητα.

Και η ίδια η Διαμάντω άρχισε να ξεχνιέται όλο και πιο συχνά κοιτώντας τη θάλασσα. Τις ώρες που έλειπε η Κυριακούλα στο σχολείο καθόταν και αγνάντευε το πέλαγος. Ξεχνούσε να μαγειρέψει, να πλύνει, να λούσει τα μαλλιά της...

Το καλοκαίρι που τελείωσε η Κυριακούλα το δημοτικό η Διαμάντω φόρεσε ξανά το μαύρο της φουστάνι. Η κόρη της θα πήγαινε στο γυμνάσιο κοντά στον αδερφό της το Νικολή. Ήτανε πια παλικάρι ξετελεμένο. Θα έμενε η Διαμάντω μόνη και έρημη. Το έβλεπε ο Νικολής, το ένιωθε πως η μάνα του χανόταν στα βαθιά νερά της απελπισίας. Τα φτερουγάκια του απλώνονταν να την αγκαλιάσουν. Της γλυκομιλούσε και της έλεγε να πηγαίνει στην πόλη όποτε ήθελε. Έπιασε μεγάλο δωμάτιο κοντά στο εργαστήρι. Ήτανε μαστορας καλός. Θα βοηθούσε και την αδερφή του που ήτανε, λέει,

«φωστήρας» στα γράμματα.

Πέρασε η πρώτη χρονιά. Ήρθε το καλοκαίρι μα η Κυριακούλα δεν φάνηκε. Θα έκανε μαθήματα για «ξένες γλώσσες». Μα η Διαμάντω ένιωθε να την καίνε πύρινες γλώσσες που είχανε διαφορετικά ονόματα: μοναξιά, οργή, απελπισία, αγανάκτηση, θλίψη, απογοήτευση, πίκρα... κι άλλα που τα είχε λησμονημένα. Τις γλώσσες του κόσμου τις είχε από καιρό ξεχάσει.

Η Διαμάντω φόρεσε το πορτοκαλί φουστάνι. Είχε αδυνατίσει από την αϋπνία και το λιγοστό φαγητό. Δεν έκλαιγε πια. Άκουγε τη θάλασσα να βρυχάται σαν να τη φοβέριζε και σαν να

την μάλωνε για τα τόσα δάκρυα. Όσπου στερέψανε πια.

.....

Τη βρήκε η Κυριακούλα ασάλευτη σαν την πέτρα που καθόταν κι αγνάντευε τη θάλασσα. Ο ήλιος έδυε μέσα στα πορτοκαλιά του υφάσματα. Έγειρε η Διαμάντω να ξεκουράσει την ψυχή της. Απλωμένα τα φουστάνια της και τα μαλλιά της έπαιρναν λίγο από το πορτοκαλοκόκκινο χρώμα του ήλιου. Κι ήταν σαν να χύθηκε η ζωή της σαν τ' αβγά στην πέτρα.

Χανιά, Ιούλιος 2021

Ο Γιώργος Βαγιωνής για το βιβλίο «Οι 12 άθλοι ενός μαθητή» της Δήμητρας Μαραγκουδάκη

Ο παιδοψυχίατρος και συγγραφέας Γιώργος Βαγιωνής, μίλησε στην παρουσίαση του βιβλίου-παιδαγωγικού εργαλείου για το Δημοτικό και τις πρώτες τάξεις Γυμνασίου, με τίτλο «Οι 12 άθλοι ενός μαθητή», της Δήμητρας Μαραγκουδάκη. Την εκδήλωση συνδιοργάνωσαν ο

Σύλλογος Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και οι Εκδόσεις Ραδάμανθυς, στον κήπο του Porto Veneziano Hotel.

«Το βιβλίο ρέει, χωρίς να σε κουράζει, αν και ορισμένες στιγμές de facto σε αναγκάζει να

σταθείς και να αφουγκραστείς κάθε γραμμή και κάθε ζωγραφιά, προσφέροντας έτσι τη χαρά της ανακάλυψης της ομορφιάς της Ελληνικής γλώσσας», Γιώργος Βαγιωνής.

Η παρέμβαση του Γιώργου Βαγιωνή

Η συγγραφή ενός βιβλίου είναι πάντα μία επίπονη διαδικασία. Όταν μάλιστα, πρέπει να παντρέψει σε λίγες γραμμές, τη μάθηση, το σεβασμό προς τις ανάγκες του παιδιού και την επιστημονική αρτιότητα, αυτή η προσπάθεια αποκτά ένα τιτάνιο χαρακτήρα.

Με τη Δήμητρα Μαραγκουδάκη έχω συναντηθεί αρκετές φορές κατά το παρελθόν -σε διάφορα μετερίζια- συνεπώς ας μου συγχωρεθεί από το ακροατήριο ότι είμαι επηρεασμένος από τη συμπάθεια μου. Μάλιστα δεν μπορώ να κρύψω πως όταν έπιασα στα χέρια μου αυτό το βιβλίο και το ξεφύλλισα, γοργά ξεπρόβαλαν μπροστά μου, τα αντιπροσωπευτικά χαρακτηριστικά της Δήμητρας. Η αγάπη προς τη δουλειά της, τη λεπτομέρεια και η πηγαία (μητρική θα έλεγα) δοτικότητα της.

Οι δώδεκα άθλοι του Ηρακλή ξεκινούν με την δήλωση ότι ο Ηρακλής, ένα αθλητικό παιδί με πολλαπλές διακρίσεις, πάσχει από Specific

Learning Disorder (δηλαδή από ειδική διαταραχή της μάθησης) όπως αυτή έχει κωδικοποιηθεί στη συστάδα του 315.0 του DSM-V (δυσαναγνωσία/δυσλεξία, 315.2-διαταραχή της έκφραση του γραπτού λόγου, 315.1-διαταραχή των μαθηματικών ικανοτήτων), όπως άλλωστε και το περίπου 10% των μαθητών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο δεύτερος πρωταγωνιστής είναι ο κύριος Ευρυσθέας, που κραδαίνοντας ένα βιβλίο με αρχαϊκά χαρακτηριστικά (το εξώφυλλο του είναι σε μία πεπαλαιωμένη καθαρεύουσα, ίσως για να δηλώσει το παρωχημένο του τρόπο διδασκαλίας του), ακολουθεί τα βήματα ενός άλλου Ευρυσθέα, βασιλιά της Τίρυνθας και των Μυκηνών, μία, αν μη τι άλλο, αρνητική φιγούρα της αρχαιότητας.

Αρχικά οι σελίδες αυτού του βιβλίου θα μπορούσαν να σταθούν και από μόνες τους, μια που σχεδόν πάντα παρουσιάζουν μία νοηματική αυτοτέλεια. Παράλληλα, το βιβλίο χρησιμοποιεί πολλαπλές οπτικοποιήσεις των λέξεων και γραμμάτων, κάτι που μπορεί να βοηθήσει αρκετά στην αντιστοίχιση φωνήματος-γραφήματος.

Ανάλογα, πιθανά εμπνευσμένη η συγγραφέας από το Story Mapping/σχεδιάγραμμα κειμένου, ουσιαστικά δομεί αρκετές φορές μία σκηνή που το παιδί πρέπει να ανιχνεύσει το πλαίσιο, τους χαρακτήρες, το χρόνο της ιστορίας, το πρόβλημα του ήρωα, τις δράσεις και το αποτέλεσμα. Στο τελευταίο μάλιστα βοηθά και η ίδια η ιστορία (οι άθλοι του Ηρακλή) που δίνει μόνο την αφορμή, χωρίς όμως να προσλαμβάνει, ο κάθε άθλος, ένα δεσμευτικό χαρακτήρα.

Επιπρόσθετα, η συγγραφέας, συχνά μεταβάλλει τη γραμματοσειρά αλλά και τα διαστήματα ανάμεσα στα γράμματα γεγονός που ακολουθεί τις επιταγές του M Zorzi, et al., στο άρθρο του Extra-large letter spacing improves reading in dyslexia (2012).

Τέλος, άξιο αναφοράς είναι πως οι χρωματικές διαφοροποιήσεις των λέξεων του βιβλίου είναι ιδιαίτερα βοηθητικές σε παιδιά με δυσχέρεια στην ανάγνωση, γεγονός που έχει καταγραφεί σε αρκετές βιβλιογραφικές αναφορές [Pinna B, Deiana K. On the Role of Color in Reading and Comprehension Tasks in Dyslexic Children and Adults. i-Perception. April 2018.]

Στη δεύτερη ανάγνωση το βιβλίο της Δήμητρας παρουσιάζει ένα ακόμα ενδιαφέρον κατά μένα χαρακτηριστικό. Νομίζω ότι χρησιμοποιεί ή καλύτερα έμμεσα παροτρύνει τον αναγνώστη (μαθητή ή δάσκαλο) στη χρήση ανώτερων γνωστικών λειτουργιών όπως τον αναστοχασμό, τη κριτική σκέψη, την επίλυση προβλημάτων, τον σχηματισμό εννοιών, εμπνευσμένη, ίσως, από το “παράδοξο της δυσλεξίας” όπου τα άτομα που πάσχουν από αυτήν, έχουν μεν δυσχέρεια στην αποκωδικοποίηση, την ευστοχία και την ομαλή ροή της αναγνώρισης της λέξης αλλά διατηρούν ανέπαφες τις ανώτερες λειτουργίες -“Sea of Strengths Model of Dyslexia” (Shaywitz 2003)-.

Αναπόσπαστο μέρος του βιβλίου είναι όμως και τα πολυμέσα που το συνοδεύουν. Τα τραγούδια είναι άρτια εκτελεσμένα, ο λόγος ορθός και καθαρός αλλά πάνω από όλα, αυτή η πολυαισθητηριακή εμπειρία (βιβλίο-όραση και ήχος-ακοή), είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όχι μόνο

στα παιδιά με παθολογίες της όρασης αλλά στην περίπτωση της δυσαναγνωσίας/δυσλεξίας [Bimodal reading: benefits of a talking computer for average and less skilled readers J Montali 1, L Lewandowski].

Εκτός όμως από την αμιγώς τεχνική ανάλυση δεν θα μπορούσα να παραλείψω ένα σχόλιο για την αισθητική του βιβλίου. Το εγχείρημα της Δήμητρας έχει πολλαπλά στοιχεία κόμικ γεγονός που πιθανά θέλει να έρθει σε αντίθεση με την στείρα παράθεση δυσνόητων λέξεων και ορισμών, που συχνά ταλανίζουν τα παιδικά μυαλά. Συνεπώς το βιβλίο ρέει, χωρίς να σε κουράζει, αν και ορισμένες στιγμές de facto σε αναγκάζει να σταθείς και να αφουγκραστείς κάθε γραμμή και κάθε ζωγραφιά, προσφέροντας έτσι τη χαρά της ανακάλυψης της ομορφιάς της Ελληνικής γλώσσας.

Εν κατακλείδι, όπως έλεγε και B.F. Skinner, (1904-1990, Αμερικανός ψυχολόγος) “Δεν πρέπει να διδάσκουμε τα μεγάλα βιβλία, πρέπει να διδάσκουμε την αγάπη για το διάβασμα.”. Αυτός ο τόσο απλός αφορεσμός έχει ξεχαστεί στην εποχή μας. Το διάβασμα έχει έτσι μετατραπεί από μία αγαπητική σχέση με τη γνώση, σε μία στοχοκαθλωμένη προσπάθεια αποστήθισης πληροφοριών. Αυτή την χαμένη αγάπη μας καλεί η Δήμητρα να ξαναβρούμε, ανεξάρτητα από την ηλικία μας, ανεξάρτητα από τον ρόλο μας. Αυτή την αγάπη που στους χαλεπούς καιρούς που διανύουμε ίσως θα είναι και η μοναδική ακτίδα ελπίδας για ένα καλύτερο αύριο.

Γιώργος Βαγιωνής, Παιδοψυχίατρος.

Η Μαρία Κληματσάκη για το βιβλίο «Οι 12 άθλοι ενός μαθητή» της Δήμητρας Μαραγκουδάκη

«Το βιβλίο πρέπει να μπει στη λίστα των σχολικών εγχειριδίων, για τη διδακτική της γραμματικής και της ορθογραφίας, για τα σχολεία της Α/θμιας και των πρώτων τάξεων της Β/θμιας Εκπαίδευσης...».

«Ο 13ος άθλος της Δήμητρας Μαραγκουδάκη»

Με μεγάλη συμμετοχή εκπαιδευτικών και των φίλων του βιβλίου έγινε τη Δευτέρα 4/7/2022 η πρώτη παρουσίαση του βιβλίου της Δήμητρας Μαραγκουδάκη, με τίτλο «Οι 12 άθλοι ενός μαθητή», στον φιλόξενο κήπο του Porto Veneziano Hotel. Την εκδήλωση διοργάνωσαν ο Σύλλογος Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων και οι Εκδόσεις Ραδάμανθυς και μίλησαν οι: Γιώργος Βαγιωνής, Παιδοψυχίατρος, Μαρία Κληματσάκη, Διευθύντρια του 11ου Δημοτικού Σχολείου Χανίων, Γιώργος Παύλου, Εκπαιδευτικός, Φαντζίκη Ιωάννα, Συμβουλευτική Ψυχολόγος, Χρήστος Τσαντής, Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας – Υπεύθυνος των Εκδόσεων Ραδάμανθυς. Αφήγηση και τραγούδι: Άννα Βερυκάκη, Νηπιαγωγός, μουσική και τραγούδι: Γεράσιμος Βερυκάκης, Φιλολόγος – Μουσικός.

Η Μαρία Κληματσάκη για το βιβλίο της Δήμητρας Μαραγκουδάκη

Βρεθήκαμε όλοι εδώ, σε ένα όμορφο και φιλόξενο χώρο του αγαπητού Γιάννη Πλατσιδάκη, για να παρουσιάσουμε ένα ιδιαίτερο βιβλίο, με τίτλο «Οι δώδεκα άθλοι ενός μαθητή» και τον 13ο τον αποδίδω στη συγγραφέα, που νομίζω θα συμφωνήσετε ότι της ανήκει δικαίωματικά.

Έξυπνος τίτλος, αφού σε προδιαθέτει θετικά να το διαβάσεις, καταπληκτικές ιστορίες, όμορφες πολύχρωμες εικόνες, μικρές και μεγάλες αλήθειες, περιπλανήσεις, κανόνες, συνθέτουν το περιεχόμενο του βιβλίου. Ένα βιβλίο που η συγγραφέας του είναι αναπληρώτρια εκπαιδευτικός, με αρκετές σπουδές (το ένα πτυχίο διαδέχεται το άλλο), που από την αρχή της εκπαιδευτικής της σταδιοδρομίας χρειάστηκε να κόψει πολλά κεφάλια Λερναίας Ύδρας (πίνακες επετηρίδας), να σκοτώσει αιμοβόρα πεινασμένα λιοντάρια (νόμοι που έρχονται και παρέρχονται), να πιάσει από τα κέρατα τα ελάφια που την προσπερνούν (μόρια που ανεβοκατεβαίνουν), να ξεδιπλώσει το μίτο της Αριάδνης για να βρει τα πατήματά

της, να τρέχει συνεχώς σαν τα άλογα του Διομήδη, για να εξασφαλίσει τα προς το ζην, να ισορροπεί σαν τις Αμαζόνες σε κούρσες αποδοχής και συνύπαρξης, να καθαρίζει τους στάβλους του Αυγεία από νοοτροπίες και κατηγοριοποιήσεις μαθητών, να προσπαθεί να πείσει παραδοσιακούς εκπαιδευτικούς, που κινούνται αργά σαν τα βόδια του Γηρυόνη, ότι η εκπαίδευση θέλει εγρήγορση και αποτελεσματικότητα και να παραμερίζει τους Κέρβερους με τις αναπαιτικές καρέκλες, που αξιολογούν καταστάσεις με συμφεροντολογικά κριτήρια και ο μαθητής να μένει στο περιθώριο.

Και δεν φτάνουν όλοι αυτοί οι άθλοι, αλλά έπρεπε να προσέχει μήπως και ξεγελαστεί και φάει από τα Μήλα των Εσπερίδων και πει το ποτό της λήθης, που σε κάνουν να αφήσεις πίσω το όνειρό σου, την αγάπη σου για το παιδί, το λειτούργημα που έχεις ταχτείς να υπηρετήσεις και στραφείς σε άλλους διεξόδους, που καμία σχέση έχουν με τα θέλω και τα πιστεύω σου!

Όλους αυτούς του άθλους τους πέρασε με μεγάλη επιτυχία η Δήμητρα Μαραγκουδάκη και κατάφερε να κάνει και ένα 13ο άθλο προσφέ-

ροντάς μας ένα καταπληκτικό βιβλίο, αφιερωμένο στα ανίψια της Χρήστο και Γιώργο, τους φωτεινούς φάρους της ζωής της και στον μαθητή της Γιώργο, που καθημερινά φάνταζε στα μάτια της σαν ένας μικρός ήρωας.

Ένας εκπαιδευτικός φάρος είναι για όλους μας η Δήμητρα, ένα ικανό πλάσμα, με πολλές γνώσεις, με όρεξη, μεράκι και θετική διάθεση για προσφορά και στήριξη των παιδιών, ιδιαίτερα των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, συμβάλλοντας με κάθε τρόπο στην ένταξη και κοινωνικοποίησή τους, που δίκαια τους αποκαλεί ήρωές της.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ όταν την πρωτοσυνάντησα στο 11Ο Δημοτικό Σχολείο, πριν 5 χρόνια, που ήρθε ως εκπαιδευτικός παράλληλης στήριξης σε πρωτάκι. Το χαμόγελό της διαπεραστικό, η καλοσύνη της δηλωμένη από την πρώτη στιγμή, ο λόγος της μεστός και η χροιά της φωνής αρκετά ζεστή και γλαφυρή, η πένα της μαγική και τα πινέλα με τα χρώματα λες και χόρευαν πάνω στο χαρτί. Ήταν σαν μια Όμορφη Νεράιδα, που ήρθε για να μας μεταμορφώσει με το μαγικό της ραβδάκι και να μας δυναμώσει, μέσα από μια γόνιμη συνεργασία. Από τις πρώτες κιόλας ημέρες έγινε η καλή βοηθός δασκάλα της τάξης, η αγαπημένη δασκάλα όλων των μαθητών του σχολείου, αλλά και η χαρισματική συνάδελφος που πάντα είχε να πει ένα καλό λόγο για όλους.

Καλωσόριζε τους νεοφερμένους μαθητές στο σχολείο με όμορφες κάρτες και κατασκευές,

κατασκεύαζε χειροποίητα ενθύμια, έφτιαχνε χριστουγεννιάτικα στολίδια, αποκριάτικες στολές, λαμπάδες και καλοκαιρινά δωράκια για τους μικρούς, αλλά και για μας τους μεγάλους και όλα αυτά χαρισμένα με αγάπη, από το μεγάλο ψυχικό της απόθεμα. Μετέδιδε παντού τη θετική διάθεση, την αισιοδοξία και την αποτελεσματικότητα ενός ατόμου, που είχε τη δασκαλοσύνη στο πετσί του. Πίστεψα σε αυτή σαν συνάδελφο, για τις ικανότητες και τις δυνατότητές της, αλλά και σαν Άνθρωπο για την επιμονή της στη στήριξη και βελτίωση των μαθητών που δίνουν τους δικούς τους καθημερινούς αγώνες!!

Ακριβώς πριν από δυο χρόνια, έλαβα ένα τηλεφώνημα και μου ζήτησε να πάμε για ένα καφέ μαζί και με τον αγαπητό συνάδελφο τον Γιώργο τον Κανδαράκη. Μας είπε ότι θα μας έχει μια έκπληξη. Με μάτια που σπινθήριζαν από χαρά, αλλά και με την αγωνία ζωγραφισμένη στο όμορφο πρόσωπό της μας παρουσίασε τα νέα της σχέδια για τη συγγραφή του βιβλίου, χειρόγραφες σελίδες ξεφύτρωναν δειλά δειλά, εντυπωσιακές ζωγραφιές ακολουθούσαν, κόμικς και λογοπαίγνια από τον τεράστιο ντοσιέ.

Ήταν όλα τόσο μα τόσο εντυπωσιακά, σπουδαία, χρήσιμα, που πέρα από τις κραυγές και τα επιφωνήματα θαυμασμού, έβγαλα κατευθείαν το κινητό μου, αναζητώντας ένα άλλο σπουδαίο άνθρωπο, που ακούει στο όνομα Χρήστος Τσαντής. Ο Χρήστος είναι ο εκδότης της καρδιάς μας και των εκδόσεων ΡΑΔΑ-

ΜΑΝΘΥΣ, ένας άλλος σύγχρονος ήρωας, ένας Ηρακλής που δίνει τους καθημερινούς του άθλους μέσα σε πλαίσια ακρίβειας, ανατιμήσεων, περιορισμών, αλλά που με την επιμονή και υπομονή, με την καλοσύνη και τη θέλησή του, έχει καταφέρει να εκδώσει αρκετά βιβλία συμπολιτών μας, να κάνει χιλιάδες παρουσιάσεις και δραματοποιήσεις και να ανεβάσει κατά πολύ τον πολιτιστικό πήχη της όμορφης πόλης μας, αλλά και ολόκληρης της Κρήτης.

Ο Χρήστος, όπως στηρίζει όλα τα νέα παιδιά, βοήθησε και τη Δήμητρα να κάνει πράξη το όνειρό της. Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας, που έχουμε όλοι στα χέρια μας, είναι δικαίωση ενός μεγάλου αγώνα. Ένα ιδιαίτερο βιβλίο, ένα υπέροχο πολυαισθητηριακό βιβλίο, ένα πανέξυπνο βιβλίο, ένα εγχειρίδιο που δικαιούνται να μπει σε όλα τα σπίτια, αλλά και στις βιβλιοθήκες όλων των σχολείων της χώρας μας.

«Η ορθογραφία και η γραμματική γίνονται παιχνιδάκι μέσα από τα κείμενα της Δήμητρας Μαραγκουδάκη...», μου είπε μια μαθήτρια που διάβασε το βιβλίο.

Εικόνες, σκίτσα, χρώματα, μεγάλη γραμματοσειρά στα κείμενα, σύννεφα, κανόνες, πλοκή, εργαλεία, μηνύματα, συναισθήματα, ξεπηδούν μέσα από τις σελίδες του. Όταν, δε, η ανάγνωση συνδυάζεται με απολαυστικό ακουστικό υλικό (μια ακόμη πρωτοτυπία της συγγραφέως) μεταμορφώνεται σε ταξίδι βιωματικής μάθησης και αποτελεσματικότητας.

Με τα παραμύθια μεγάλωσαν πολλές γενιές παιδιών, με τη μυθολογία διαμορφώθηκαν χαρακτήρες, με το βιβλίο ' 'ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΘΛΟΙ ΕΝΟΣ ΜΑΘΗΤΗ' ' όπου ο μύθος συνυπάρχει με τη λογοτεχνία την γραμματική και την ορθογραφία, ο άθλος για τη γνώση θα γίνει εύκολα άθλος επιτυχίας και είμαι βέβαιη ότι θα αναδειχθεί ευκολότερα ο Ήρωας, ο Ηρακλής, που κλείνει κάθε παιδί μέσα του. Ευκαιρία να το δοκιμάσουμε και εμείς οι μεγάλοι, γυρνώντας πίσω στα μαθητικά μας χρόνια, αναλογιζόμενοι τις άπειρες ώρες που έχουμε ξοδέψει για να αποστηθίσουμε κανόνες γραμματικής ή τις άπειρες διορθώσεις ορθογραφίας, γράφοντας και ξαναγράφοντας σε αράδες χαρτιών τα λάθη μας.

Διαβάζοντας αυτό το βιβλίο θα καταφέρουν να βάλουν αρκετά γκολ στην περιθωριοποίηση και τον στιγματισμό οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αφού τους δίνει λύσεις εφικτές, μέσα από την εικόνα και τα σκίτσα (μια εικόνα ισοδυναμεί με χίλιες λέξεις) ώστε τα δύσκολα και ακατόρθωτα ...να γίνονται εύκολα και πραγματοποιήσιμα..

Αφού συγχαρώ την συγγραφέα και εκπαιδευτικό κυρία Δήμητρα Μαραγκουδάκη για τον πανέξυπνο αυτό της άθλο, επίσης την εικονογράφο Δήμητρα Μαραγκουδάκη για την φανταχτερή παρουσία του, όλη την εξαιρετική ομάδα που βοήθησε στον εμπλουτισμό της όλης προσπάθειας, καθώς και τον εκδότη κ. Χρήστο Τσαντή για την έκδοση και προβολή του, προτείνω να σταλεί επιστολή προς το ΙΕΠ

και το αρμόδιο τμήμα εκδόσεων σχολικών βιβλίων του Υπουργείου Παιδείας, πλαισιωμένο από συστατικές επιστολές από όλους εμάς, που είμαστε χρόνια στην εκπαίδευση, ζητώντας να μπει στη λίστα των σχολικών εγχειριδίων, για τη διδακτική της γραμματικής και της ορθογραφίας, για τα σχολεία της Α/θμιας και των πρώτων τάξεων της Β/θμιας Εκπαίδευσης, τη στιγμή μάλιστα που ότι έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα είναι παλιό και αναχρονιστικό, στη διδακτική των συγκεκριμένων αντικειμένων.

Καλοτάξιδο και ευκολοδιάβαστο το βιβλίο σου Δήμητρα, με το καλό και το επόμενο, αφού έχεις πολλά χρόνια εκπαιδευτικής προσφοράς μπροστά σου και ας μου επιτρέψεις να σου αφιερώσω ένα στίχο του Χαλίλ Γκιμπράν, από τον Κήπο του Προφήτη που σε αντιπροσωπεύει...

Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΣΟΦΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΣΕ ΣΠΩΧΝΕΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ.. ΑΛΛΑ ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΣΕ ΟΔΗΓΕΙ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ ΜΥΑΛΟΥ ΣΟΥ.....

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ!

Μαρία Κληματσάκη

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/dimitra-maragkoydaki-oi-12-athloi-enos-mathiti/>

ΕΙΠΑΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΟΙ 12 ΑΘΛΟΙ ΕΝΟΣ ΜΑΘΗΤΗ
ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ
ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ

Ένα υπέροχο, πολυαισθητηριακό βιβλίο, χρήσιμο σε γονείς, εκπαιδευτικούς και μικρούς μαθητές. Οι δώδεκα άθλοι παντρεύονται αριστοτεχνικά με τα γραμματικά φαινόμενα, με τρόπο ευφάνταστο, καλλιτεχνικό, δημιουργικό, που αποτυπώνεται στην μνήμη και συντροφεύει γλυκά τους μικρούς μας φίλους στο ταξίδι της γνώσης και της μάθησης.

Ιωάννα Φαντζίκη,

Συμβουλευτική Ψυχολόγος MSc

Στο ευφάνταστο και πανέξυπνο βιβλίο «Οι 12 Άθλοι ενός μαθητή», βλέπουμε πώς η μυθολογία μπορεί να μετουσιωθεί σε ένα εύχρηστο εγχειρίδιο γραμματικής κι ορθογραφίας. Ένα άρτιο κι ολοκληρωμένο μαθησιακό ‘εργαλείο’, μια ιστορία με αρχή, μέση και τέλος κατά την οποία ο ήρωας κατακτά δύσκολους κανόνες γραμματικής της ελληνικής γλώσσας. Η συγγραφέας και εικονογράφος Δήμητρα Μαραγκουδάκη έχει δημιουργήσει ένα αισθητικά εντυπωσιακό αποτέλεσμα, ικανό να καλλιεργήσει την καλλιτεχνική αισθητική των παιδιών, καθώς έρχονται σε επαφή με ‘απαλές’ γραμμές και χρώματα. Η εικονογραφημένη μέθοδος με πλοκή και χιούμορ σε συνδυασμό με το απολαυστικό, ακουστικό υλικό που συνοδεύει το βιβλίο, δημιουργούν ολοκληρωμένο υλικό, κατάλληλο για μαθητές γενικής και ειδικής αγωγής.

Ζωή Δαμοπούλου,

Φιλολόγος- Ειδική Παιδαγωγός MA

Ο Ηρακλής του Βιβλίου, ένας μαθητής του δημοτικού, είναι ένας πραγματικός σύγχρονος

ήρωας της καθημερινότητας κάθε παιδιού στην εποχή μας. Τα παιδιά, που θα διαβάσουν αυτό το όμορφο Βιβλίο, θα μπορέσουν εύκολα να ταυτιστούν μαζί του και να ταξιδέψουν διαβάζοντας μια ιστορία πρωτότυπη και ξεχωριστή, που είναι εμπνευσμένη από την ελληνική μυθολογία, αλλά ταυτόχρονα διδάσκει με ευχάριστο τρόπο θεμελιώδεις κανόνες της γραμματικής. Οι κανόνες αυτοί, που πολλές φορές φοβίζουν όχι μόνο τα μικρά παιδιά αλλά και τους ενήλικες, μεταμορφώνονται εδώ σε ένα απολαυστικό και διασκεδαστικό παραμύθι που συνοδεύεται από όμορφες εικόνες, ζωγραφισμένες μάλιστα από την ίδια τη συγγραφέα που είναι ομολογουμένως πολυτάλαντη! Είναι εξαιρετική πρόκληση, για μια μάλιστα πολύ νεαρή συγγραφέα, να καταπιάνεται με κανόνες και τύπους που στην καλύτερη περίπτωση θεωρούνται δύσκολοι και πάντως απωθητικοί από τα μικρά παιδιά, που καλούνται να μάθουν μια δύσκολη γλώσσα σαν την ελληνική σε μια τόσο μικρή ηλικία. Στο τέλος σίγουρα καταφέρνει να κάνει κάτι δύσκολο να φαίνεται παιχνιδάκι και της αξίζουν πολλά συγχαρητήρια γι’ αυτό!

Σπυριδούλα Σουσουήνη,

Φιλολόγος

Επιτέλους! Ένας τρόπος για να γίνει πιο προσίτη και ευχάριστη η εκμάθηση γραμματικής και ορθογραφίας Εξαιρετικό για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και όχι μόνο. Ένα Βιβλίο που αξίζει να υπάρχει σε κάθε Βιβλιοθήκη γιατί είναι βέβαιο ότι θα χρησιμεύσει σε μικρούς και μεγάλους.

Ιωάννα Μαλανδράκη, (Εκπαιδευτικός),

Πρόεδρος του Συλλόγου Asperger Χαννίων

Η φιλόλογος και ειδική Παιδαγωγός με εξαιρετικό Βιογραφικό και μεταπτυχιακές σπουδές στην Εκπαιδευτική Ψυχολογία, έκανε τον δικό της άθλο. Κατάφερε να συγκεντρώσει όλη την γραμματική της γλώσσας μας σε ένα απίστευτα ζωντανό και απολαυστικό Βιβλίο που μα-

γεύει μικρούς και μεγάλους. Με εξαιρετικά σκίτσα και πολύχρωμες εικόνες με μοναδικό ταλέντο τα παιδιά δημοτικού και γυμνασίου αντιλαμβάνονται πολυαισθητηριακά και με παιγνιώδη τρόπο γραμματικούς κανόνες και φαινόμενα. Ο ήρωας της είναι ένας μαθητής με δυσλεξία, όμως το Βιβλίο απευθύνεται σε όλα τα παιδιά που η γνώση των κανόνων φαντάζει άθλος. Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί τόσο της γενικής όσο και της ειδικής αγωγής, έχουν στα χέρια τους έναν παραμυθένιο οδηγό για να φτιάξουν δικά τους φύλλα εργασίας για εμπέδωση γραμματικών φαινομένων και να κάνουν το μάθημα διαφοροποιημένο και ενδιαφέρον. Οι «12 άθλοι ενός μαθητή» αποτελεί ένα Βιβλίο μοναδικό στο είδος του που έρχεται να καλύψει ένα τεράστιο κενό στον τομέα των εκπαιδευτικών βιβλίων και εκδόσεων, αποδεικνύοντας ότι μια χαρισματική παιδαγωγός με φαντασία ονειρεύτηκε και πραγματοποίησε τον δικό της άθλο μπαίνοντας στη θέση των παιδιών που δυσκολεύονται να κατανοήσουν τον τεράστιο όγκο του πλούτου της ελληνικής γραμματικής. Θεωρώ πως το συγκεκριμένο έργο δεν πρέπει να λείπει από τη Βιβλιοθήκη κανενός εκπαιδευτικού αλλά και γονιού αφού προσφέρει άφθονη γνώση και ψυχαγωγία. Αποτελεί επιπρόσθετα και ένα Βιβλίο εξαιρετικής καλλιτεχνικής αισθητικής. Συγχαρητήρια στη δημιουργό και την ευχαριστούμε για το εκπαιδευτικό αυτό εγχειρίδιο.

Μαρία Πετράκη, Ειδική Παιδαγωγός,

MSc Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας ΚΕΑΑ-ΣΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Είναι μια πρωτότυπη συγγραφή Γραμματικής δομημένη στην εξέλιξη της γνωστής μυθολογίας των «12 Άθλων», που στοχεύει στην ενδυνάμωση των μαθητών/τριών του Δημοτικού Σχολείου, όσον αφορά την γλωσσική τους έκφραση με τον ορθό και κατάλληλο λόγο, σύμφωνα με τους κανόνες της Γραμματικής. Αναπτύσσει βήμα-βήμα τη γραμματική γνώση, καλλιεργεί το ενδιαφέρον των μαθητών για τη μελέτη των αντικειμένων με ευχάριστη προσέγγιση και ενθαρρύνει τα παιδιά με σχετικές μαθησιακές δυσκολίες στην γραπτή και προφορική έκφραση, για προτροπή και πρωτοβουλία σχετικών εργασιών! Κάθε σελίδα αποτελεί ελκυστική συνθήκη ενασχόλησης με τα επιμέρους γραμματικά φαινόμενα, αφού κυριαρχεί η πολύχρωμη ευχάριστη και υψηλού επιπέδου εικονογράφηση της ίδιας της συγγραφέως, στοιχείο που μετριάξει την αρχική εντύπωση της πολλής πληροφορίας ανά σελίδα. Το σύνολο του συγγραφικού έργου αποτελεί ένα επισημονικό πόνημα με ορθότητα, διδακτική πληρότητα και παιδαγωγική προσέγγιση Λόγου και Εικόνας!

Γιώργος Κανδαράκης,

Δάσκαλος

Η ελληνική γλώσσα....ένας ανεκτίμητος θησαυρός! Πραγματικός άθλος, ωστόσο, η ορθή εκμάθησή της! Ευτυχώς, οι μικροί και μεγαλύτεροι, ίσως, μαθητές έχουν τώρα τον διαχρονικό τους φίλο, τον Ηρακλή (που ξέρει καλά από άθλους!) πολύτιμο σύμμαχο στην προσπάθειά τους να εξοικειωθούν με τα απαιτητικά γραμ-

ματικά της φαινόμενα. Ο συνδυασμός γραπτού λόγου, εικόνας και ήχου που επιχειρείται ο' αυτό το πρωτότυπο βιβλίο ακούγεται τουλάχιστον δελεαστικός και γεμάτος υποσχέσεις, ειδικά σε μια εποχή που τα παιδιά, από ολοένα και μικρότερη ηλικία, τείνουν να κατακτούν τη γνώση με τη χρήση πολυμέσων τόσο εντός, όσο και εκτός σχολείου. Εξαιρετικό και ως ιδέα και ως εκτέλεση το πόνημα της δημιουργού Δήμητρας Μαραγκουδάκη, που φαίνεται να έχει εισχωρήσει για τα καλά στις δυσκολίες του μέσου Έλληνα μαθητή.

Και, επιτέλους, ένα βιβλίο γραμματικής γεμάτο χρώμα και εικόνες, όπου οι κανόνες ακούγονται όχι ως καταπιεστικές διαταγές που πρέπει να ακολουθήσεις για να γράφεις καλά στο διαγώνισμα, αλλά ως χρήσιμες συμβουλές για μια πιο εύκολη και διασκεδαστική πορεία προς τη γνώση, τη σωστή χρήση και κατανόηση αυτής της πολύτιμης για τον κάθε Έλληνα παρακαταθήκης, της μητρικής του γλώσσας.

Χρυσή Δοκιμάκη,

Φιλολόγος

Η Δήμητρα Μαραγκουδάκη γεννήθηκε και μεγάλωσε στα Χανιά. Ολοκληρώνοντας τις σπουδές της στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ρεθύμνου επιθυμώντας να ασχοληθεί με την ειδική εκπαίδευση πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στην Ειδική Αγωγή (2014) και λίγα χρόνια αργότερα στην Εκπαιδευτική Ψυχολογία (2018). Μέσα σ' αυτό το διάστημα έμαθε τη γραφή Braille, εμβάθυνε με σεμινάρια στον τομέα της ειδικής αγωγής και εξειδικεύτηκε στην art therapy. Αγαπά πολύ τη ζωγραφική με την οποία ασχολείται από παιδί και δε χάνει ευκαιρία να εμπλέξει την τέχνη με το εκπαιδευτικό έργο. Τα τελευταία χρόνια εργάζεται ως ειδική παιδαγωγός τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια εκπαίδευση και δραστηριοποιείται εθελοντικά στον Σύλλογο Asperger Χανιών.

Κείμενα και Εικονογράφηση:

Μαραγκουδάκη Δήμητρα

Φιλολογική επιμέλεια: Φυρογένη Αικατερίνη, Σουσουνή Σπυριδούλα

Στίχοι:

Μαραγκουδάκη Δήμητρα

Μουσική- Σύνθεση:

Βερυκάκης Γεράσιμος

Τραγούδι:

Βερυκάκη Άννα και Βερυκάκης Γεράσιμος

Κιθάρα:

Βερυκάκης Γεράσιμος

Βιολί:

Ναϊσιδης Αγγελος

Στην ηχογράφηση συμμετείχαν:

Βερυκάκη Άννα,

Βερυκάκης Γεράσιμος,

Γιαλεδάκης Ιερώνυμος,

Καρτσωνάκη Σέβη,

Κολοβού Γεωργία,

Κονιού Νικολίνα,

Μαραγκουδάκη Δήμητρα,

Σκλαβουνάκης Αποστολής,

Σουβαρής Αντώνης,

Σουβαρής Χαράλαμπος,

Στημαδωράκης Γιάννης,

Χριστοδουλάκης Κωνσταντίνος

Επεξεργασία ήχου:

Βλαμάκης Δημήτρης και Βερυκάκης Γεράσιμος

Μπορείτε να ακούσετε την ηχογράφιση και τα τραγούδια στην ιστοσελίδα:

<http://www.herokid.gr>

Διαστάσεις:

πλάτος 29,7 X ύψος 21,

σελίδες: 136,

Έγχρωμο, Σκληρό εξώφυλλο,

ISBN 978-68-5356-83-5

Κύκλος Ζωής του Κοριού

Cimex lectulaius

							
Αυγό	Πρώτο στάδιο νύμφης	Δεύτερο στάδιο νύμφης	Τρίτο στάδιο νύμφης	Τέταρτο στάδιο νύμφης	Πέμπτο στάδιο νύμφης	Ενήλικας	Θηλυκός Ενήλικας
Μήκος 1mm	Μήκος 1,5 mm Παίρνει γεύματα αίματος και μαδάει στο επόμενο στάδιο	Μήκος 2 mm Παίρνει γεύματα αίματος και μαδάει στο επόμενο στάδιο	Μήκος 2,5 mm Παίρνει γεύματα αίματος και μαδάει στο επόμενο στάδιο	Μήκος 3 mm Παίρνει γεύματα αίματος και μαδάει στο επόμενο στάδιο	Μήκος 4,5 mm Παίρνει γεύματα αίματος και μαδάει στο επόμενο στάδιο	Μήκος 5,5 mm Επανελημένα γεύματα αίματος για αρκετές εβδομάδες	Μήκος 6,5 mm Το θηλυκό γεννάει 5 αυγά την ημέρα, συνεχόμενα

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Βρίσκομαι στην δυσάρεστη θέση να ανακοινώσω ότι διακόπτω αυτόν τον δύσκολο αγώνα, χωρίς να έχω κερδίσει κάτι ουσιαστικό. Ωστόσο δεν ολοκληρώθηκε αυτός ο αγώνας και δεν σκοπεύω να τον αφήσω ανολοκλήρωτο.

Η διακοπή είναι προσωρινή. Κάποιοι απ' τους λόγους είναι οι προφανείς. Κάποιοι δεν είναι. Ζητώ συγγνώμη από όσους με στήριξαν που δεν μπορώ να μοιραστώ τους λόγους δημόσια αυτή τη στιγμή. Σε περίπτωση που χρειαστεί θα επανέλθω, θα εξηγήσω αναλυτικά δημοσίως τους λόγους που επέλεξα την προσωρινή διακοπή. Θα συνεχίσω να διεκδικώ αυτό που δικαιούμαι και ευελπιστώ να μη χρειαστεί να επανέλθω. Το σύστημα δικαιοσύνης έχει εξευτελιστεί.

Μοναδική επιτυχία της απεργίας πείνας μέχρι στιγμής ότι ανέδειξε τις αντιφάσεις του. Όσον αφορά το ανάχωμα που επιχείρησα να βάλω, υπήρξαν οι τοποθετήσεις των νομικών, που μεταβάλλουν το κλίμα που έπαιζε, της λογικής «πέτα τους μέσα και πέτα τα κλειδιά».

Το προσωπικό μου αίτημα όμως παραμένει στον αέρα. Και η δέσμευσή μου ότι δεν θα σταματούσα, αυτή τη στιγμή φαντάζει προδομένη. Αυτό με βαραίνει φυσικά, και ας γνωρίζω ότι η πρόθεσή μου είναι -αν χρειαστεί- να συνεχίσω σε πιο γόνιμο χρόνο στο άμεσο μέλλον. Αλλά όπως είπα και πριν, αυτή τη στιγμή δεν μπορούν να ειπωθούν όλα και ελπίζω να μην χρειαστεί να ειπωθούν.

Κλείνοντας αυτή την ανακοίνωση, θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς όσους με στήριξαν με οποιοδήποτε τρόπο. Όσους πήραν θέση, όσους τοποθετήθηκαν, όσους υπερέβησαν τους κοινωνικούς τους ρόλους επειδή κυριάρχησε η ενσυναίσθηση.

Αλλά κυρίως όσους πάλεψαν με νύχια και με δόντια να σπάσουν την επιβεβλημένη σιωπή, όσους ξυλοκοπήθηκαν στους δρόμους για να εκφράσουν την αλληλεγγύη τους, όσους ρίσκαραν και όσους πείνασαν στις φυλακές.

Στους τελευταίους οφείλω τη ζωή μου. Αν δεν είχαν συμβεί όλα αυτά, αυτή τη στιγμή δεν θα υπήρχαν οι προϋποθέσεις να αναστείλω. Αυτά προς το παρόν. Εξακολουθώ να προσβλέπω στην άμεση απελευθέρωσή μου. Όλα συνεχίζονται...

Γ.Μ.

©Nikos Christofakis

<https://www.ethnos.gr/greece/article/218206/eikonesektetamenhsastynomikhsbiassth-nporeiagiatonmixahlidhgrothieskaiklotsiessepolitesepitheshsefotoreporter>

Αντώνης Σχετάκης

Ένας μεγάλος λογοτέχνης

Ο Αντώνης Σχετάκης έφυγε από κοντά μας. Όλοι οι φίλοι και συνεργάτες των Εκδόσεων Ραδάμανθους εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια στην οικογένειά του και στους δικούς του ανθρώπους.

Το λογοτεχνικό του έργο θα είναι πάντα εδώ για να φωτίζει τις ερχόμενες γενιές αναγνωστών και συγγραφέων, οι οποίοι έχουν πολλά να μάθουν από τον τρόπο με τον οποίο έγραφε ο Αντώνης Σχετάκης.

Στις Εκδόσεις Ραδάμανθους κυκλοφόρησε το πρώτο του έργο που εκδόθηκε, το σπουδαίο ιστορικό μυθιστόρημα με τίτλο: **«Στους δρόμους του Αυγερινού»**, έργο εμπνευσμένο από βιώματα του ίδιου και της οικογένειά του.

Η πένα του σκιαγραφεί μαεστρικά χαρακτήρες και εποχές, έτσι που να χαράζεται στη μνήμη και στην καρδιά μας, ως μία από τις πιο δυνατές της γενιάς του και όχι μόνο. Το έργο του Αντώνη Σχετάκη δεν συγκρίνεται με την ποσότητα, αλλά με την ποιότητα της γραφής του. Ένα και μόνο έργο είναι ικανό να τον τοποθετήσει στο κάδρο με τους μεγάλους λογοτέχνες της εποχής μας.

Καλό ταξίδι, φίλε Αντώνη...

Χρήστος Τσαντής

Ο Αντώνης Ελ. Σχετάκης γεννήθηκε στο Καστέλι Κίσσαμου το 1942 όπου παρακολούθησε μαθήματα μέχρι την Τετάρτη τάξη του Γυμνασίου και συνέχισε τις δυο τελευταίες τάξεις στο δεύτερο Γυμνάσιο Αρρένων Χανίων. Σπούδασε στη Μαθηματική σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Δίδαξε στο δημόσιο σχολείο για πέντε χρόνια και συνέχισε ως ελεύθερος επαγγελματίας φροντιστής Μαθηματικών στην Κίσσαμο. Υπηρέτησε στο Πυροβολικό. Εκλέχτηκε Δήμαρχος Κισσάμου το 1975, επανεκλέχτηκε το 1978, το 1987, και το 1995. Ενδιάμεσα χρημάτισε δημοτικός σύμβουλος επί 12 χρόνια και τέσσερα χρόνια ως ειδικός συνεργάτης του Δημάρχου Μηθύμνης, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του ΔΗΠΕΘΕ Κρήτης, πρόεδρος του Κέντρου Παιδικής Μέριμνας και του ΠΙΚΠΑ Χανίων, πρόεδρος του 9ου Συμβουλίου Περιχής Νομού Χανίων, αντιπρόεδρος της ΤΕΔΚ Χανίων, αντιπρόεδρος της ΑΝΕΤΕΚ, αντιπρόεδρος της ΑΝΕΝ, μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Πολυτεχνείου Χανίων, μέλος της επιτροπής σύνταξης του πολεοδομικού νόμου 1337/83, αντιπρόσωπος στο Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας, αντιπρόσωπος ΟΤΑ στην Διοικούσα επιτροπή του ΟΑΔΥΚ, μέλος στην επιτροπή επιστροφής του παλπού Ειρηναίου, μέλος πολλών επιτροπών και συλλόγων.

Παντρεύτηκε την οδοντίατρο Αικατερίνη Τερζή Σχετάκη και απέκτησαν δυο τέκνα. Το συγ-

γραφικό του έργο ξεκίνησε το 1964 με το θεατρικό έργο «Τα μπερδεσομπερδέματα» σε έμμετρο δεκαπεντασύλλαβο που παρουσιάστηκε με επιτυχία από ερασιτεχνικό θίασο του Φιλολογικού συλλόγου «Κισσαμικός». Το θεατρικό μονόπρακτό του «Το βίντεο κλάμο η νταλικά και ο Αλβανός» παίρνει το πρώτο βραβείο

στον Παγκρήτιο λογοτεχνικό διαγωνισμό του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αγίου Νικολάου Κρήτης και ακολουθεί η δίπρακτη θεατρική κωμωδία «Ο τετραγωνισμός του σμιτίου» μια παρωδία για τις εκλογές.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΧΟΥΡΔΑΚΗ

Όταν φεύγει ένας μεγάλος συγγραφέας

Στη Μνήμη του συγγραφέα

ΑΝΤΩΝΗ ΕΛ. ΣΧΕΤΑΚΗ

Αποχαιρετισμός

Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «Χανιώτικα Νέα»

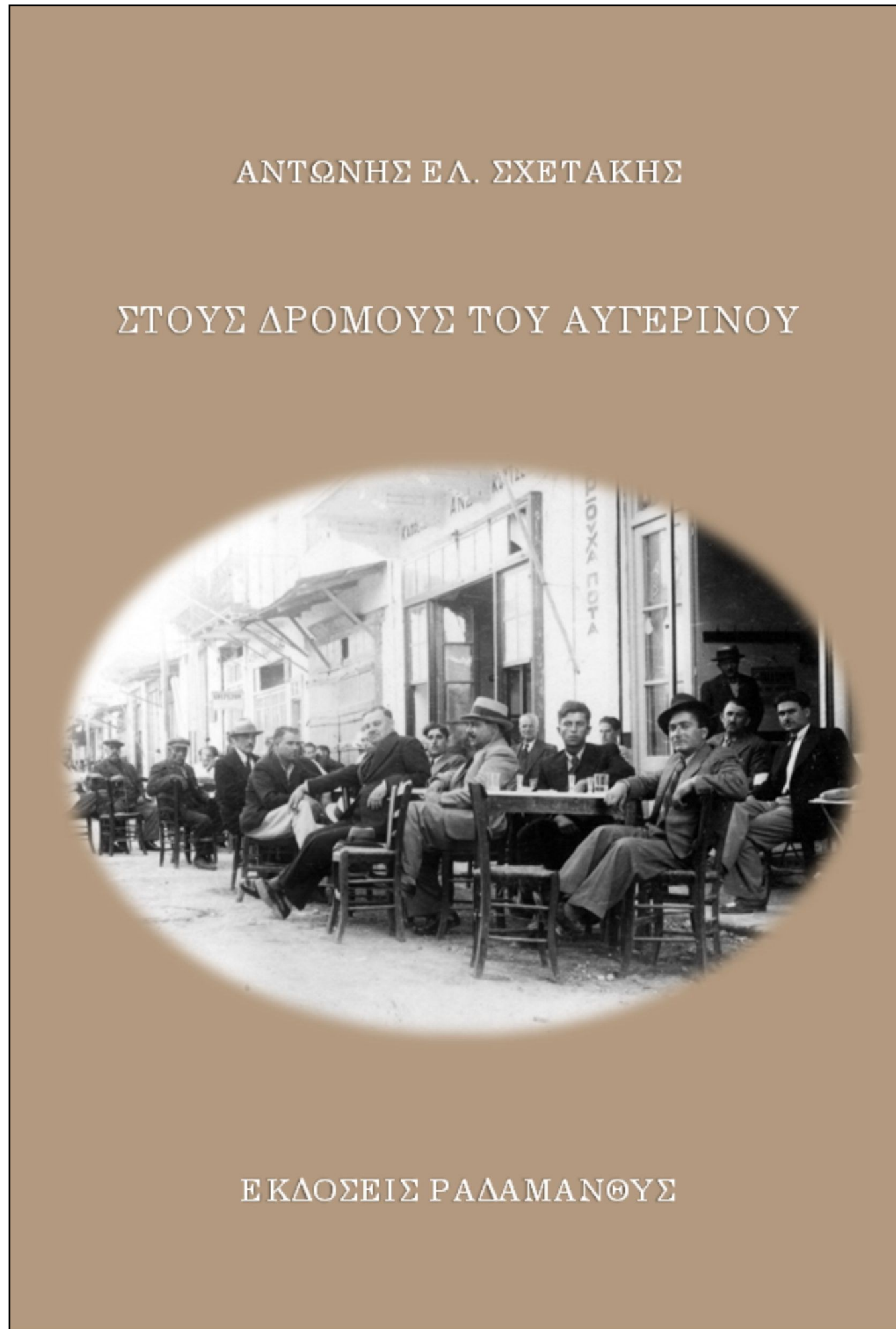
«Σα νυχτώσει κοιτάζω
στο φύλλωμα
σφαλιγμένα τα μάτια
των φίλων μας»
(Από Στροφή Γ. Σεφέρη)

Αναχώρησε ο μεγάλος πεζογράφος της Κισσάμου, ο Αντώνης Σχετάκης για τη χώρα του επείκεινα. Άφησε τους “Δρόμους του Αυγερινού” και τώρα θα έχει φτάσει στο τέλος της στράτας του Αποσπερίτη. Σίγουρα όταν επέλεγε τον τίτλο του μυθιστορηματός του θα γνώριζε ότι ο Αυγερινός, ο Αποσπερίτης, το Μεράστρι κι ο Έσπερος είναι το ίδιο άστρο, δηλαδή ο πλανήτης Αφροδίτη.

Ένας χαρισματικός συγγραφέας, δεινός μαθηματικός και παιδί μεγαλωμένο στην ύπαιθρο δεν είναι δυνατόν να αγνοούσε τα άστρα και τα μυστήριά τους, μήτε τη δύναμη του ουρανού. Μάς χάρισε λοιπόν μια όψη του συμβολισμού της φωτεινότητας και κράτησε τις άλλες για λογαριασμό του, ως συνήθως κάνουν οι μεγάλοι συγγραφείς, φυλάσσοντας πάντα κάποιες ιδέες σε ανεύρετες κρύπτες του λογισμού τους.

Από μικρός στόχευε υψηλά με σπουδές και δραστήριο κοινωνικό-πολιτικό βίο, με άλματα που τον έφερναν όλο και πιο μπροστά, όλο και πιο κοντά στα όνειρά του που ήταν πάντα προορισμένα για το καλό του τόπου του. Όμως σε αυτόν τον αποχαιρετισμό θα περιοριστώ μόνο στο μυθιστόρημά του “στους δρόμους του Αυγερινού” που εκδόθηκε το 2019 από τις εκδόσεις Ραδάμανθους, επειδή το θεωρώ ανεκτίμητο πεζογράφημα για την Κίσαμο και με ιδιαίτερη συναισθηματική σημασία για τον ίδιο τον συγγραφέα.

Ήταν τα θέλγητρα του ουρανού που τον μάγευαν, ήταν και το λογοτεχνικό του προσωπικό δαιμόνιο που τον καλούσε να σμιλέψει μια ζωή με πλούσια βιώματα για να τα αποτυπώσει κάποτε στη γραφή του. Γι’ αυτό και έδωσε έναν άρτιο λογοτεχνικό καρπό γιατί γραφόταν σε όλη του τη ζωή, γραφόταν απ’ όταν γεννήθηκε. Έτσι γίνεται με τους ταλαντούχους συγγραφείς, η περιπέτεια της γραφής αρχίζει πριν την αποτύπωση των βιωμάτων τους στο χαρτί. Ξεκινά με την πρώτη θέαση του κόσμου που αποθησαυρίζεται γι’ αργότερα, όταν θα είναι έτοιμος.

Μόλις πληροφορήθηκα την είδηση της απώλειάς του ,αμέσως ορμέμφυτα κινήθηκα προς τη βιβλιοθήκη μου για να αναζητήσω το βιβλίο του. Μια έκδοση πλέον ατίμητης αξίας για μένα, αφού έχει και την αφιέρωσή του! Ευθύς αρχισα να το ξαναδιαβάζω, μια κίνηση παρηγορητική, μια ανάγκη απάντησης στην απώλεια.

Κατέφυγα στην αθανασία της γραφής του γιατί ο συγγραφέας έφυγε, αλλά οι λέξεις του είναι παρούσες κι αυτό λίγο δεν είναι...

Κι όταν θα βγούμε στην παλιά αγορά της πόλης μας -όπου αγαπούσε να κάθεται και να συνομιλεί- οι εικόνες της πέννας του θα μας ακολουθούν και τίποτα δεν θα είναι το ίδιο. Ο λογοτέχνης κι ευρύτερα ο δημιουργός ανασυνθέτουν τη ζωή, την παραδίδουν νιόκοπη και σμιλεμένη από τη δική τους διάνοια, μάς την επιστρέφουν ξαναγεννημένη. Όταν φεύγει λοιπόν ένας γνήσιος συγγραφέας από τον κόσμο του

αισθητού συμβαίνει το εξής παράδοξο. Αν και απών, ζουν όλες οι αισθήσεις του στις σελίδες των βιβλίων του και γεννούν καινούργια συναισθήματα , απόψεις ,ιδέες –τόσες όσες και οι αναγνώσεις τους. Ο Λόγος δεν θνήσκει γι’ αυτό και στη ζωή, αλλά και στην τέχνη πρέπει να τον μετράμε με σοβαρότητα.

Πριν τρία χρόνια περίπου έφτασε στα χέρια μου το μυθιστόρημα του “στους δρόμους του Αυγερινού”. Είχα αναλάβει την ανάγνωση αποσπασμάτων του στην πρώτη παρουσίαση του βιβλίου στο Καστέλι και ο εκδότης Χρήστος Τσαντής των εκδόσεων Ραδάμανθους μου το έστειλε για να επιλέξω τα κείμενα. Μόλις ολοκλήρωσα την ανάγνωσή του στο σπίτι μου συγκινημένη μονολόγησα φωναχτά “να λοιπόν ο μεγάλος συγγραφέας της Κισσάμου! Αξιώθηκα να δω το έργο του!” Ως φιλόλογος είχα χαρεί με την αποκάλυψη ενός τέτοιου ταλέντου και ως Κισαμίτισσα διαπίστωνα ότι ο τόπος μας πλέον είχε το μυθιστόρημά του! Κι ας δώ-

σω τώρα μερικά στοιχεία αξιολόγησής μου για το συγκεκριμένο βιβλίο που το θεωρώ πολύτιμο λογοτεχνικό καρπό.

Ο συγγραφέας Αντώνης Σχετάκης εδώ έχει όλες τις αρετές των πεζογράφων της περίφημης γενιάς του 30. Θαρρώ πως τον έχουν ήδη υποδεχθεί στην ουράνια λογοτεχνική τους παρέα! Ζωντανές περιγραφές, λαγαρή γλώσσα, ηθογραφία βάθους και μια καρδιά παλλόμενη χεραγκαλιαστά μ' ένα πνεύμα ανήσυχο! Οπωσδήποτε είχε διαβάσει πολύ τους Έλληνες λογοτέχνες αυτής της γενιάς και σίγουρα και τον Νίκο Καζαντζάκη. Πώς αλλιώς; Όμως οι επιρροές δεν φαίνονται, μαντεύονται μόνο, γιατί η πληθωρική ιδιοσυγκρασία του συγγραφέα τις μεταβολίζει και υπερτερεί το δικό του πλούσιο βιωματικό φορτίο ενδεδυμένο με τις εικόνες της έμπνευσής του. Αυτό δεν είναι απλό. Προαπαιτεί ένα καθαρόαιμο συγγραφικό ταλέντο, τόλμη ζωής και παράλληλα μιαν ευαισθησία ακέραιη. Ξεκινά και επιστρέφει τη ροή της αφήγησής του στην ελληνική επαρχία, τον δικό μας τόπο δηλαδή, κι όμως δεν πνίγεται σε μικρό μέτρο περιορισμένης ηθογραφίας, έχει πάντα τα αντανakλαστικά ευρύτερου αστικού περιβάλλοντος σε αντίληψη κι αισθητική.

Η συγγραφική σεμνότητά του θα μπορούσε να είναι μάθημα για όλους τους νεόκοπους λογοτέχνες που καμιά φορά βιάζονται να αυτοαποκληθούν συγγραφείς ή ποιητές –μια ιδιότητα που χαρίζεται μόνο μέσα στο χυτήριο του χρόνου.

«Κε Αντώνη, το έχετε καταλάβει ότι είστε μεγάλος συγγραφέας; Είστε ο συγγραφέας μας!» έτσι του είχα πει κάποιες φορές και φυσικά το πίστευα πέρα ως πέρα! Εκείνος όμως με παιδιάτικο χαμόγελο και σπινθηροβόλο μελαχρινό βλέμμα χαμογελούσε με τη γοητεία των ταλαντούχων ανθρώπων που δεν δίνουν σημασία στο να κερδίσουν μιαν επιφανειακή ταυτότητα, αλλά να πουν την αλήθεια τους! Εξάλλου ο συγγραφέας μας εξέδωσε σε ώριμη ηλικία, δεν είχε την αγωνία του πρωτοδοκιμαζόμενου, είχε ήδη λάβει τις περγαμηνές της ζωής και της αξιοσύνης!

Η ουσιώδης συγγραφική πρόθεση συνοδεύεται από μια ακατανίκητη δύναμη που σε ωθεί να κραυγάσεις κάτι αχώρητο, είναι η οφειλόμενη κραυγή στον εαυτό σου. Κι εκεί ορίζεται το μεγαλείο του συγγραφέα. Όταν δίχως φόβο ότι θα ενοχλήσει, δίχως λεκτικές συστροφές, αλλά σαν έτοιμος από καιρό αποδίδει στο φως την προσωπική του αλήθεια μέσα από μια μυθοπλασία φυσικά. Ο ισχυρός συγγραφέας αποδίδοντας δικαιοσύνη σε γεγονότα μπορεί ίσως να απομυθοποιήσει σε κάποια σημεία ένα πρόσωπο, μέσα όμως από τα ρευστά και άυλα της με αγάπη πέννας του δεν θα αρνηθεί στο ίδιο πρόσωπο την ηρωική διάσταση, αν του αναλογεί.

Ο Αντώνης Σχετάκης δεξιοτέχνης και κυρίως ευαίσθητος σμίλεψε τις ψυχές των ηρώων του δίχως να τις αδικήσει, υπακούοντας σε μια εσωτερική φωνή αρχών που πρέπει να διέπει τον συγγραφέα που καταπιάνεται με ανάπλαση ιστορικών γεγονότων ή απλών συμβάντων, ενδεδυμένων τον μανδύα της λογοτεχνίας.

Και το έπραξε αυτό με αυτοσεβασμό, γιατί η καλή λογοτεχνία ξεκινά πρώτα απ' όλα από τον

οφειλόμενο σεβασμό στην ίδια μας την ψυχή.

Το βιβλίο είναι αφιερωμένο στην οικογένειά του και η αφήγησή του αφορά την ιστορία της οικογένειας των Αυγερινών διατρέχοντας τη νεότερη ιστορία από την Κρήτη μέχρι την Οδησό και κυρίως στα Χανιά και στην Κίσαμο. Στους ήρωές του συναντήσαμε και δικούς μας προγόνους, ερμηνεύσαμε συμπεριφορές και ήθη μας, φρεσκάραμε στη μνήμη μας γεγονότα της τοπικής μας ιστορίας που είχαμε ακούσει σε οικογενειακές αφηγήσεις. Ο συγγραφέας όμως στους δρόμους του Αυγερινού κάνει ατόφια λογοτεχνία ακολουθώντας ένα ορατό νήμα αλληλουχίας ιστορικών γεγονότων. Δεν κουράζει την αφήγηση, ούτε τη συγχέει με λαογραφικές προσεγγίσεις. Επίσης δεν πάσχει από προγονοπληξία. Χτίζει καινούργιο οικοδόμημα βάζοντας όμως ως θεμέλιο προγονικό λιθάρι. Κι επιλέγει για τον ήρώα του την πορεία ενός μέτοικου, ενός ταξιδευτή που θέλει όχι απλά να ζήσει, αλλά και να κερδίσει τη ζωή. Φέρνοντάς τον μάλιστα και στην Οδησό, ο συγγραφέας εξαργυρώνει και μιαν άλλη όψη του ταλέντου του, τη διαισθητική.

Ο πρόσφατος πόλεμος στην Ουκρανία καθιστά, ακόμα πιο επίκαιρη τη μυθοπλασία του. Μακάρι το βιβλίο να είχε προλάβει να ταξιδέψει στην Οδησό, μια ιδέα μου που εξαρχής είχα διατυπώσει στον συγγραφέα και στον εκδότη, τον Χρήστο Τσαντή. Ο Αντώνης Σχετάκης μεμιάς κατόρθωσε να σπάσει τα τοπικά όρια και να γράψει ένα λογοτέχνημα που μπορεί να σταθεί επάξια σε διεθνές επίπεδο.

Προχτές η καμπάνα του Αγίου Σπυρίδωνα χτυπούσε πένθιμα. Σε αυτή την αγαπημένη του εκκλησιά, τον κατευδώσαμε για το τελευταίο του ταξίδι. Την ώρα της κηδείας θυμόμουν το απόσπασμα από το κεφάλαιο 29 του μυθιστορήματος, εκεί που ο συγγραφέας αφηγήθηκε τον θάνατο του Λευτέρη Αυγερινού, μια στιγμή συγκλονιστικής λογοτεχνίας, ιδιαίτερης ψυχικής βαρύτητας για τον ίδιο τον συγγραφέα! Το μοιρολόι του Αντώνη Αυγερινού για τον γιο του Λευτέρη, ο λαϊκός θρήνος, το ρολόι του Αγ. Σπυρίδωνα που και τότε “κτύπησε με ήχο εξώκοσμο την ώρα...νταν, νταν. Δύο μετά τα μεσάνυχτα. Οι σκλώπες πέταξαν μακριά από το καμπαριό. Οι χωριανοί ανατρίχιασαν. Ποιοι δαίμονες κυκλοφορούσαν απόψε; Ποια φαντάσματα έφεραν τον θεριστή Χάρο στο χωριό”.

Λίγο αργότερα τον συνοδέψαμε στο Κοιμητήριο του Παρθενώνα για να τον δεχτεί η γη της Κισσάμου. Η θέα της θάλασσας από εκεί ψηλά ερμήνευε την αγάπη του για τα υψώματα που συχνά αφιερώνει σε περιγραφές του. Επιστρέφοντας στους δρόμους της πόλης μας προσπαθούσα να μαντέψω τις θέσεις των μαγαζιών και άλλων κτιρίων όπως μας τα διηγήθηκε στη μυθοπλασία του. Η γραφή του παρέμενε ζωντανή κι ενεργή γιατί αυτό είναι το θαύμα που συντελείται μετά από τη γέννηση ενός καλού βιβλίου. Ζουν μέσα στις σελίδες του και οι πέντε αισθήσεις του συγγραφέα.

Ο συγγραφέας αναχωρεί, αλλά μας αφήνει τις πνευματικές του αποσκευές ως παρηγοριά και γνώση για συγγενείς, φίλους κι αναγνώστες. Και κοιτάζουμε με τον δικό του τρόπο, ακούμε ό,τι άκουσε, γευόμαστε όσα γεύθηκε, αγγίζου-

με τον κόσμο του κι οσφραινόμαστε τις ευωδίες που τον συγκινούσαν. Κι όλα δωρούνται ες αεί, κι όλα πολλαπλασιάζονται μέσα από τη δική του ματιά. Είναι η θαυμαστή και αδιαπραγμάτευτη δύναμη του πνευματικού έργου! Όταν φεύγει λοιπόν ένας μεγάλος συγγραφέας, μένει ο Λόγος του. Κι όπως συνήθως γίνεται στη ζωή, σαν αρχίζει η απουσία τότε αρχίζει και η διαδικασία βαθύτερης γνώσης του άλλου, του αναχωρήσαντος. Εξάλλου αυτός είναι και ο πόθος των λογοτεχνών, να κατανοηθούν και να μην λησμονηθούν. Γι' αυτό αφήνουν στους άλλους ολάνοιχτη τη θέαση της ψυχής τους μέσα από τα κείμενά τους.

Ο δικός μας μεγάλος συγγραφέας, ο Αντώνης Σχετάκης μάς άφησε κάτι ακόμη περισσότερο, χαρτογραφημένους τους δρόμους του Αυγερινού για να τους διαβούμε. Θα συμπλήρωνα και να τους διδαχθούμε, κι εννοώ να αξιοποιηθούν ως πρόταση φιλαναγνωσίας στις βιβλιοθήκες και στα σχολεία μας, της Κισσάμου και των Χανίων, κυρίως στα Γυμνάσια και στα Λύκεια. Το μυθιστόρημα παρουσιάζει ενδιαφέρον και ως μυθιστόρημα εφηβείας.

Είναι καιρός να πάρει την παιδευτική θέση που της αναλογεί και η σύγχρονη εγχώρια λογοτεχνία στην εκπαίδευση και δίπλα στην τοπική ιστορία. “Οι δρόμοι του Αυγερινού” είναι ένα αφήγημα προορισμένο για πνευματικά γόνιμες αναγνώσεις.

Ο συγγραφέας μας έφυγε. Ο Λόγος του όμως έμεινε κι αυτός φωτίζοντας το παρελθόν φτιάχνει νέες συνθήκες θέασης για τον τόπο μας για τα μάτια που θέλουν να βλέπουν βαθύτερα.

Πριν την επέλαση της πανδημίας μάς τίμησε με την παρουσία του στη βιβλιοθήκη της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης, όταν προσκαλέστηκε από την ομάδα Φιλαναγνωσίας την οποία συντόνιζα.

Εκεί μας μίλησε για το βιβλίο του, μας χάρισε ένα όμορφο Σαββατιάτικο πρωινό, απάντησε σε όλες τις ερωτήσεις μας. Δεν ξεχνώ ότι ήταν παρών και στην παρουσίαση της πρώτης μου συλλογής στα Χανιά. Γενναιόδωρος όπως όλοι οι προικισμένοι άνθρωποι ενθάρρυνε τις προσπάθειές μου, όσες φορές έτυχε να μιλήσουμε. Όταν φεύγει λοιπόν ένας μεγάλος συγγραφέας που ενέπνευσε με το έργο του και τη στάση του στη ζωή αφήνει και μια ευθύνη στους νεότερους επίδοξους λογοτέχνες. Την ευθύνη της ουσιώδους συμμετοχής στο θαύμα της γραφής, τη διατήρηση και τον σεβασμό στο έργο προηγούμενων και συγχρόνων και μια βιωματικά διδαγμένη αντίληψη ότι το τοπικό μπορούμε να το κάνουμε και πανανθρώπινο.

Τέλος επειδή ως φαίνεται περίτρανα ότι ο μεγάλος πεζογράφος μας Αντώνης Σχετάκης αγαπούσε τα άστρα, θα ήθελα να κλείσω τον αποχαιρετισμό μου με τρεις μεσοτούς στίχους από τον Σεφερικό λόγο, ποιητική προσφορά σε έναν οραματιστή που πρόλαβε να μας αφήσει και Λόγο ζωντανό:

“...Όλα τ' αλέθουν οι μυλόπετρες
Και γίνονται άστρα.
Παραμονή της μακρύτερης μέρας.”
(Από το ΘΕΡΙΝΟ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙ)

Σήφης Μιχελογιάννης

Ένα αποκαλυπτικό βιβλίο

το μυθιστόρημα του Αντώνη Σχετάκη

Αποσπάσματα από την ομιλία του Σήφη Μιχελογιάννη στην παρουσίαση βιβλίου του Αντώνη Σχετάκη «Στους Δρόμους του Αυγερινού»

γεγονότα της αντίστασης στα βιβλία της. Καταξιώνεται η αντίσταση και άλλα ιστορικά γεγονότα, όταν η λογοτεχνία τα δέχεται, τα κρίνει τα ερευνά και τα γράφει.

Το τελευταίο που θα ήθελα να πω για το βιβλίο, είναι ότι έχει μια μεγάλη πλοκή γεγονότων, πλοκή χαρακτήρων, διαλόγους χαρακτήρων, μια ταχύτατη δράση. Θεωρώ πως είναι ένα καθαρά θεατρικό έργο. Μας παρουσιάζει τα σημαντικά γεγονότα μ' ένα τρόπο θεατρικό.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

«Δεν θα αποθάνω μισακάρης των πλουσίων στην Αυγερινή». Το όνειρο του Αντώνη για μια καλύτερη ζωή τον παρασύρει σε μια Οδύσσεια από το μικρό χωριό του στην Κρήτη του 1885, στις επιχειρήσεις και τα σαλόνια των Ελλήνων της Οδησσού κι από εκεί εθελοντή στον πόλεμο της Μελούνας και το «αίσχος του '97». Η επιστροφή στην πατρώα γη συνοδεύεται από θεαματικές εξάρσεις, μοιραίες πτώσεις, πλούτη, δόξα κι εμπειρίες αλλά και λάθη και συμφορές. Από την ανατολή του Αυγερινού μέχρι τη δύση του Αποσπερίτη. «Από κατακτητής της Τροίας ναυαγός στο ταξίδι για μια χαμένη Ιθάκη». Μέχρι που ήρθαν οι Ερινύες...

«Οι δρόμοι του Αυγερινού μας οδηγούν σε ένα συναρπαστικό και συνάμα κατατοπιστικό ταξίδι μέσα στον τόπο, στον χρόνο, στην ιστορία, στην ατομική και την εθνική περιπέτεια προσφέροντας ό,τι προσφέρει η καλή λογοτεχνία: στιγμές συγκίνησης αλλά και αφορμές για στοχασμό, για βαθύτερη διερεύνηση και κατανόηση των νημάτων που κινούν την Ιστορία και τις ανθρώπινες συμπεριφορές. Εύχομαι ολόψυχα να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο γιατί το αξίζει», Ελένη Γεωργακάκη, πρόεδρος του Φιλολογικού Συλλόγου Κισσάμου.

«Θεωρώ ότι έχει τις αρετές της πεζογραφικής γενιάς του '30 ο Αντώνης Σχετάκης. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό, είναι μια σπουδαία στιγμή για τον τόπο μας να δούμε ένα τόσο άρτιο μυθιστόρημα με χαρακτηριστικά της γενιάς του '30. Αναφέρομαι στον Μυριβήλη, τον Τερζάκη κλπ. Θεωρώ ότι έχει τέτοιες αρετές», Ανδρομάχη Χουρδάκη, φιλόλογος-ποιήτρια.

Ο Αντώνης ο Σχετάκης, είναι φίλος μου. Το βιβλίο του έχει πολλές αρετές, διαβάζεται μονορούφι όπως θα έλεγε ο απλός κόσμος, ή όπως θα λέγαμε στην καθαρεύουσα «απνευστί». Διαβάζεται εύκολα, κι εγώ σαν συνιστώ να το διαβάσετε.

Ο Αντώνης, καταφέρνει με ήρεμο τρόπο, χωρίς εμπάθεια, να φτάσει στον εμφύλιο, να περιγράφει με ήρεμο πνεύμα ακόμη και τη δολοφονία του πατέρα του. Ο Αντώνης ο Σχετάκης, βοηθάει την αυτογνωσία μας, την αυτοσυνειδησία μας. Μ' αυτό το έργο, καταφέρνει να δείξει την αμφίδρομη σχέση που έχει η λογοτεχνία με την πολιτική, με την κοινωνία, με την ιστορία. Είναι αποκαλυπτικό βιβλίο, αυτή είναι η δουλειά του συγγραφέα. Να αποκαλύπτει την πραγματική αλήθεια, την πραγματική κοινωνία όπως είναι με ελαττώματά της και τα πάθη της. Αποκαλύπτει πολλά γεγονότα, ιδίως κοινωνικά και ιστορικά. Αποκαλύπτει μ' ένα συναρπαστικό ανάγλυφο τρόπο, το ότι οι εθνικιστές δεν είναι πατριώτες.

Ένα άλλο αναπάντεχο για εμένα, είναι που αποκαλύπτει ο Αντώνης μέχρι που μπορούν να φτάσουν οι ερωτικές σχέσεις, πριν από το γάμο, στη διάρκεια του γάμου και μετά το γάμο. Όμως, δεν προκαλεί. Μας αποδεικνύει δηλαδή, ότι η λογοτεχνία πολλές φορές φτάνει στην αλήθεια πριν από την επιστήμη, πριν από την ιστορία και αντιστρόφως πολλές φορές η λογοτεχνία καταξιώνει την ιστορικότητα του βιβλίου, όπως κάνει η Μάρω Δούκα, που γράφει τα

Επειδή ο Αντώνης ο Σχετάκης, μας χάρισε αυτό το βιβλίο, σαν αντίδωρο θα του χαρίσω ένα μικρό ποίημα από την τελευταία μου ποιητική συλλογή, «Στην Αρένα», που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους.

«Η ψυχή μου φτερούγιζε

Ο θάνατος που παραμόνευε

Η ζωή που σώθηκε ξεφεύγοντας.

Ανοιξα της ψευδαίσθησης το καταφύγιο

Και τώρα εμείς ετεροχρόνιστα

Έκτος τόπου, ζούμε τις στιγμές της αιωνιότητας»

Ο Αντώνης Σχετάκης μιλά για το βιβλίο του «Στους Δρόμους του Αυγερινού»

Συνέντευξη στον Οδυσσέα Ομηράκη

Αναδημοσίευση από το δεύτερο τεύχος του περιοδικού *Ραδάμανθυς* (αποσπάσματα)

-Πρόσφατα κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Ραδάμανθυς το βιβλίο σας με τίτλο «Στους δρόμους του Αυγερινού». Ποιο ακριβώς είναι το θέμα του βιβλίου;

Το θέμα είναι η Ιλιάδα και η Οδύσσεια ενός ανήσυχου πατριώτη Κρητικού που φεύγει από την Αυγερινή (την εξορία του Αδάμ, όπως έλεγε το χωριό του), για να βρει την τύχη του σε ξένους τόπους, όπως πολλές φορές αναγκάζονται να κάνουν οι Έλληνες.

-Η ιστορία του βιβλίου ξεκινά στο Καστέλι Κισσάμου και συνεχίζεται στα Χανιά στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα. Πώς καταφέρατε να προσεγγίσετε μια τόσο παραγμένη αλλά και μακρινή εποχή;

Η ιστορία ξεκινά από την Αυγερινή κοντά στο Καστέλι και οι διηγήσεις του παππού μου ήταν που με βοήθησαν, μαζί με τα ατέλειωτα διαβάσματα που έκανα να προσεγγίσω την εποχή, όντως παραγμένη, μακρινή και ενδιαφέρουσα στην οποία ο πατριωτισμός ήταν κυρίαρχο στοιχείο του χαρακτήρα των Ελλήνων, παρά το ότι δεν έλειπαν και τότε εκείνοι που τον χρησιμοποιούσαν σαν σημαία ευκαιρίας.

-Ποια είναι τα κύρια πρόσωπα του έργου;

Αν και το έργο είναι πολυπρόσωπο, και πολλά πρόσωπα μπορεί να μην φαίνονται κύρια, π.χ. οι ανακτορικοί όλων των βαθμίδων και όσοι έβαλαν την χώρα στο «αίσχος του 1897», τα κύρια πρόσωπα είναι σίγουρα ο Αντώνης Αυγερινός, η γυναίκα του, τα τέκνα του, οι Μελισσινοί στα Χανιά και στην Οδησσό, η Αρετή, οι τσιγγάνοι Νικήσα, Τιμούρ και Λούνα εκεί, οι εχθροί – οικονομικοί και πολιτικοί – στην Κίσαμο, ο Σαΐτομιχάλης και ο γιος του, ο φονιάς του γιου του κλπ. Στο τέλος της ζωής του ο συνονόματος εγγονός του ενώπιον του οποίου βρίσκεται τη δύναμη να ζητήσει συγγνώμη για όσα έκανε για αυτόν, για την αδελφή του και την μάνα τους αλλά και για όσα δεν έκανε, νομίζω πως συμπληρώνει με επιτυχία το σύνολο των κύριων προσώπων του έργου.

-Πώς καταφέρνει ο πρωταγωνιστής να ξεπεράσει τα εμπόδια και να πραγματοποιήσει ένα τέτοιο απίστευτο για τα δεδομένα της εποχής ταξίδι, από την Κίσαμο στην Οδησσό;

Ειλικρινά σε αυτήν την ερώτηση δεν έχω βρει ακόμη πειστική εξήγηση-απάντηση πέραν από το γεγονός ότι η οικογένεια των Αυγερινών που περιγράφω στο μυθιστόρημα, αν ζούσε σήμερα θα ήταν πλήρωμα σε ένα διαστημόπλοιο που θα εξερευνούσε τη σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού.

Το πώς και το πόσο επηρέασε την πόλη η εγκατάσταση του ήρωα στην Κίσαμο, όχι μόνο κατά την περιγραφή μου, αλλά και κατά τις

διηγήσεις ηλικιωμένων, ήταν ακριβώς έτσι, όπως περιγράφεται στο βιβλίο, οπότε μαζί με τον Αυγερινό έλαμψαν κι άλλα άστρα τότε στον ουρανό της Κισσάμου.

-Αγγίζετε γεγονότα, όπως η κατοχή της Κρήτης από τους Γερμανούς, ο εμφύλιος, όμως δεν φαίνεται να υπάρχει ίχνος φανατισμού στην διήγησή σας, παρά το γεγονός ότι η οικογένειά σας ήταν θύμα της μισαλλοδοξίας.

Ξέρετε; Κάθε άνθρωπος μπορεί να είναι νευρικός, εγωιστής, περήφανος, υπερόπτης, ισχυρογνώμων, και να έχει ένα σωρό κουσούρια. Η κοινωνία είναι ένα μείγμα από όλους αυτούς τους τύπους, αλλά πάνω από όλα πρέπει να μένει κοινωνία. Ο φανατισμός και η μισαλλοδοξία σκοτώνουν τις κοινωνίες και δεν γυρίζουν πίσω τους νεκρούς.

-Πίσω απ' τον πρωταγωνιστή, υπάρχει μία άλλη φιγούρα, η πραγματική – ίσως

– πρωταγωνίστρια του έργου, η γυναίκα, η μάνα;

Νομίζω ότι πίσω και πάνω από όλα η γυναίκα πρωταγωνιστεί... Γεννά, βυζαίνει, κανακεύει, μεγαλώνει, αναθρέφει, δημιουργεί πάθος, έρωτα, αγάπη, στοργή. Μάνα κι αγαπητικά. Κι η Καλλιόπη με την Αρετή, η Νικήσα και η Λούνα, φαίνεται ότι στο μυθιστόρημα κράτησαν καλά τους ρόλους των.

-Φαίνεται πως το βιβλίο σας έχει τις δυνατότητες για μεταφορά στο θέατρο, την τηλεόραση ή τον κινηματογράφο. Πώς θα βλέπατε αυτό το ενδεχόμενο;

Μια τέτοια προοπτική, προφανώς με ενδιαφέρει και την βλέπω θετικά. Η εκτίμηση κάποιων ειδικών ότι το έργο μου μπορεί να παρουσιαστεί θεατρικά, κινηματογραφικά ή τηλεοπτικά με κολακεύει και με συγκινεί.

-Αναμφίβολα μια τέτοια συγγραφική προσπάθεια δεν μπορεί παρά να φέρνει στο φως τη μνήμη. Την ιστορική, κοινωνική και συναισθηματική μνήμη. Πώς νιώθετε σήμερα που το έργο σας κυκλοφόρησε;

Ικανοποίηση νοιώθω που κατάφερα να συνδυάσω την Ιστορία του τόπου με την ιστορία της οικογένειάς μου. Αυτό δεν έγινε άνετα χωρίς συναισθηματική φόρτιση, χωρίς κόπο και χωρίς δάκρυα. Ήταν μια σπονδή που ένιωθα πως την χρωστούσα στην οικογένειά μου στην οποία και το αφιερώνω.

Το χωριό των Αυγερινών

Αντώνης Ελ Σχετάκης

Οι πρώτες σελίδες από το μυθιστόρημα του Αντώνη Ελ. Σχετάκη «Στους δρόμους του Αυγερινού», Εκδόσεις Ραδάμανθους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΛΕΕΙ πως οι Αυγερινοί, οπλοποιοί, πολεμιστάδες πεζοί και ιππείς κατάφραχτοι του αυτοκρατορικού στρατού, αλλά και ξακουστοί μάστορες, χτίστες, πελεκάνοι, σιδεράδες, πεταλωτήδες, μαραγκοί, ήρθαν από την Πόλη γύρω στα 1200.

Η Βασιλεύουσα ήθελε να κηδεμονέψει το νησί της Κρήτης για να διαφεντεύει τους θαλάσσιους δρόμους ανάμεσα στις τρεις αρχαίες στεριές που ζώνουν τη Μεσόγειο και ο αυτοκράτορας Αλέξιος Κομνηνός έστειλε τον γιο του Ισαάκιο και δώδεκα αρχόντους του Βυζάντιου με εκατό και μία γαλέρες γεμάτες μέχρι τα παραπέττια προμήθειες και πρόθυμους αποίκους να κατακτήσουν τη δυτική άκρη του νησιού. Αφού πόδισαν διαδοχικά στη Μονεμβασιά, στο Τσιρίγο και στο Σιγγλιό, πέρασαν ανοικτά από τη Γραμπούσα και άγγιξαν σε μια ακτή της Κισσαμους μισή αναπνοή δρόμο νοτιότερα. Ο γιालός πίσω από το Μαύρο Μόλο – ένα βραχίονα μακρύ ίσα με εκατό μέτρα από πελώριες μαυρόπετρες τακτοποιημένες απ' τους Πελασγούς στη σειρά, κόντρα στο βοριά – ήταν σίγουρο αγκυροβόλιο. Οι δώδεκα επικεφαλής αρχοντογεννημένοι βυζαντινοί, με τις φαμίλιες και τους υποτακτικούς τους, ξεμπάρκαραν στην ακτή και ξεφόρτωσαν το φορτίο, όπλα, εργαλεία, προμήθειες, στήνοντας σκηνές με τη σημαία του αυτοκράτορα στην κορυφή κι ολόγυρα τα μπαϊράκια τους με τα χρώματα και τους θυρεούς του οίκου του ο καθένας.

Οργανοπαίχτες, ακροβάτες και χορεύτριες έστησαν χορούς στην άμμο καλώντας τους, εντυπωσιασμένους από την αρμάδα, ντόπιους να πάρουν μέρος στο γλέντι. Δίπλα, οι κωλοπετσωμένοι τσαμπάσηδες(1) ξεπέρασαν εύκολα τους δισταγμούς τους να αποχωριστούν την πατρική γη. Μοιράζοντας πουγκιά με «άσπρα και κίτρινα», ασημένια και χρυσά νομίσματα με τη μορφή του αυτοκράτορα Αλέξιου, αγόρασαν εκτάσεις γης, λινόφυτα, αμπέλια, σπίτια, καλλιέργειες και ζώα, με αντάλλαγμα ένα δερμάτινο πουγκί που μέσα του κουδούνιζε μεθυστικά Βυζαντινό χρήμα.

Οι Αυγερινοί αγόρασαν κι εκείνοι με δέκα άσπρα ένα κομμάτι γης στη γαρμπινή πλευρά του βουνού που εγκαταστάθηκε ο Ισαάκιος,

στα νοτιανατολικά της Κισσάμου, σ' ένα ύψωμα διακόσια μέτρα ψηλό, σκέτο πέτρες κι αργιλόχωμα, και ρίζωσαν στον ξερότοπο δίνοντας το όνομά τους στη περιοχή και στο χωριό που έχτισαν προς το βασίλειο του ήλιου πάνω από την κοιλάδα της Ποταμιάς.

Αυγερινή: το χωριό των Αυγερινών. Περισσότερα από εξακόσια χρόνια η οικογένεια αυτή κατάφερε να επιζήσει εδώ, κόντρα στους αυταρχικούς Βενετούς κατακτητές και σε διαρκή σύγκρουση με τους βάρβαρους Οθωμανούς που τους διαδέχτηκαν ύστερα. Όσοι απ' τους νέους της Αυγερινής σκόπευαν να παντρευτούν, έχτιζαν με τη βοήθεια συγγενών και φίλων το σπίτι τους πριν πάνε γαμπροί στην εκκλησία. Τα σπίτια, πύργοι με στενά παράθυρα, με την κάμαρα του ζευγαριού και τους κοιτώνες για τα μελλοντικά τέκνα στο ανώγειο και τις αποθήκες, τους κοινοβιακούς χώρους, τις κουζίνες και το αχούρι στο ισόγειο, επικοινωνούσαν μεταξύ τους με υπόγεια λα-

γούμια, εξασφαλίζοντας τη διαφυγή τους απ' τους διωγμούς των Βενετών και αργότερα των Τούρκων. Σε ένα τέτοιο δίπατο καμαρόσπιτο, πύργο απόρθητο, φάτσα στον πουνέντε, δίπλα στην εκκλησιά τ' Άη Γιώργη, ζούσε ο Νικόλας Αυγερινός με την γυναίκα του την Ηρακλεία.

Οι πελεκητές αμυγδαλόπετρες, τα φουρούσια στα παράθυρα και τα σκαλιστά κοσμήματα πάνω από τις τοξωτές πόρτες του σπιτιού, μαρτυρούσαν τέχνη στο πελέκημα, στο χτίσιμο και στο αρμολόιμα. Απέναντι από το φουρνόσπιτο, ο αχυρώνας χτισμένος με σοφία.

Εκεί φύλαγαν σπόρους και εργαλεία για τη σπορά, το θερισμό, τον τρύγο, το λιομάζωμα, και άχερα για τη διατροφή των ζώων τον χειμώνα. Ταυτόχρονα, στις πέτρινες κρύπτες του έκρυβαν λιανοτούφεκα κι από κει ξεκινούσαν οι στοές που οδηγούσαν στα υπόγεια λαγούμια. Ο Βενέτης, ο σκύλος του σπιτιού, τσακω-

Castel Chissamo - Esterno della rocca verso il mare.

νόταν διαρκώς με τον γάιδαρο, τη φοράδα και το μπεγίρι (2) της οικογένειας και με τα περιστερία που γουργούριζαν στις σκαλοθυρίδες (3), Αλέτρια, δρεπάνια, βωλόσυροι (4), λιχνίστρες, σκοινιά, καπίστρια και λογής-λογής σύνεργα και εργαλεία ήταν κρεμασμένα στο τοίχο και στη μурνοπούλα στη γωνιά ή περίμεναν ακουμπισμένα στο καλντερίμι της αυλής. Οι πόρτες του περιγυρου που αγκάλιαζε την αυλή, καμωμένες από πελεκημένους κορμούς κυπαρισσιού δυο μπόγια ψηλές μέχρι το τελείωμα του τοίχου, διπλοσφάλιζαν με σιδερένιες αμπάρες. Αν κάποιος ανεπιθύμητος τις παραβίαζε, πράγμα απίθανο, βρισκόταν απέναντι από τις πολεμίστρες – στενές σχισμές στο τοίχο που φάρδαιναν προς τα μέσα – όπου παράστεκαν οι Αυγερινοί με γεμάτα τουφέκια, καφούλια, βόλια και μπαρούτι και τον σημάδευαν όπως οι Βυζαντινοί παλπούδες τους με βαλίστρες, βέλη και τόξα.

«Σειρικό το βασιλίκι» λένε, κι ο Νικόλας διατηρούσε άξια την οικογενειακή φήμη των μαστόρων στο χτίσιμο, χωρίς να ξεχνά ότι το σόι του απ' τον καιρό του αυτοκράτορα Αλέξιου ήταν σόι πολεμιστάδων. Αυτό το ήξεραν και οι Τούρκοι στην κοιλάδα, γι' αυτό όχι μόνο δεν τον ενοχλούσαν αλλά – κι όταν τον έβλεπαν καβάλα στο μπεγίρι του να ξεχύνεται σαν άνεμος και να διασχίζει τους τουρκομαχαλάδες της ποταμιάς – προτιμούσαν να μανταλώνονται στα κονάκια τους παρά να διασταυρωθούν μαζί του.

Ο Νικόλας, άντρακλας ψηλός σαν κυπαρίσσι και δυνατός σαν ταύρος, με αετίσια μάτια που σπίθιζαν σαν αναμμένα κάρβουνα, με μπράτσα που φάσκωναν στριφωχτά οι φλέβες και κούτελο χαρακωμένο από βαθιές ρυτίδες κάτω από τα κρόσσια του κεφαλομάντηλου που τιθάσευε τα μακριά σγουρά μαλλιά του, άφηνε τακτικά τη γυναίκα του την Ηρακλεία να κουλαντρίξει αμοναχή τα κτήματα και τα ζωντανά τους, ενώ αυτός μαζί με άλλους, διαρκώς επαναστατημένους Κισσαμίτες, κυνηγούσε τους Τούρκους, πότε στα ορεινά της Κισσάμου, στη Μελισσιά και στο Σάσαλο και πότε στη Κυδωνία και στον Αποκόρωνα. Ξεχύνονταν καβάλα στα μπεγίρια τους και με πρωτοκαβαλάρη τον Άη Γιώργη κυνηγούσαν τον δράκο, τον καταραμένο τον Τούρκο, που μόλευε τον τόπο και στράγγιζε με τους φόρους και τα χαράτσια του το βίός τους.

1. Τσαμπάσηδες ήταν οι ζωέμποροι της εποχής
2. Μπεγίρι (τουρκική beygir): το άλογο
3. Οι τρύπες που μένανε στον τοίχο μετά την αφαίρεση της σκαλωσιάς όπου φύλαγαν μικροπράγματα.
4. Συρόμενο ξύλινο εργαλείο αλωνίσματος σιτηρών.

Το βιβλίο του Αντώνη Ελ. Σχετάκη είναι ένα από τα καλύτερα ιστορικά μυθιστορήματα της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Ένα έργο που θα μας ταξιδέψει από την Κίσαμο και τα Χανιά, στην Οδησό στη δύση του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου. Ένα συγκλονιστικό, κινηματογραφικό ταξίδι σε εποχές που δεν ζήσαμε, μα που ο συγγραφέας φροντίσει να αναπλάσει ως και στην τελευταία λεπτομέρεια...

Castel Chissamo - La rocca, vista da sud-est

Ο Αντώνης Ελ. Σχετάκης για την
«Επανάσταση των Συνειδήσεων» του
Ειρηναίου Γαλανάκη

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΕΝΟΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ

Απόσπασμα από την ομιλία του Αντώνη Ελ. Σχετάκη* στην εκδήλωση που διοργάνωσαν οι Εκδόσεις Ραδάμανθους με τίτλο: «Ειρηναίος Γαλανάκης – Επανάσταση των Συνειδήσεων. Από τη θεωρία στην πράξη».

Η θεολογική σκέψη του Ειρηναίου του Χριστιανού μοιάζει με όρος που για πολλά χρόνια θα προσπαθούν να κατακτήσουν οι Αλπινιστές της Θεολογίας και να κάνουν ηλιοκάλυμμα όπως εκείνος για να διαβάσουν στο βάθος του ορίζοντα.

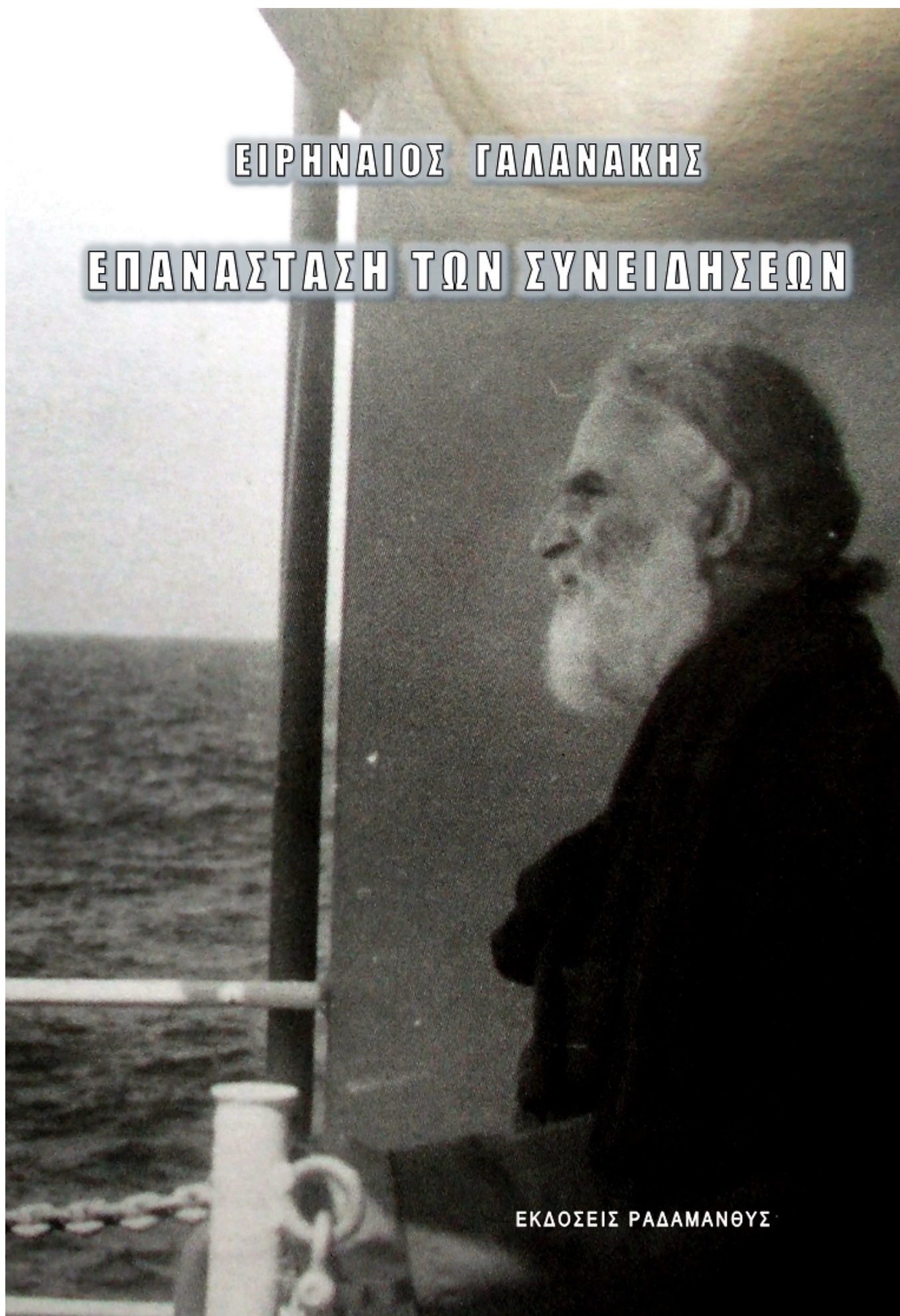
Προφανώς και δεν είμαι κατάλληλος για να απαριθμήσω τα άπειρα, θαυμαστά, σοφά και πρωτοποριακά είπε, έγραψε, δίδαξε και έκανε ο παππούς, για να καρφώσω σημαϊάκι κατάκτησης της κορυφής ή έστω μιας από τις κορυφές του θεολογικού του λόγου, αν και ζώντας και υπηρετώντας μέρος του ποιμνίου του από άλλη θέση, προσπάθησα με σεβασμό, όχι χωρίς κόπο και όχι πάντα χωρίς «αμαρτία», να απολαύσω μαζί του τον ορίζοντα που ήθελε να μας δείξει και εμείς δεν θέλαμε να δούμε.

Έζησα δίπλα του την πρώτη περίοδο των “άδειων στομάχων” του εμπερίστατου ποιμνίου του, όταν χτίζοντας σχολές μαθητείας, ξενώνες και οικοτροφεία, δημιουργούσε εστίες μόρφωσης και ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης στις εταιρείες που με την οραματική του σκέψη δημιουργούσε αλλά και την δεύτερη περίοδο, μετά την επιστροφή του από την Γερμανία, όταν, μετά την «πλήρωση» του στομάχου, το ποίμνιο επιθυμούσε με κάθε τρόπο και την «πάχυνση του πορτοφολιού του».

Τότε, χωρίς να πάψει να έχει έντονο ενδιαφέρον για την οικονομική προκοπή και ευημερία του ποιμνίου, συνέχισε να προωθεί ιδέες για συνεργασίες στους επιχειρηματίες του Καστελιού όπως για κοινό Προμηθευτικό συνεταιρισμό, την ANEN, την ANETEK κλπ, στράφηκε πιο έντονα και συστηματικά προς την τόνωση της αυτοσυνειδησίας του Χριστιανού.

Η «Επανάσταση των Συνειδήσεων» δεν είναι μόνο η δική του ΑΣΚΗΤΙΚΗ, κείμενο προτροπή για ενδοσκόπηση και προσωπική κριτική των πράξεων και των διαπροσωπικών μας σχέσεων, αλλά συνοδεύεται και από μια συνεχή ακολουθία πράξεων, ένα πλήθος, πρωτοβουλιών προς το ποίμνιο ώστε αυτό να βελτιώσει συλλογικά την θέση του αξιοποιώντας την δύναμη της ατομικής προσπάθειας, της συλλογικής δράσης, την λαϊκή σοφία και το μεγαλείο του παρελθόντος της φυλής. Μεταγράφει το αρχαιοελληνικό «γνώθι σ' αυτόν» στο χριστιανικό «αγαπάτε αλλήλους». Από την ατομική υποχρέωση γνωριμίας με το βαθύτερο εγώ μας, στην βελτίωση της κοινωνίας με την επανάσταση των συνειδήσεων.

Θέση του, διακηρυγμένη με πάθος στον επα-

νεθρονιστήριο λόγο του στο Καστέλι το 1981, λίξεων, προχωρούσε οραματικά παραπέρα, αμέσως μετά την επιστροφή του, ήταν ανήσυχος, προσπαθώντας να διεγείρει το λαϊκό στοιχείο μέχρι την επανάσταση των συνειδήσεων.

Αυτή η συνάντηση του Ειρηναίου με το λαό του στους δρόμους, που τον ανέδειξε στην πρώτη ποιμαντορία του όχι μόνο σαν πνευματικό οδηγό αλλά και σαν λαϊκό ηγέτη που έδωσε το χειροπιαστό υλικό έργο που ανταποκρινόταν στις ανάγκες του ποιμνίου, θεμελίωσε ευρύτερα την φήμη του ως πρωτοπόρου ιεράρχη, η δράση του οποίου φευ έγινε κάφρος στα μάτια των αδρανών, που τον έβλεπαν σχεδόν σαν εχθρό.

Η δράση του για την χειραφέτηση της γυναίκας, για την προστασία της νεότητας, για την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων από τους νέους των χωριών της μητρόπολης του, η Ορθόδοξη Ακαδημία, η ANEK, αρκούσαν για να τον κάνουν να ξεχωρίσει από τους βολεμένους του ράσου. Αυτός όμως, ανατόμος των κοινωνικών φαινομένων και των διεθνών εξε-

Με αυτή την λογική οργάνωνε τακτικές συνάξεις ομιλίες και δρώμενα στο Καστέλι στη Κάβναντο, στη Σπηλιά, στο Κολυμπάρι, στις Βουκολιές και αλλού για θέματα άλλοτε απλοϊκά και άλλοτε διεθνούς προβληματισμού, για τις σχέσεις κοινωνίας και εκκλησίας για την επανανθρώπιση του ανθρώπου όπως έλεγε, μέχρι να διατυπώσει αργότερα τα κείμενα για την «Επανάσταση των Συνειδήσεων».

Το αντιπολεμικό κήρυγμα του τον οδηγεί σε διοργανώσεις και χάπενινγκς με πολιτιστικό εγκέφαλο τον Κακαβελάκη Δημήτρη που μαζί φέρνουν στην Κίσαμο και κινητοποιούν σε πνευματικές συνάξεις προβληματισμού πλήθος διανοουμένων της χώρας με έγκυρο και εντυπωσιακό λόγο όπως

Ο Σαμαράκης Αντώνης Συγγραφέας, ο Αγγουρίδης Σάββας, Θεολόγος, ο Μουστάκης Γιώρ-

γος, Θεολόγος, ο Παπαδάκης Γιώργος, Θεολόγος, ο Διονύσης Λιάρος, Ψυχίατρος, (αθεός), ο Παπασπηλιώπουλος Σπήλιος, Διευθυντής Μελετών ΑΤΕ, ο πρότανης του Πανεπιστημίου Αθηνών Σταθόπουλος Μιχάλης, ο Μπιτσάκης Ευτύχης, Καθηγητής Πανεπιστημίου, ο Νικολινακός Μάριος, Πανεπιστημιακός, ο Νάσιουτζικ Θανάσης συγγραφέας, ο Φιλιππίδης Ηλίας, Κοινωνιολόγος, ο Παπαδερός Αλέκος και πολλοί άλλοι.

Με την συμμετοχή αυτών αλλά και πλείστων άλλων όπως και εκείνων που εγώ ονόμαζα συγκλαδιστές (οι οποίοι ήθελαν μια φωτογραφία δίπλα του προς επίδειξη) οργανώνει ομιλίες προβληματισμού και παράλληλα λαϊκές εκδηλώσεις και δράσεις συμβολισμού όπως:

- Τα λαϊκά δείπνα αγάπης

στην αγορά της κωμόπολης του Καστελιού και αλλού, όπου οι απλοί άνθρωποι της επαρχιακής πόλης συνομιλούσαν ομονοούντες και συνέτρωγαν σε μια συνάντηση Σωκρατικού χαρακτήρα με τους παραπάνω πνευματικούς φίλους του Ιεράρχη που και αυτοί ανακάλυπταν την υποχρέωσή τους να σμίξουν και να μιλήσουν «ίσοις όροις» άμεσα και στη βάση με τον απλό κόσμο, στο δρόμο.

- Το κάψιμο ομοιωμάτων όπλων

εκδήλωση ενάντια στους εξοπλισμούς στο προαύλιο του Μιχαήλ Αρχαγγέλου μια μεσαιωνική εκκλησία του 1600 που βρίσκεται στο κέντρο του Καστελιού, ενώ παράλληλα τον ίδιο καιρό διοργανώνει Αθλητικούς αγώνες, ομιλίες και δρώμενα για την μετονομασία του ακρωτηρίου Σπάθας σε ακρωτήρι Ειρήνης

- (ΚΕ.ΜΕ.Π.Ε)

Με μια εντυπωσιακή συγκέντρωση προσωπικοτήτων στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών, εγκρίνεται το καταστατικό του Κέντρου Μελετών Προβλημάτων Ειρήνης και εκφωνείται το πρώτο σχέδιασμα της «επανάστασης των συνειδήσεων».

Με τον Ιεράρχη γνωριζόμασταν από τις αρχές της δεκαετίας του 60 όταν με προτροπή του ιδρύσαμε το σύλλογο σπουδαστών Κισσάμου και Σελίνου με έδρα το οικοτροφείο στην Κυψέλη όπου με οικονομική στήριξη της ΙΜΚΣ φιλοξενούνταν άποροι σπουδαστές.

Η ομιλία που έκανα στις εκλογές του συλλόγου (να μη δω κάλπη εγώ!) του έκανε εντύπωση και με κάλεσε να μιλήσουμε ιδιαιτέρως, συνήθεια που κράτησε κι όταν εκλέχτηκα Δήμαρχος. Μετά την επιστροφή του από την Γερμανία προσπαθεί να φέρει στην ΙΜΚΣ προσωπικότητες με τις οποίες είχε αναπτύξει δεσμούς στο εξωτερικό, οργανώνοντας :

- Διεθνείς συναντήσεις στην Κίσαμο

με τις οποίες αξιοποιεί έξυπνα και αποτελεσματικά σχέσεις με θεσμούς, άτομα και οργανώσεις του εξωτερικού που ενισχύουν με χρήματα και διεθνείς παρουσίες το αναμορφωτικό του έργο.

Σε μια ετήσια σύναξη του Τάγματος του Αγίου Κωνσταντίνου στο Καστέλι και σε ένα συνέ-

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

«ΕΠΙ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ ΡΗΝΟΝ»

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

δριο Γάλλων Δημοσιογράφων έμεινα κατάπληκτος από τον θαυμασμό και τον σεβασμό που έτρεφαν οι ξένοι για τον Ιεράρχη μας και την θεολογική του σκέψη. Εκεί κάποιες φορές με παροτρύνει να μιλήσω για την ιστορία του τόπου μας με τον ιδιαίτερο τρόπο που ήξερε (και του άρεσε) ότι αναμινύω την ιστορία με τον μύθο και λίγο σωβινισμό, που ορισμένες φορές δεν έλειπε και από δικά του κείμενα, όπως στο βιβλίο του «Ο Χριστός σημάδεψε τη Κρήτη».

- Προσωπικότητες των γραμμάτων, των τεχνών και της πολιτικής στην Κίσαμο

Με σκοπό την κάθοδο έστω και περιοδικά ανθρώπων των γραμμάτων, των τεχνών και της πολιτικής στο Καστέλι, καθιερώνει Πανελλήνια Έκθεση Τέχνης και βιβλίου, θεσμοθετεί βραβείο με το όνομα «Λευκό Περιστέρι» και το απονέμει για πρώτη φορά στην ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ στην οποία εκδήλωση μου έκανε την τιμή να την προσφωνήσω.

Θυμάμαι ακόμη μια άλλη φορά που με πήρε

τηλέφωνο και μου ζήτησε να πάω να κάνουμε λίγη παρέα. Μπαίνοντας από την πίσω πόρτα στην κουζίνα του Δεσποτικού, έμεινα σύξυλος αντικρίζοντας τον Οδυσσέα Ελύτη που είχε έρθει μαζί με τον Γιώργη Σγουράκη για την προετοιμασία μιας εκπομπής για την σειρά «Μονόγραμμα» για τον Δεσπότη. Το τραπέζι ήταν λιτό. Ένα θρουλισμένο κριθαρένιο παξιμάδι, ένα ζυλοκούπι, αλατσολιές, ωμό σταμναγκάθι και τρία ποτηράκια με κρασί. Είπαμε και τι δεν είπαμε. Το άτιμο το Κισσαμίτικο κρασί ακόμη και σε μικρές δόσεις, σε ταξιδεύει από «του γλαυκού το γειτόνεμα» του Ελύτη στην «επανάσταση των συνειδήσεων» του Ειρηναίου και στην επανάσταση του τσούρμου του Αγαμέμνονα που κατά την δική μου διήγηση, στασίασε στο Μαύρο Μόλο στη Κίσαμο ενώ ο Άναξ... έτρωγε παιδάκια στην Πολυρρήνια. Τι βραδιά και εκείνη!

Εκπληκτικές εμπειρίες δίπλα σε ένα άνθρωπο που η συντροφιά του σε έκανε σοφότερο, καλύτερο, γενναιότερο απέναντι στη ζωή.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ

Η ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Από το βιβλίο *Ειρηναίος Γαλανάκης – Επανάσταση των Συνειδήσεων*

«Ενώνουμε τη φωνή μας με όλους τους Εκκλησιαστικούς ηγέτες της Ευρώπης που αγωνίζονται για την αποπυρηνικοποίησή της. Για το Μεσογειακό χώρο και την Μέση Ανατολή, καλούμε τις τρεις μεγάλες θρησκείες που γεννήθηκαν στον τόπο που γεννήθηκε κι ο Χριστός, δηλαδή τον Ιουδαϊσμό, το Χριστιανισμό και Μωαμεθανισμό, να έλθουν σε διάλογο και να ανασύρουν από τα βάθη των θρησκευτικών των παραδόσεων μια ηθική λύση για το ηφαιστειακό πρόβλημα της Μέσης Ανατολής. Και οι τρεις αυτές θρησκείες μιλούν για την ειρήνη και την έχουν προσευχή και χαιρετισμό των. Ας την κάμουν και διάλογο και έργο των».

Κάθε χρόνο ο Χριστουγεννιάτικος ύμνος «και επί Γης Ειρήνη» θέτει στην παγκόσμια συνείδηση, τουλάχιστον τη χριστιανική, το αιώνιο πρόβλημα των ανθρωπίνων γενεών, το πρόβλημα της Ε ι ρ ή ν η ς.

Οι χριστιανικές εκκλησίες στην Ανατολή και τη Δύση το ανασύρουν από τα Αγιογραφικά και λειτουργικά Κείμενά των, από τα ήθη και τις

παραδόσεις των, το κάνουν κήρυγμα, υμνωδία, ευχή, και το απευθύνουν στις συνειδήσεις των πιστών των, αλλά και στην ευθύνη των ηγετών του κόσμου για την παγκόσμια ειρήνη. Γνωρίζουμε ότι το κήρυγμα της Εκκλησίας για Ειρήνη στην εποχή μας, εποχή της άρνησης, του αθεϊσμού, και των πυρηνικών όπλων, γίνεται πολύ αμφίβολο και άτονο.

Το γνωρίζουμε αυτό και γνωρίζουμε επίσης, ότι όχι μόνο το κήρυγμα της Εκκλησίας αλλά και οι άλλες ειρηνιστικές προσπάθειες της ανθρωπότητας, ατομικές και μαζικές, ιδεολογικές και πολιτικές, επίσημες και ανεπίσημες, ναυαγούν και αποτυγχάνουν. Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, το καθολικότερο και αυθεντικότερο όργανο της Παγκόσμιας προσπάθειας στην εποχή μας για την Ειρήνη, ακριβώς σε αυτές τις Άγιες μέρες που ετοιμαζόμαστε να γιορτάσουμε το «επί Γης Ειρήνη», μας προσφέρει μια ακόμη οδυνηρή διάψευση.

Η μαστίγωση της Πολωνίας και τα υψώματα του Γκολάν στη χώρα που γεννήθηκε ο Χριστός, γεμίζουν τις ψυχές μας αβεβαιότητα και αγωνία για την ειρήνη του κόσμου. Και θα ρωτούσε κανείς, γιατί αυτή η αστοχία στο «επί Γης Ειρήνη»; Γιατί αυτή η τραγική διάψευση της ανθρωπότητας για το ιερότερο όνειρό της; Και ποια είναι η ερμηνεία που δίνει η χριστιανική μας πίστη σ' αυτή την αποτυχία για την ειρήνη;

Οι δρόμοι που ακολούθησε ως τώρα η ανθρωπότητα για την ειρήνη, θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι δυο: Τα όπλα και η διπλωματία. Γνωστό και κλασσικό είναι το γνωμικό των αρχαίων Ρωμαίων: «Εάν θέλεις ειρήνη, ετοιμάσου για πόλεμο». Που σημαίνει να εξοπλίζεσαι αδιάκοπα και να στέκεις αρματωμένος απέναντι στον άλλο που είναι κι αυτός αρματωμένος, για να σε φοβάται. Πάνω στη βάση αυτή, που σήμερα, στην εποχή των πυρηνικών κεφαλών την ονομάζουμε: ισορροπία του τρόμου, στηρίχθηκε κάπου-κάπου μια προσωρινή ανακωχή επιθέσεων και πολέμων. Αργά ή γρήγορα όμως οι εξοπλισμοί οδήγησαν και οδή-

γούν πάντοτε στη σύγκρουση. Γιατί σίγουρα εκείνος που ετοιμάζεται για πόλεμο, θα φτάσει και στον πόλεμο, κι αυτό δείχνει όλη η ανθρώπινη ιστορία και η πρόσφατη ακόμη των δύο μέχρι σήμερα παγκοσμίων πολέμων του αιώνα μας.

Ο άλλος δρόμος με τον οποίο η ανθρωπότητα προσπάθησε να πετύχει την ειρήνη είναι η Διπλωματία, η Παιδεία, η ανάπτυξη, κ.λπ. Φιλόσοφοι, κοινωνιολόγοι και οικονομολόγοι έδωσαν κατά καιρούς ωραίες συμβουλές για την ειρήνη. Η ανθρωπότητα όμως στάθηκε αδύνατη και ανίκανη να τις ακολουθήσει και να τις πραγματοποιήσει. Γιατί συχνά τα πάθη και τα συμφέροντα του ανθρώπου είναι ισχυρότερα από τη λογική και την παιδεία του.

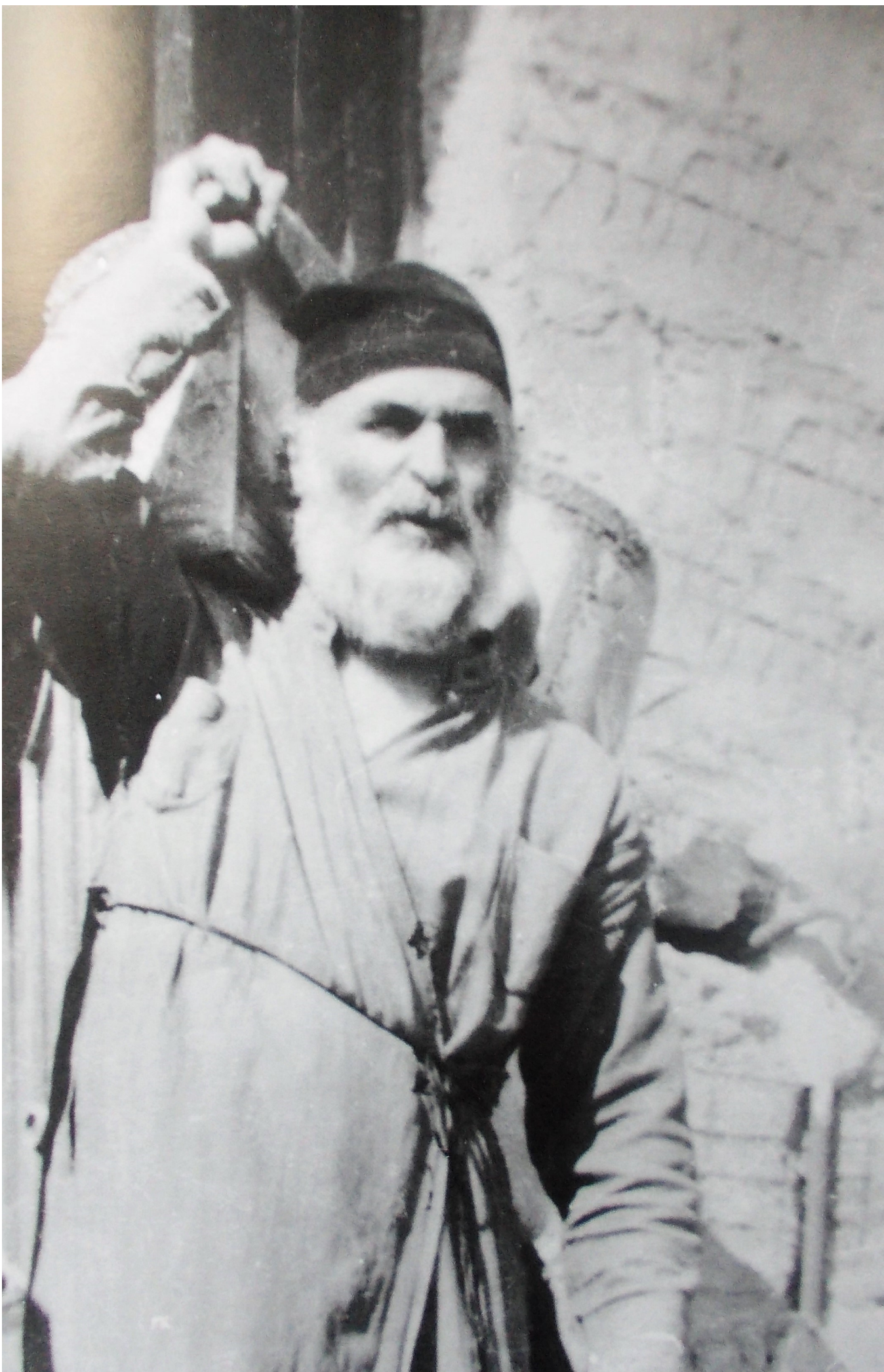
Γι' αυτό ο Χριστιανισμός τοποθετεί το πρόβλημα της ειρήνης πέρα από τα όπλα και τη διπλωματία, σε μια άλλη βάση. Στη συμφιλίωση του ανθρώπου με το Θεό και στη συμφιλίωση του ανθρώπου με τον ίδιο του τον εαυτό και τον πλησίον του. Κατά τη χριστιανική αντίληψη η ειρήνη είναι δωρεά και καρπός του Αγίου Πνεύματος (Γαλ. 5,22) και προϋποθέτει εσωτερική αναγέννηση και ανακαίνιση του ανθρώπου. Και πάλι κατά τη χριστιανική αντίληψη η ειρήνη συνδέεται με την πίστη, τη δικαιοσύνη και την αγάπη (Β' Τιμ. 2,22) και προϋποθέτει σεβασμό του Θεού και σεβασμό του συνανθρώπου μας.

Άνθρωποι και Λαοί που ζουν μακριά από το Θεό, τον «Άρχοντα της ειρήνης», άνθρωποι και Λαοί που είναι Θεομάχοι και αποστάτες από τη χάρη του Θεού, δεν μπορούν να φέρουν ειρήνη. Και το ίδιο, άνθρωποι και Λαοί που είναι διχασμένοι με τον εαυτό των, άνθρωποι και Λαοί που κατευθύνονται από πάθη και συμφέροντα, από εγωισμό και πλεονεξία, δεν μπορούν να εργαστούν για την ειρήνη.

Αυτή είναι η τραγική πιστοποίηση της Ιστορίας ολόκληρης και ιδιαίτερα των ημερών μας, που οι ζώνες επιρροής των υπερδυνάμεων, τα πυρηνικά όπλα, το πετρέλαιο και οι ψυχροί πόλεμοι ξεσκίζουν σαν κουρελόχαρτα τις συμμαχίες «μη επιθέσεως», τις Συμφωνίες των Αφοπλισμών, τις Δημοκρατίες και τόσα άλλα που ο αιώνας μας τη μια μέρα γράφει στα επίσημα χαρτιά του και την άλλη τα αρνείται.

Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί Γης Ειρήνη: Αυτό ήταν το μήνυμα που έφερε ο Χριστός την πρώτη νύχτα της παρουσίας του στον κόσμο, στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας. Και μια άλλη νύχτα, την τελευταία της ζωής του, στο τραπέζι του Μυστικού Δείπνου, θα μιλήσει πάλι για τη δική του ειρήνη: «ειρήνην την εμὴν δίδωμι υμῖν, οὐκ καθέος ο κόσμος» (Ιωάννη 14,27).

Ο Χριστός ξεχωρίζει τη δική του ειρήνη, που όπως είπαμε προηγουμένως είναι τρισδιάστατη και αναφέρεται στη συμφιλίωση του ανθρώπου με το Θεό, με τον εαυτό του και τον πλησίον του. Κι αυτή την ιδιαίτερη Χριστιανική ειρήνη, έχουμε χρέος οι χριστιανοί και να τη ζούμε και να την κηρύσσουμε και ν' αγωνιζόμαστε γι' αυτήν όσο απογοητευτική και αν είναι η σημερινή πραγματικότητα. Γιατί αυτό επιτέλους είναι χριστιανικό θάρρος. Εκεί που πλεονάζει η αμαρτία, εκεί που οι δαιμονικές δυνάμεις του εαυτού μας και του κόσμου συ-

ντάσσονται για να εμποδίσουν το θέλημα του Θεού και το καλό της ανθρωπότητας, εκεί πρέπει να συστρατεύονται και οι δυνάμεις του Αγαθού. Εκεί πρέπει ν' αγωνίζονται οι φωτισμένες και θαρραλέες φωνές των Δικαίων και των Αγίων του σημερινού κόσμου, για να περισώσουν την ειρήνη και τη ζωή του.

Με αυτές τις σκέψεις ευχόμαστε στο ποιμνίο μας της Μητροπόλεως Κισάμου και Σελίνου, στο Έθνος μας και στον κόσμο ολόκληρο ειρηνικά Χριστούγεννα, ειρηνικό και ευλογημένο το 1982. Και επαναλαμβάνουμε τη θέση και την πρότασή μας: Ενώνουμε τη φωνή μας με όλους τους Εκκλησιαστικούς ηγέτες της Ευρώπης που αγωνίζονται για την αποπυρηνικοποίησή της. Για το Μεσογειακό χώρο και την Μέση Ανατολή, καλούμε τις τρεις μεγάλες

θρησκείες που γεννήθηκαν στον τόπο που γεννήθηκε κι ο Χριστός, δηλαδή τον Ιουδαϊσμό, το Χριστιανισμό και Μωαμεθανισμό, να έλθουν σε διάλογο και να ανασύρουν από τα βάθη των θρησκευτικών των παραδόσεων μια ηθική λύση για το ηφαιστειακό πρόβλημα της Μέσης Ανατολής. Και οι τρεις αυτές θρησκείες μιλούν για την ειρήνη και την έχουν προσευχή και χαιρετισμό των. Ας την κάμουν και διάλογο και έργο των.

Ο Κισάμου και Σελίνου Ειρηναίος

Χριστούγεννα 1981

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ

Με σπάνια ντοκουμέντα του μακαριστού Ειρηναίου Γαλανάκη—Επιλεγόμενα, ανθολόγηση, φωτογραφίες και σχολιασμός κειμένων: Σταμάτης Α. Αποστολάκης, δάσκαλος-λαογράφος

Επιμέλεια έκδοσης: Χρήστος Τσαντής
«Το βιβλίο αυτό είναι το σημαντικότερο ντοκουμέντο του μακαριστού Ειρηναίου Γαλανάκη», **Προκόπης Παυλόπουλος**, τέως Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας.
«Τέτοιους Ιεράρχες χρειάζεται η Εκκλησία μας, όπως αυτόν: αληθινούς, εργατικούς, δραστήριους, ακούραστους, αφοσιωμένους στο Θεό και στον άνθρωπο... Πρέπει να είμαστε σαν αυτόν. Είναι πολύ σημαντικό να μιμούμαστε τους Αγίους, αλλά μαζί με τους Αγίους να μιμούμαστε και αυτόν τον άνθρωπο...», Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Κρήτης **Ειρηναίος**.

Κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους
Δείτε εδώ για παραγγελίες του βιβλίου:
<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/eirinaios-galanakis-epanastasi-ton-syneidiseon/>
Εναλλακτικά, καλέστε στο 6983 091058

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ 2022

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

«ΕΠΙ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ ΡΗΝΟΝ»

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Ο Ειρηναίος Γαλανάκης, όπως σε όλα τα κείμενά του, γράφει με τα γράμματα της ψυχής του. Η διαφορά με το «Επί τον Ποταμόν Ρήνον» είναι ότι εδώ αποκαλύπτονται άγνωστες πτυχές από την απόφαση της ιεραρχίας της εκκλησίας να τον στείλει στη Γερμανία, απόφαση που όπως όλα δείχνουν δεν πάρθηκε με θρησκευτικά κριτήρια. Έρχεται στο φως, επίσης, η κοινωνική δράση του Ειρηναίου στη Γερμανία, αλλά και οι σκέψεις, οι ανησυχίες και οι προβληματισμοί του για τα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα της εποχής. Ιδέες που δεν έχουν χάσει τη ζωτικότητα τους και παραμένουν επίκαιρες. Το συγκεκριμένο βιβλίο, μαζί με το έργο του «Επανάσταση των Συνειδήσεων», που επίσης κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ραδάμανθυς, συμπυκνώνουν σε μεγάλο βαθμό τη σκέψη του σπουδαίου αυτού ιεράρχη, κοινωνικού αγωνιστή και φιλοσόφου, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν και τη μεγάλη προσφορά του στο λαό και στον τόπο.

«Στη δυτική πλευρά του στρατοπέδου Νταχάου υψώνεται σήμερα ένα πανύψηλο κυκλικό κτίριο, κτισμένο κι αυτό από τους μελλοθάνατους με στρογγυλές πέτρες. Λένε μάλιστα πως όσο κτιζόταν κάθε μέρα, το γκρεμίζανε τη νύχτα οι Ναζήδες για να μην τελειώσει ποτέ...».

Διαβάστε περισσότερα:

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/eirinaios-galanakis-keimena-apo-ti-germania/>

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ
ΓΙΑ ΤΗ
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ
1921

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Ένα συγκλονιστικό οδοιπορικό στη Μικρασιατική Εκστρατεία

Οι ξένοι ανταποκριτές που καλύπτουν την πορεία του ελληνικού στρατού στις κρίσιμες στιγμές στο μέτωπο, παρακολουθούν από κοντά τις μάχες και στέλνουν τηλεγραφήματα στις πιο έγκυρες εφημερίδες του διεθνούς τύπου. Ενημερώνουν τη διεθνή κοινή γνώμη για την πορεία των συγκρούσεων στα πολεμικά αλλά και στα διπλωματικά πεδία. Οι ξένοι ανταποκριτές της Ντέιλι Μέλ, της Σικάγο Τριμπούνα, του Συνεταιρικού Τύπου (Λονδίνο), της Εφημερίδας της Γενεύης, των Τάιμς του Λονδίνου, της Ντέιλι Τέλεγραφ, της Τορόντο Σταρ και του Ρόιτερς, μιλούν με στελέχη του ελληνικού στρατού και της πολιτικής ηγεσίας, αλλά και με ανθρώπους του Κεμάλ, αναλύουν τα κοινωνικά, πολιτικά και στρατιωτικά δεδομένα και -εκ των πραγμάτων- φέρνουν στην επιφάνεια τις διεθνείς περιπλοκές, τις συγκρούσεις και τους ανταγωνισμούς των μεγάλων δυνάμεων, με επίκεντρο την περιοχή και το Ανατολικό Ζήτημα.

Μία έκδοση ντοκουμέντων, βασισμένη στο τεύχος που εξέδωσε το γραφείο τύπου του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών το 1921, εμπλουτισμένη από τις Εκδόσεις Ραδάμανθυς με ιστορικές σημειώσεις και υλικό.

Το βιβλίο αποτυπώνει την ιστορία τη στιγμή που γράφτηκε και, αν τότε δεν ήταν όλα στο φως, σίγουρα βοηθά σημαντικά τον αναγνώστη που ψάχνει με ερευνητική-διεισδυτική ματιά την αλήθεια πίσω από τους τίτλους των πρωτοσέλιδων και τα πάθη των ημερών.

Διαβάστε περισσότερα:

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/oi-xenoi-antapokrites-gia-ti-mikrasiatiki-ekstrateia/>

Με σπάνια ντοκουμέντα από την καθημερινότητα της ζωής στη Σμύρνη

«ΟΝΟΜΑΖΟΜΑΙ ΓΙΩΡΓΟΣ, γεννηθείς στην Φιλαδέλφεια της Μικράς Ασίας, από γονείς Χριστιανούς Ορθόδοξους, που ονομάζονταν ο μεν πατέρας μου Ασλάν ως καταγόμενος από την οικογένεια των Κακάρογλου, η δε μητέρα μου Άννα ως καταγομένη από την οικογένεια των Καντάρογλου, παλιών κατοίκων της Φιλαδέλφειας, το σωτήριο έτος... την...».

Ο Γιώργος Κακάρογλου, σπούδαζε στη φημισμένη Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης το 1918-1919, και σημειώνει στο ατομικό του ημερολόγιο την ώρα που γραφόταν η Ιστορία. Έναν αιώνα μετά, τα γραφτά του βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Η πόλη, η ζωή, οι καθημερινές ασχολίες των ανθρώπων αναδύονται από τις σελίδες του και εκπλήσσουν ακόμα και σήμερα για το μέγεθος της πολιτιστικής ανάπτυξης της περιοχής. Τα γραφτά του έρχονται να επιβεβαιώσουν το γεγονός ότι η Σμύρνη δεν ήταν απλά πιο μπροστά σε σχέση με την καθυστερημένη Ελλάδα της εποχής, αλλά βρισκόταν στην πρωτοπορία για όλη την Ευρώπη. Αυτό ίσως να εξηγεί και σε ένα βαθμό το μίσος με το οποίο αντιμετωπίστηκε από τους Τούρκους εθνικιστές αλλά και τους υπόλοιπους ευρωπαίους.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, ο Λεωνίδας Κακάρογλου επιστρέφει για ένα ταξίδι με τον πατέρα στη Σμύρνη και στο Σαλιχλί, στα πατρογονικά εδάφη, το 1990... Ο πατέρας θα συναντηθεί με παλιούς συμμαθητές του, θα περπατήσει στα σοκάκια που μεγάλωσε... Ο Ευάγγελος Κακάρογλου αφηγείται τη ζωή του, τα παιδικά χρόνια στο Σαλιχλί, την περιπέτεια του ξεριζωμού, το νέο ξεκίνημα στα Χανιά και επιμένει, «Είμαι Ίων, να το γράφεις αυτό...», θα πει σε μια συνομιλία του με τον Βαγγέλη Κακατσάκη.

Ένας παράλληλος λόγος της οικογένειας Κακάρογλου για τη χαμένη γη. Ένα βιβλίο για τη Μικρά Ασία, αλλά πιο πολύ για τη συλλογική Μνήμη που αρνείται να δεχτεί την απώλεια της ευλογημένης γης.

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/leonidas-kakarogloy-en-smyrni-imerologio-atomikon/>

Μέσα από τη φυλακή ο Ιωάννης Πατεράκης ανοίγει ένα παράθυρο προς τον κόσμο.

«Ονειρεύομαι πια τις νύχτες

την πόλη και τα φώτα, τους ανθρώπους,

με ανοιχτά παράθυρα και χρωματιστά Ναι».

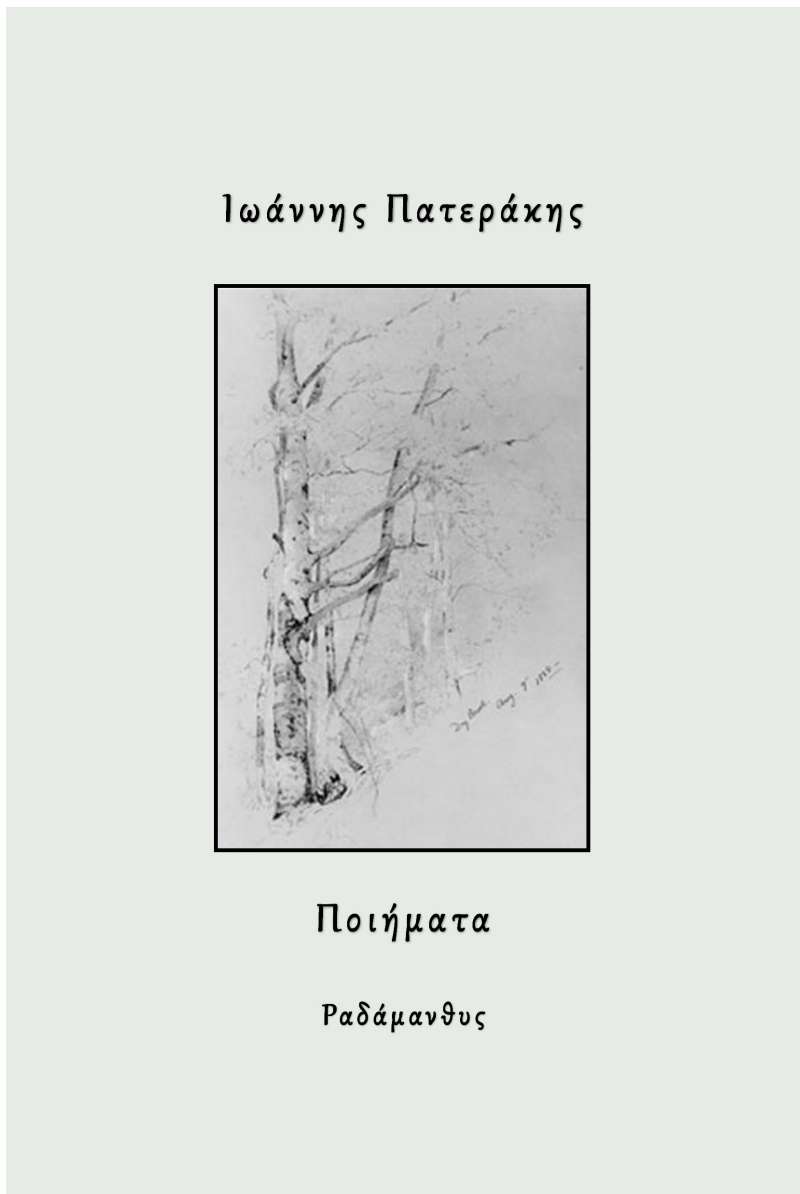
Γεννήθηκα στον Πειραιά όπου και μεγάλωσα. Τέλειωσα τη Σχολή Μαγείρων και εργάστηκα ως μάγειρας σε καράβια. Στα 24 μου ξεμπαρκάρισα σε ένα λιμάνι της Νότιας Ισπανίας, όπου παντρεύτηκα και έζησα για 7-8 χρόνια, τα καλύτερα χρόνια της ζωής μου, τα πιο δημιουργικά. Έχω ένα παιδί και τώρα συνειδητοποιώ πως είναι ό,τι έχω στη ζωή μου, και είναι το μόνο για το οποίο είμαι περήφανος. Όλα τ' άλλα στη ζωή μου τα έκανα μαντάρα. Ευελπιστώ ότι, αν ζήσω μερικά χρόνια ακόμα, να καταφέρω να διορθώσω μερικά από τα πολλά λάθη που έχω κάνει.

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/ioannis-paterakis-poiimata/>

Δυο φίλοι παίζουν τζόκερ στο δρόμο τους για το «Τριανόν» και πίνουν το τζακ-ποτ. Πέντε αδέρφια συναντιούνται μετά από χρόνια και ανεβαίνουν τη Δίρφυ. Η Ρένα λαμβάνει μια καρτ ποστάλ από το νοσοκομείο. Ο Μέμος φαντάζεται έναν κόσμο χωρίς αριθμούς. Ο κ. Χρήστος αναπολεί την Πειραιϊκή-Πατραϊκή σε μια κούρσα προς τη συναυλία του Νικ Κέιβ.

Είκοσι διηγήματα για νέους έρωτες, παλιούς έρωτες, έρωτες σε γάμο, έρωτες εκτός γάμου, θανάτους, ατυχήματα, βόλτες με ταξί, συναντήσεις σε σουπερ μάρκετ, βίντεο κλαμπ, εκδρομές, μπαρ, δάση, θάλασσες, τζι-πι-ες, μηνύματα σε κινητά τηλέφωνα. Διηγήματα αστικά, που βρέχονται κάποτε από την αρμύρα της θάλασσας, τον αέρα του βουνού και την ξεγνοιασιά της εξοχής. Διηγήματα που ξεκινούν, εξελίσσονται ή κλείνουν στο άκουσμα ενός μουσικού κομματιού.

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/anna-georgatoy-mponsai-storis/>

παλιούς έρωτες, έρωτες σε γάμο, έρωτες εκτός γάμου, θανάτους, ατυχήματα, βόλτες με ταξί, συναντήσεις σε σουπερ μάρκετ, βίντεο κλαμπ, εκδρομές, μπαρ, δάση, θάλασσες, τζι-πι-ες, μηνύματα σε κινητά τηλέφωνα. Διηγήματα αστικά, που βρέχονται κάποτε από την αρμύρα της θάλασσας, τον αέρα του βουνού και την ξεγνοιασιά της εξοχής. Διηγήματα που ξεκινούν, εξελίσσονται ή κλείνουν στο άκουσμα ενός μουσικού κομματιού.

ΑΝΝΑ ΓΕΩΡΓΑΤΟΥ

Ραδάμανθους

«Όνειρο είναι η ζωή, που κάθε μέρα πλάθεται.

Τη μια χαμογελάς, την άλλη κλεις κι ύστερα χάνεται».

Με αυτό τον στίχο μας εισάγει ο ποιητής Γιώργος Παπακωνσταντής στους Κυματισμούς του.

«Ακροβατώντας στα ίχνη των σκέψεων,

αφήνω ακρογραφήματα!

Από τη σκέψη, στο χαρτί.

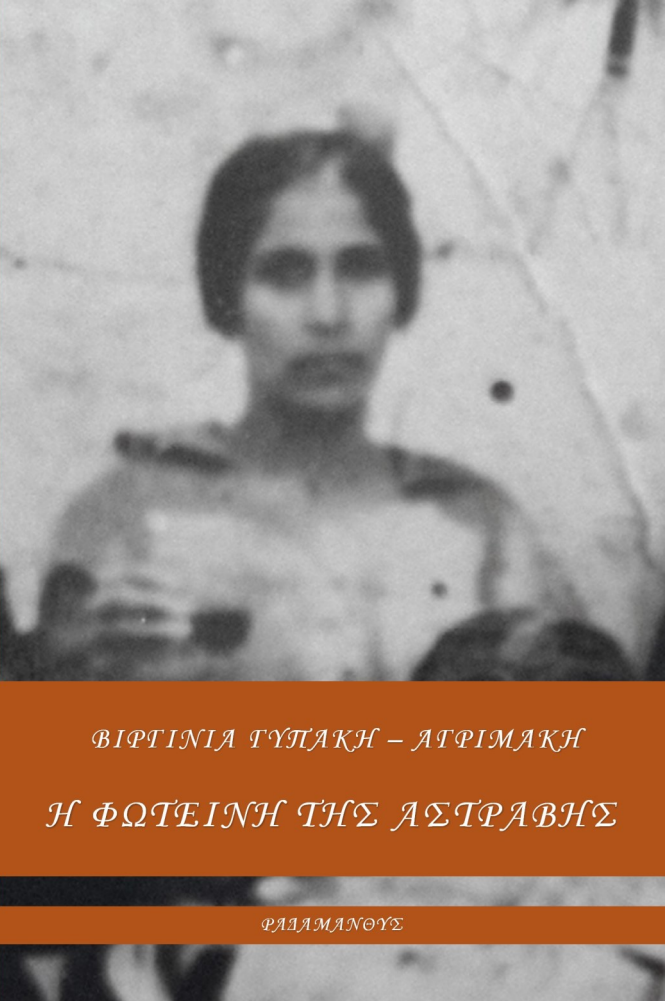
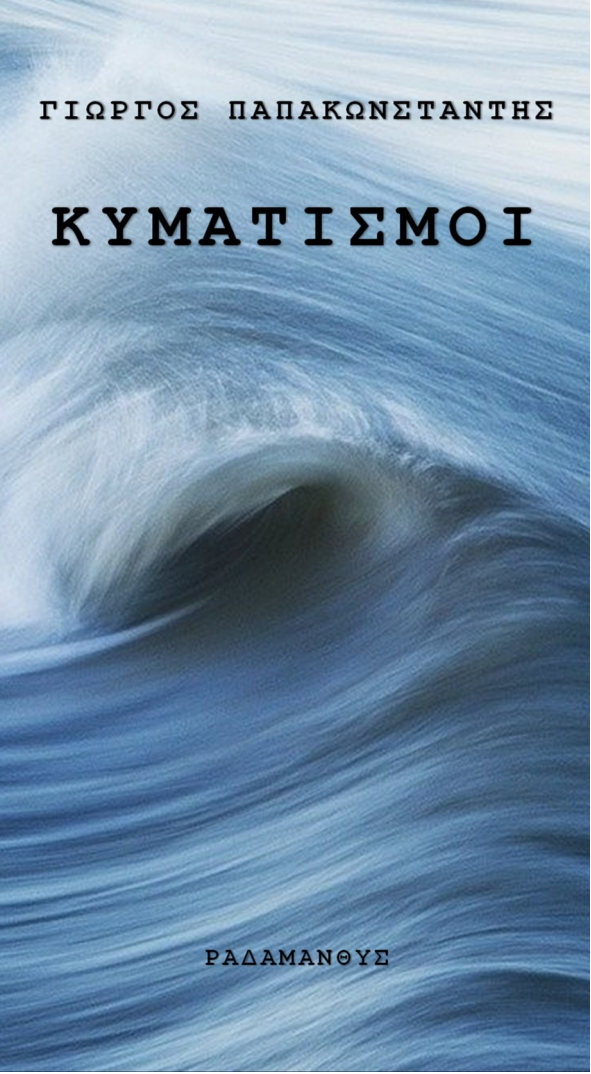
Μπορεί η σιωπή να είναι καλύτερη.

Καμιά φορά, ακούγονται καλύτερα όσοι σιωπούν»,

γράφει αντί προλόγου, στο πρώτο ποίημα της συλλογής, με τίτλο «Λέξεις στο χάος».

Ευτυχώς όμως, οι «Κυματισμοί» του Γιώργου Παπακωνσταντή δεν έμειναν βουβοί, αλλά αρμενίζουν με βάρκα τις Εκδόσεις Ραδάμανθους στο ποιητικό σύμπαν της εποχής μας. Τα αραξοβόλια βρίσκονται στις καρδιές των φίλων της ποίησης, εκεί που είμαστε σίγουροι ότι θα δέσει ετούτο το καλοτάξιδο σκαρί, γιατί το αξίζει και γιατί – πάνω απ’ όλα – έχει να μας δώσει πολλά και να μας ταξιδέψει. Ο ήχος των κυμάτων του καλύπτει τις ομοβροντίες του πολέμου και στέλνει μηνύματα σε κάθε ψύχη που επιμένει να ονειρεύεται...

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/giorgos-papakonstantis-kymatismoi/>

Νέα Ζηλανδία, Ελλάδα και Μ. Βρετανία στον Β Παγκόσμιο Πόλεμο

Μάχη της Κρήτης – Μέση Ανατολή – Εμφύλιος

Ο συγγραφέας πετυχαίνει, μέσα από την πολυετή και αναλυτική έρευνα αναρίθμητων στρατιωτικών και άλλων εγγράφων και ντοκουμέντων, να αποκρυπτογραφήσει την ουσία της σχέσης που αναπτύχθηκε στη διάρκεια του πολέμου ανάμεσα στη Ν. Ζηλανδία και την Ελλάδα. Μας δείχνει τη σχέση που αναπτύχθηκε ανάμεσα στα ελληνικά και νεοζηλανδικά στρατεύματα σε όλα τα πολεμικά πεδία: Ηπειρωτική Ελλάδα, Κρήτη, Μέση Ανατολή, Ιταλία, Δεκεμβριανά, Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος.

Ο Μάρτυν Μπράουν μας δείχνει πώς η Μάχη της Κρήτης βοήθησε στη δημιουργία της επίσημης εθνικής ιστορικής αφήγησης της Ν. Ζηλανδίας. Αναδεικνύει άγνωστες πλευρές της σχέσης Ελλάδας – Νέας Ζηλανδίας και μπαίνει βαθιά στους αρμούς του χωροχρόνου του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Φέρνει στο φως τις αντιθέσεις στα ανώτερα κλιμάκια των στρατιωτικών και πολιτικών δυνάμεων της Νέας Ζηλανδίας για τους χειρισμούς της Μ. Βρετανίας στην ελληνική υπόθεση και δείχνει την απήχηση που είχαν όλα αυτά τα γεγονότα στην ελληνική κοινότητα της Ν. Ζηλανδίας αλλά και στους πολίτες της χώρας.

Το έργο του, επιστημονικά και ιστορικά τεκμηριωμένο, παρέχει στον αναγνώστη μια πρώτη τάξεως ευκαιρία να αναλύσει τα γεγονότα της εποχής από μια διαφορετική οπτική γωνία, ενώ ταυτόχρονα βοηθά στην αναψηλάφηση μιας σημαντικής ιστορικής περιόδου για την Ελλάδα και τη Νέα Ζηλανδία, μιας περιόδου που δεν πρέπει να χαθεί στο σκοτάδι που επιβάλλει η πολιτική της λήθης

Διαβάστε περισσότερα: <https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/martyn-mpraoun-i-politiki-tis-lithis/>

Ένα ταξίδι στα χνάρια της μνήμης, από την Κάσο, στη Ρουμανία, στην Αίγυπτο κι ύστερα στα Χανιά. Μια γυναίκα στη δίνη των Βαλκανικών Πολέμων, του Α' και του Β' Παγκοσμίου. Μία συγκλονιστική, αληθινή, ιστορία που διέσωσε και κατέγραψε η Βιργινία Γυπάκη – Αग्रιμάκη:

«Γράφω τώρα όσα θυμάμαι και όσα έζησα κοντά της. Γράφω ιστορίες και γεγονότα αληθινά ντυμένα με την αχλή του μύθου, καθώς έχουν περάσει από την γέννηση της 127 χρόνια! Ο ήλιος δύει... πρέπει να προλάβω...».

Διαβάστε περισσότερα: <https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/virginia-gypaki-agrimaki-i-foteini-tis-astravis/>

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥΔΑΚΗ

ΜΑΘΗΜΑ ΖΩΗΣ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Μια ιστορία για το μπουλινγκ βασισμένη σε πραγματικά γεγονότα

Μόλις κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Ραδάμανθυς

Παιδική και νεανική λογοτεχνία

Μια ιστορία που θίγει με ευαισθησία τα ζητήματα του σχολικού εκφοβισμού και της βίας, δείχνοντας πως τα πράγματα μπορούν να αλλάξουν. Ένα βιβλίο-παιδαγωγικό εργαλείο που μπορεί να αξιοποιηθεί εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος και για τα ζητήματα της αποδοχής της διαφορετικότητας, της σχέσης με τον διαφορετικό άλλον.

Σχέδια – Εικονογράφηση: Κατερίνα Στεφανουδάκη

Διαβάστε περισσότερα:

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/katerina-stefanoydaki-mathima-zois/>

Φωτογραφία, εξωφύλλου: Έρνεστ Σένκα

Στο σύνορο του χειμώνα με την άνοιξη, ένας τύπος επισκέπτεται το σύνορο της πόλης με το άγνωστο.

Μια πόλη ολόφωτη απ' τη μία πλευρά και μια σκοτεινή θάλασσα από την άλλη.

Γυρίζει τη πλάτη του στην πόλη.

Καρφώνει την αγαπημένη του ανάμνηση στον ουρανό προκειμένου να φωτίσει, λίγο, το σκοτάδι του παρόντος. Στο κάρφωμα αυτό, ερήμην του, τραυμάτισε ελαφρώς τον χρόνο. Μια μικρή χαρά-μάδα για το παρελθόν μόλις είχε ανοίξει.

Δεν το σκέφτηκε καθόλου.

Πέρασε μέσα απ' την ανοιχτή πληγή και έτρεξε ανάποδα στον χρόνο.

Σταμάτησε σε έναν Ιούλη.

Όλα ίδια.

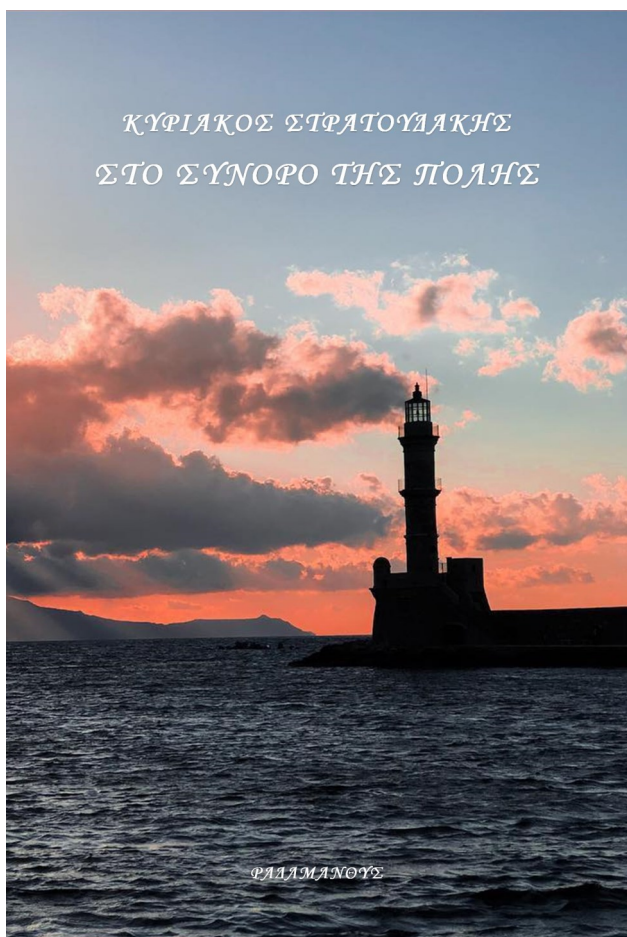
Λίγο πριν επουλώσει ο χρόνος την πληγή του, εκείνος ξαναπέρασε στο παρόν.

Τσα που πρόλαβε.

Εκείνος ο Φλεβάρης τελείωσε με το άρωμα κάποιου παλιού Ιούλη.

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/kyriakos-stratoydakis-sto-synoro-tis-polis/>

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗΣ
ΣΤΟ ΣΥΝΟΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΕΛΛΗΜΑΝΟΥΣ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΟΥΛΑΔΑΚΗΣ

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

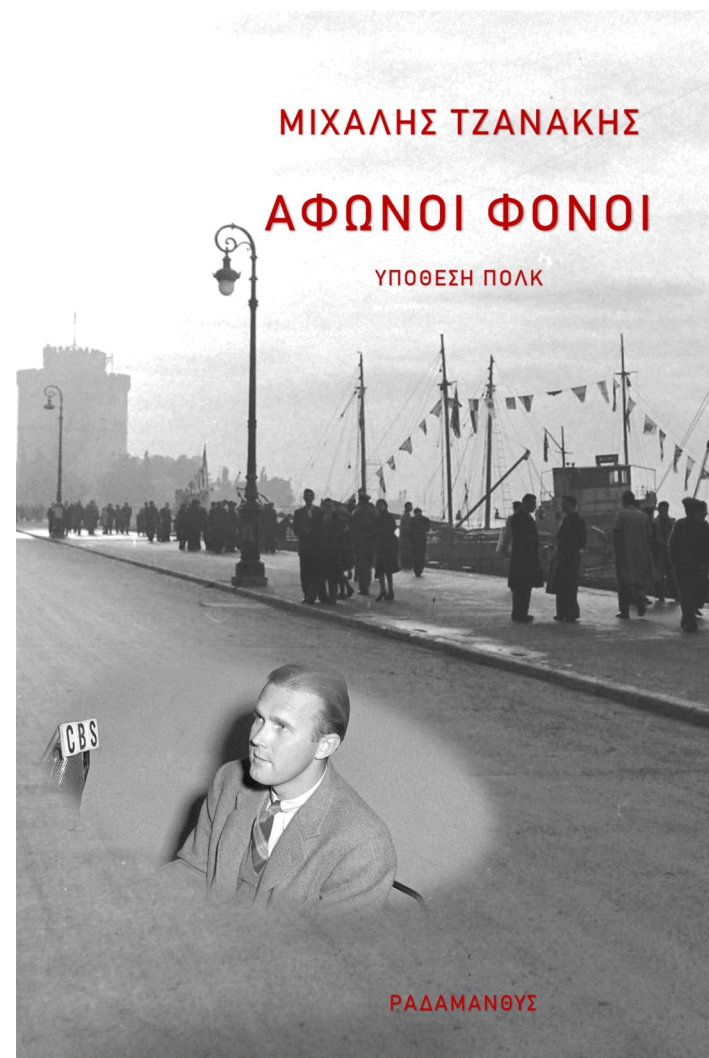
Με μία συλλογή που αντλεί την ποίησή της απευθείας από το μαγικό κόσμο των λαϊκών παραμυθιών και αφηγήσεων, ο Βαγγέλης Λουλαδάκης μάς χαρίζει ένα σημαντικό και διαφορετικό έργο.

«Και τί είναι αυτά τα σύντομα κείμενα; Μικρές πρόζες, μινιμαλιστικά διηγήματα; Διαθέτουν έναν υποτυπώδη χαρακτήρα και μια στοιχειώδη πλοκή. Και όμως σαφώς δεν πρόκειται για αφηγήσεις: ο στόχος τους δεν είναι να διηγηθούν μια μικρή ιστορία, γιατί απουσιάζει από αυτά η όποια αφηγηματική ανάπτυξη· μάλλον φαίνεται πως επιχειρούν να μαρτυρήσουν με απλούστατα μέσα μια «μαγική» διαδικασία, να δώσουν σημεία ενός άλλου, μαγικού κόσμου. Εδώ δηλαδή είναι που μεταφερόμαστε στον κόσμο της ποίησης. Και εάν θα θέλαμε να τα χαρακτηρίσουμε ειδο λογικά, θα ήμασταν πλησιέστεροι και στην ουσία και στη μορφολογία τους εάν τα ονομάζαμε πεζά ποιήματα», γράφει χαρακτηριστικά στον πρόλογο της συλλογής ο καθηγητής Σταμάτης Ν. Φιλιππίδης.

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/vaggelis-loyladakis-syschetismoι/>

Ο συγγραφέας προσεγγίζει τη μυθιστορηματική υπόθεση Πολκ με την ευθύνη ιστορικού ερευνητή, κρατώντας όμως αμείωτη την προσοχή του αναγνώστη στην πλοκή του έργου, από την πρώτη ως την τελευταία σελίδα. Η υπόθεση αυτή συγκλόνισε την ελληνική κοινωνία στα δύσκολα χρόνια του εμφυλίου. Με μαεστρία ο Μιχάλης Τζανάκης δημιουργεί τις σκηνές του βιβλίου του, σαν σκηνοθέτης σε φιλμ νουάρ, αναδημιουργώντας την ατμόσφαιρα που κυριαρχούσε στη Θεσσαλονίκη εκείνη την περίοδο. Όλα τα πρόσωπα του δράματος επανεμφανίζονται στη σκηνή αναζητώντας δικαίωση και λύτρωση από τη λάσπη και τα ψέματα με τα οποία προσπάθησαν να τους βγάλουν από τη μέση οι σκοτεινοί κύκλοι του κράτους και του παρακράτους. Ένα πραγματικά συναρπαστικό μυθιστόρημα.

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/michalis-tzanakis-afonoi-fonoi-ypothesi-polk/>

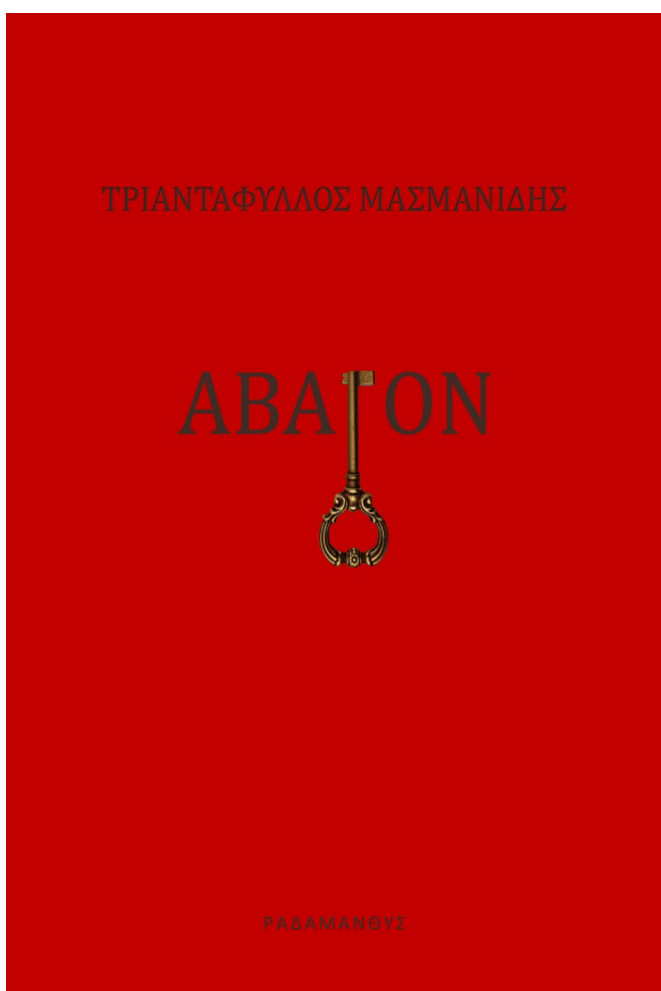
1921 Μικρά Ασία - Πειραιάς - Θεσσαλονίκη

Μια νεαρή και φιλόδοξη δημοσιογράφος. Ένας πασίγνωστος οικονομικός παράγοντας της Θεσσαλονίκης, που ζει μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Η συνάντησή τους, στη δύση της ζωής του, ανοίγει το σκονισμένο κουτί των αναμνήσεων και γίνεται ο καμβάς για να ζωντανέψουν οι σταθμοί μιας πολυτάραχης, βγαλμένης από κινηματογραφική ταινία ζωής.

Ένα περιπετειώδες οδοιπορικό, που ξεκινάει από την Καππαδοκία, στα βάθη της Ανατολίας, πριν από τη Μικρασιατική Καταστροφή, και συνεχίζεται στις προσφυγολόγεις του Πειραιά, στη φτωχή ηπειρωτική Ελλάδα, που πασχίζει να ορθοποδήσει στο Μεσοπόλεμο, πριν καταλήξει στην αγκαλιά της μεγάλης και σαγηνευτικής συνάμα προσφυγομάνας, της Θεσσαλονίκης, κι έπειτα, στη διάρκεια της Εθνικής Αντίστασης και στην προσπάθεια αναστήλωσης της ζωής αργότερα.

Το προσφυγικό δράμα, οι ακατάλυτοι δεσμοί φιλίας και αλληλεγγύης που χτίζονται στο διάβα της ζωής, οι ματωμένες ανεπίστρεπτες απώλειες, ο θάνατος που παραμονεύει και σημαδεύει το χρόνο, το δαιμόνιο της ανάγκης για δημιουργία κι αναγέννηση από τις στάχτες, ο έρωτας που πάντα βρίσκει το χώμα για να ανθίσει, οι διαρκείς ανατροπές και ένα συγκλονιστικό δείγμα αυτοθυσίας και αντίστασης στην κατεχόμενη Θεσσαλονίκη συνθέτουν ένα συναρπαστικό αφηγηματικό μωσαϊκό. Μια ιστορία που άξιζε να βγει στο φως, ένας ύμνος στην ανθρωπιά και στην άφθαρτη εκείνη, μάλλον ξεχασμένη, ουσία της ζωής...

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/antonis-nedelkopoylos-to-telos-toy-dromoy/>

Ένα ταξίδι... Ένα προσκύνημα στο «Περιβόλι της Παναγιάς»... Ένας απολογισμός σε τόπο άγνωστο, με πρωτόγνωρες και ανεπανάληπτες εμπειρίες ανάμεσα σε πολλά δίπολα: γυναίκα-άνδρας, νιάτα-γηρατειά, θρησκεία-αθεΐα, μοναστήρι-μοναχός, χριστιανισμός-κομμουνισμός. Μία επίσκεψη στο Άβατον γεμάτη απρόοπτα και εκπλήξεις, (από το οπισθόφυλλο του βιβλίου).

«Το πρώτο μυθιστόρημα του Τριαντάφυλλου Μασμανίδη κρύβει πολλές εκπλήξεις. Μία, φαινομενικά, συνηθισμένη επίσκεψη για προσκύνημα στο Άγιο Όρος, πυροδοτεί αλυσιδωτές αντιδράσεις και οδηγεί σε απρόσμενες αποκαλύψεις. Η γραφή του συγγραφέα ρέει αβίαστα και σε ωθεί να μπει πιο βαθιά στο «Άβατον» και να ανακαλύψεις καλά κρυμμένα μυστικά και αλληγορίες...», Χρήστος Τσαντής.

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/triantafyllos-masmanidis/>

ΘΕΟΧΑΡΗΣ Ι. ΦΡΑΓΚΙΟΥΔΑΚΗΣ

ΑΝΘΡΩΠΟ-ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

2η έκδοση

Κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους η 2η έκδοση

Μη μου πείτε ότι ταξιδεύοντας σε κάποιο μέρος δεν έχετε αναρωτηθεί «γιατί έχει ονομαστεί έτσι;» Τι κρύβεται άραγε πίσω από ένα τοπωνύμιο;

Προϊστορία και ιστορία, μύθοι και θρύλοι, μεγάλα γεγονότα και μικροσυμβάντα, γη, αέρας και νερό, ζώα και φυτά, ντόπιοι και περαστικοί, ασχολίες και ιδιαιτερότητες, θρησκείες και γλώσσες, άφησαν το σημάδι τους στο πολυεπίπεδο ανάγλυφο των τοπωνυμίων που συνθέτουν τη σημερινή Ελλάδα.

Δύσκολη δουλειά η καταγραφή, η διάσωση, μα, κυρίως, η προσπάθεια ετυμολόγησης των τοπωνυμίων του γεωγραφικού μας χώρου. Από πού ν' αρχίσει κανείς;

Πρώτος περιορισμός, τα ανθρωπο-τοπωνύμια (οικωνύμια), δηλαδή τα τοπωνύμια που αφορούν στην ανθρώπινη παρουσία: σε χωριά και γειτονιές, σε πόλεις και συνοικίες. Δεύτερος περιορισμός, ο νομός Χανίων, λόγω εξοικείωσης αλλά και αγάπης!

Αποκαλύφθηκαν στοιχεία άγνωστα, παρερμηνευμένα, μυστηριώδη, για κάποια από τα οποία, δεν μπορεί, παρά να εξακολουθούν να υπάρχουν και κάποια λάθη ή παραλείψεις. Τούτη η εργασία επιδέχεται διαρκή βελτίωση και εμπλουτισμό και είναι ευήκοη σε κάθε καλόπιστη φωνή.

Διαβάστε περισσότερα: <https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/theocharis-i-fragkioudakis-anthropo-toponymia-toy-nomoy-chanion/>

Φαίη Αναγνώστου

Ονειροθήκη

Ραδάμανθους

Η «Ονειροθήκη» της Φαίης Αναγνώστου είναι η πρώτη ποιητική συλλογή της που βλέπει το φως. Η ποιήτρια κοιτάζει μακριά, τη γραμμή του ορίζοντα, και οι αντένες της είναι στραμμένες στην πόλη, εκεί όπου η κοινωνία κινείται.

«Ο λόγος που αναγράφεται

είναι τίμιος και μονολεκτικός,

άρα, ψευδής κι ασύστολος...»

Ο λόγος της δεν φτιασιδώνει ό,τι αγγίζει, «πέθανε ένας Θεός χθες.

Τα μάρμαρα πήραν πίσω όλα τα χρόνια της ξηρασίας».

Η «Ονειροκριτική» της ριζώνει στις πέτρες του Κρητικού τοπίου.

«Δεν σου ζήτησα να διανύσεις τα νησιά μας με τα πόδια».

Ο «Άνθρωπος»

«είδε, λέει, τα πουλιά και ηρέμησε».

Η τριγωνομετρία και τα μαθηματικά φιλοξενούν τους στίχους της, και τα ποιήματα μοιάζουν κάποιες στιγμές με «Απλή σκέψη υποθετικών λόγων», ώσπου ο «Χρονοθάνατος» να θέσει τους δικούς του κανόνες...

«Μπορεί να μη βλέπω σκιές στον τοίχο

όμως τις βλέπω στα χαρτιά».

Παρόλα αυτά «it's a safe country».

«Ζω σε μία ασφαλής χώρα.

Τα πουλιά εδώ κοιτάζουν τους καθρέφτες

νομίζοντας πως έχουν συντροφιά...».

Διαβάστε περισσότερα: <https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/faii-anagnostoy-oneirothiki/>

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ

Κείμενο & Εικονογράφηση

Ένα Βιβλίο μοναδικό στο είδος του που έρχεται να καλύψει ένα τεράστιο κενό στον τομέα των εκπαιδευτικών βιβλίων και εκδόσεων

Κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ραδάμανθους

Κείμενο – Εικονογράφηση: Δήμητρα Μαραγκουδάκη

Είπαν για το βιβλίο...

Ένα υπέροχο, πολυαισθητηριακό βιβλίο, χρήσιμο σε γονείς, εκπαιδευτικούς και μικρούς μαθητές. Οι δώδεκα άθλοι παντρεύονται αριστοτεχνικά με τα γραμματικά φαινόμενα, με τρόπο ευφάνταστο, καλλιτεχνικό, δημιουργικό, που αποτυπώνεται στην μνήμη και συντροφεύει γλυκά τους μικρούς μας φίλους στο ταξίδι της γνώσης και της μάθησης.

Ιωάννα Φαντζίκη Συμβουλευτική Ψυχολόγος MSc

Στο ευφάνταστο και πανέξυπνο βιβλίο «Οι 12 Άθλοι ενός μαθητή», βλέπουμε πώς η μυθολογία μπορεί να μετουσιωθεί σε ένα εύχρηστο εγχειρίδιο γραμματικής κι ορθογραφίας. Ένα άρτιο κι ολοκληρωμένο μαθησιακό 'εργαλείο', μια ιστορία με αρχή, μέση και τέλος κατά την οποία ο ήρωας κατακτά δύσκολους κανόνες γραμματικής της ελληνικής γλώσσας. Η συγγραφέας και εικονογράφος Δήμητρα Μαραγκουδάκη έχει δημιουργήσει ένα αισθητικά εντυπωσιακό αποτέλεσμα, ικανό να καλλιεργήσει την καλλιτεχνική αισθητική των παιδιών, καθώς έρχονται σε επαφή με 'απαλές' γραμμές και χρώματα. Η εικονογραφημένη μέθοδος με πλοκή και χιούμορ σε συνδυασμό με το απολαυστικό, ακουστικό υλικό που συνοδεύει το βιβλίο, δημιουργούν ολοκληρωμένο υλικό, κατάλληλο για μαθητές γενικής και ειδικής αγωγής.

Ζωή Δαμοπούλου, Φιλολόγος- Ειδική Παιδαγωγός MA

Διαβάστε περισσότερα: <https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/dimitra-maragkoydaki-oi-12-athloi-enos-mathiti/>

Ούγκο φον Χόφμανσταλ ΑΝΔΡΕΑΣ

Μετάφραση: Μαρία Φουρουντζόγλου

Ραδάμανθς

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΡΙΑ ΦΟΥΡΟΥΝΤΖΟΓΛΟΥ

Το μοναδικό πιο εκτεταμένο αφηγηματικό πεζό του Χόφμανσταλ που προοριζόταν να γίνει μυθιστόρημα παρέμεινε απόσπασμα – κι όμως, συγκαταλέγεται ανάμεσα στα πιο πλήρη έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας...

Ανολοκλήρωτο μυθιστόρημα; Γιατί να το διαβάσω;

- Γιατί θα το διάβαζες αν ήταν ολόκληρο;
- Θα είχε ενδιαφέρον. Θα καταλάβαινα τι φαντάστηκε ο συγγραφέας.
- Και να σου πω ότι μπορείς να νιώσεις ότι στέκεις κοντά στον πρωταγωνιστή και τον παρακολουθείς, ενώ η αφήγηση κυλά, τρέχει, σαν να θέλει ο αφηγητής να προλάβει να σου τα πει όλα; Ότι μπορεί ακόμη και να ξεχάσεις ότι υπάρχει αφηγητής, γιατί είναι σα να βλέπεις ο ίδιος τη δράση, ή το «όνειρο μέσα στο όνειρο»; Κι ακόμη περισσότερο μπορείς να μπεις στο νου του συγγραφέα μέσα από ένα σύνολο σημειώσεων στις οποίες ήθελε να βασίσει το έργο του, και αλήθεια, είναι τόσο πλούσιες σε ιδέες, γνώσεις, πληροφορίες. Σπάνια έχεις την ευκαιρία να περάσεις από αυτό το στάδιο της πνευματικής διεργασίας και του προβληματισμού ενός συγγραφέα.
- Χμ... αν μου έλεγες και κάποια ενδιαφέρουσα κριτική που έχει γραφτεί για αυτό το «βιβλίο»;

– «Το μοναδικό πιο εκτεταμένο αφηγηματικό πεζό του Χόφμανσταλ που προοριζόταν να γίνει μυθιστόρημα παρέμεινε απόσπασμα – κι όμως, σύμφωνα με τον Richard Alewyn,* συγκαταλέγεται ανάμεσα στα πιο πλήρη έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας».

*Richardd Alewyn: (1902-1979) Γερμανός φιλόλογος, κριτικός λογοτεχνίας και καθηγητής πανεπιστημίου.

Πίνακας εξωφύλλου: Τζωρτζίνα Δρακούλη

<https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/oygko-fon-chofmanstal-andreas/>

Κρήτη, αρχές του 1900

Κάποιος, πρόσφατα αποφυλακισμένος, επιστρέφει στο χωριό του, αφού εξέτισε την ποινή του. Μαζί του φέρνει ένα χειρόγραφο σημειωματάριο εκατό και πλέον σελίδων που περιέχει μαντινάδες και άλλα τραγούδια της Κρήτης. Ο πρώην κατάδικος παραδίδει το σημειωματάριο σε οικογένεια του ίδιου χωριού, άγνωστο γιατί...

Το ανθολόγιο αυτό της κρητικής ποιητικότητας των τελών του 19ου αιώνα περιλαμβάνει γνωστά αλλά και άγνωστα στιχουργήματα. Πιθανόν ο συντάκτης να συγκέντρωσε σε αυτό ποιήματα που άκουσε –ή και εμπνεύσθηκε– μέσα στη φυλακή...

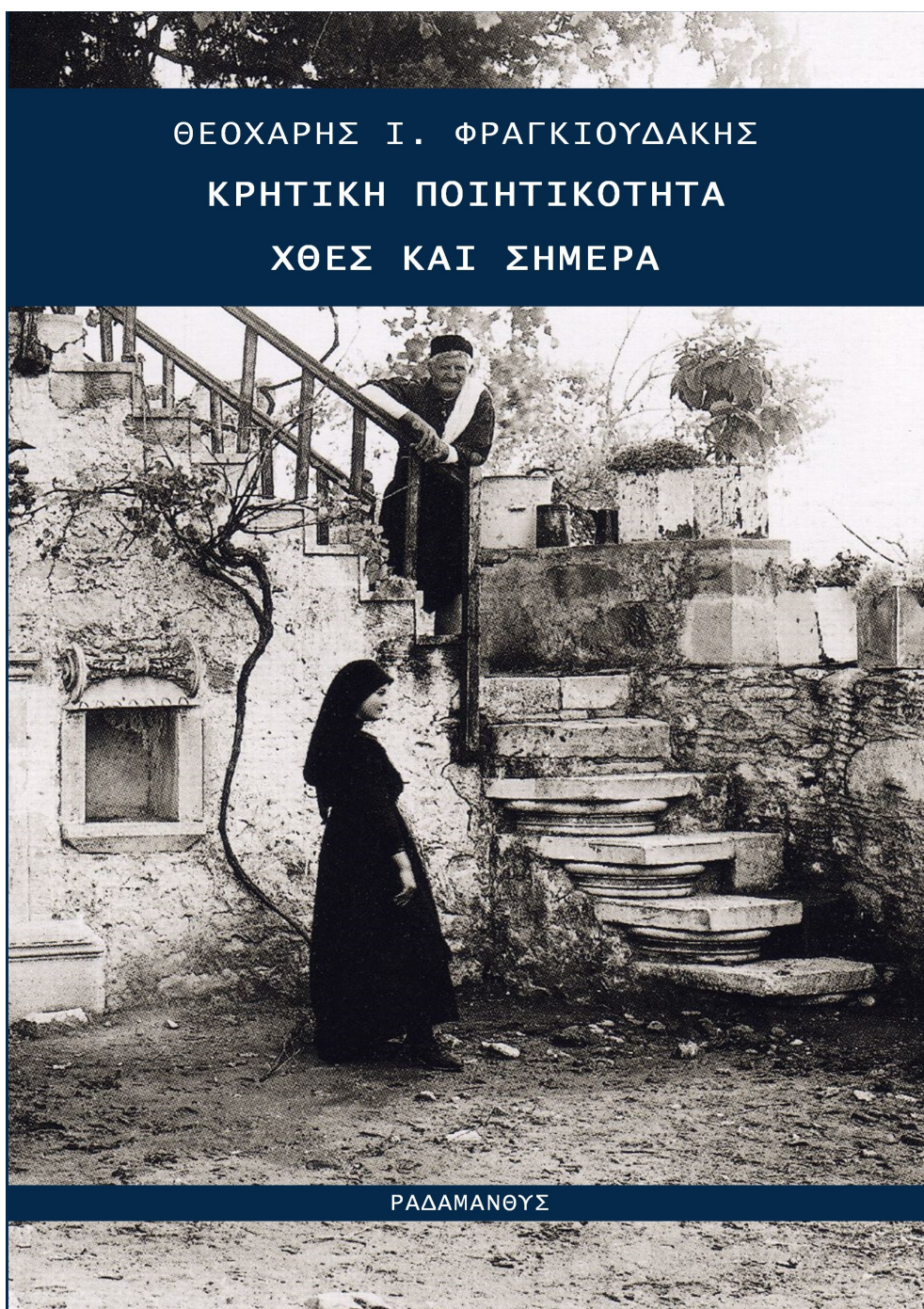
Κρήτη, δεκαετία του 1960

Ηλικιωμένη σε χωριό του νομού Χανίων έχει μαζέψει γύρω της μικρά και μεγάλα κορίτσια και τους τραγουδά τον θρήνο για τους Λαρεντζάκη και Παπαδάκη που είχαν απαγχονίσει οι τούρκοι το 1894. Κρατά στα χέρια της τη Συλλογή κρητικών τραγουδιών του Αριστείδη Κριάρη, την οποία πού και πού συμβουλευεται. Μια έφηβη ακροάτρια, με στενογραφικές ικανότητες (!), καταγράφει το τραγούδι σε τέσσερα φύλλα αλληλογραφίας. Στο τέλος, μάλιστα, αισθάνεται την ανάγκη να παραθέσει εν είδει βιβλιογραφικής παραπομπής τον τίτλο, τον συγγραφέα, την πόλη και το έτος έκδοσης του βιβλίου που κρατά στα χέρια της η ηλικιωμένη. Το ίδιο μοιρολόι για τους Λαρεντζάκη και Παπαδάκη υπάρχει, μεταξύ άλλων στιχουργημάτων, και στο χειρόγραφο του 1900. Από την αντιπαράβολή των δύο χειρογράφων προέκυψαν πολύτιμα συμπεράσματα.

Κεντρική Μακεδονία, μέσα της δεκαετίας του 1960

Σε στρατόπεδο πυροβολικού στο Πολύκαστρο Κιλκίς, κρητικοί φαντάροι τραγουδούν μαντινάδες του στρατού. Κάποιοι καταγράφουν τις μαντινάδες (αυτό γινόταν συνήθως πάνω σε πακέτα τσιγάρων) και, τελικά, τις στέλνουν στους δικούς τους στην Κρήτη μέσω της αλληλογραφίας για να τους πουν πώς περνάνε...

Κρήτη, μέσα της δεκαετίας του 1980

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Λαϊκός άνθρωπος προχωρημένης ηλικίας, με έμφυτες, όχι σχολικές, ικανότητες στον λόγο και με γερή μνήμη, καταγράφει σε κλασικά μπλε τετράδια αυτά τα οποία θεωρούσε πως έπρεπε να αφήσει στους μεταγενέστερους ως γλωσσική και πνευματική παρακαταθήκη: ευτράπελα περιστατικά και ανέκδοτα, παροιμίες, προσωπικές εμπειρίες και -αυτό που ενδιαφέρει το παρόν βιβλίο- τρία τραγούδια που είχε μάθει μικρός από τους γονείς του. Η αξία αυτών των στιχουργημάτων που παρατίθενται εδώ από τα χειρόγραφα μπλε τετράδια είναι ότι πρόκειται για τρία σχετικά άγνωστα σήμερα -και πιθανόν αδημοσίευτα έως τώρα- τραγούδια.

Χανιά, αρχές της δεκαετίας του 2020

Στο πνεύμα της προηγούμενης λογοτεχνικής μου απόπειρας (ΣΑΝ ΜΑΝΤΙΝΑΔΑ, εκδόσεις Ραδάμανθους 2019) συνεχίζω να καταγράφω το σύγχρονο βίωμα μέσα από την παραδοσιακή φόρμα του δεκαπεντασύλλαβου. Αυτήν τη φορά η ταξινόμηση γίνεται κατά ζεύγη εννοιών, σε μια “αριστοτελίζουσα” προσπάθεια κατηγοριοποίησης και ένταξης του υποκειμενικού μέσα σε ευρύτερα, κοινά πλαίσια πρόσληψης, οπότε ο τίτλος ΑΓΚΑΛΙΑΣΤΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ δεν είναι μόνο συναισθηματικός, είναι και πραγματολογικός.

Η παρούσα αποτύπωση της κρητικής ποιητικότητας τού παρελθόντος στηρίζεται μόνο σε έγγραφες (χειρόγραφες) εκδοχές της. Τα τέσσερα ντοκουμέντα στα οποία παραπέμπει καταδεικνύουν την ανάγκη της διάσωσης, της κληροδότησης και της υπόμνησης εκ μέρους των συντακτών. Κανείς από τους τέσσερεις συντάκτες δεν είναι γραμματιζούμενος και αυτό έχει τη σημασία του, καθώς τα χειρόγραφα τους αποτελούν ψυχικές απομαγνητοφωνήσεις, ζωγραφικές σχεδόν απεικονίσεις μιας ζώσας προφορικότητας και παραδίδονται σε εμάς αυτούσιες, χωρίς επεμβάσεις ακαδημαϊκού χαρακτήρα.

Η κρητική ποιητικότητα σήμερα περιορίζεται, εδώ, στην εκδοχή του δικού μου νέου λογοτεχνικού εγχειρήματος, τις ΑΓΚΑΛΙΑΣΤΕΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ. Το όποιο λόγο ή λαϊκό πνευματικό μου απόθεμα εκτίθεται διαρκώς και διαλέγεται δυναμικά με τον ψυχισμό μου και τις περιστάσεις μέσα στις οποίες ζω.

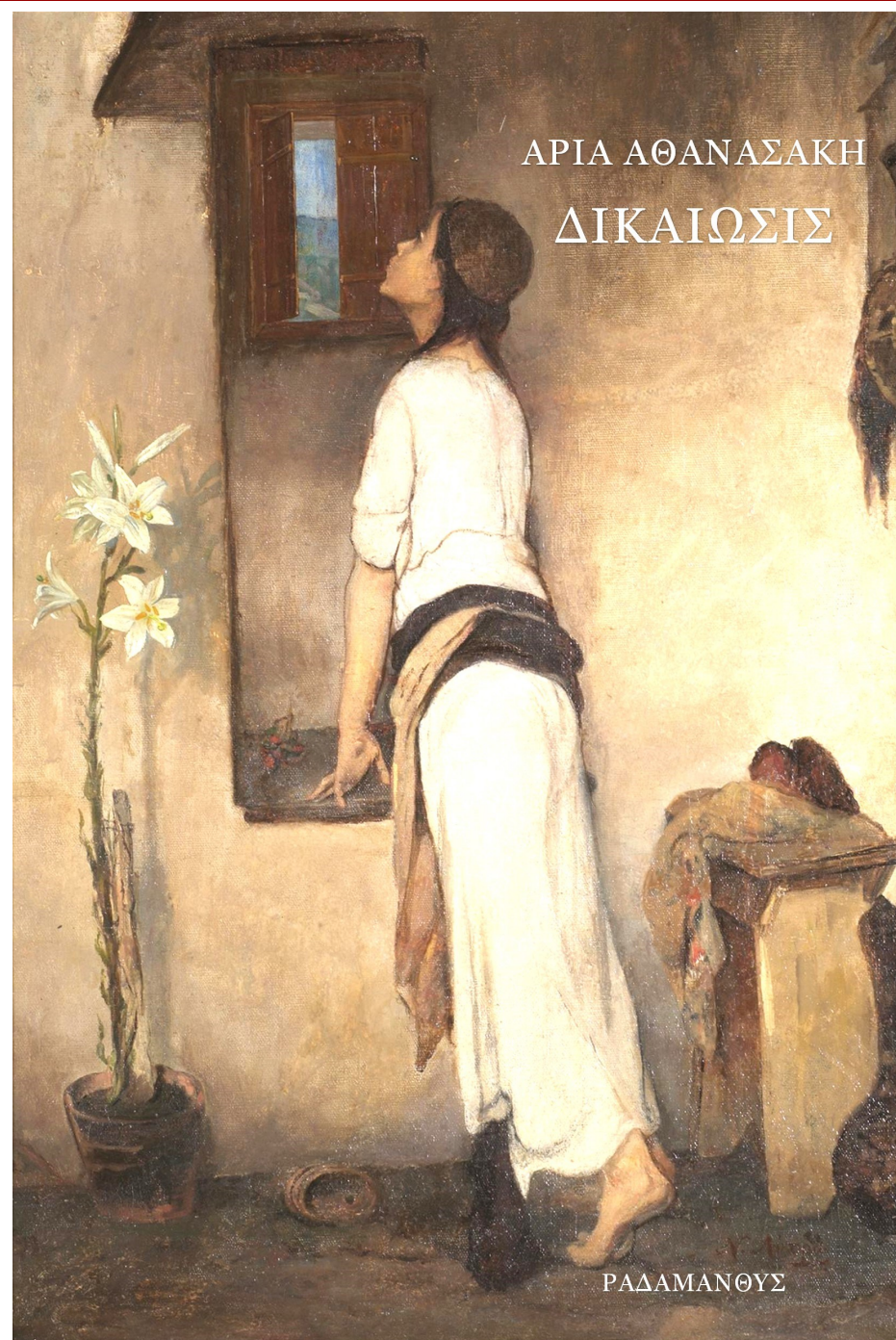
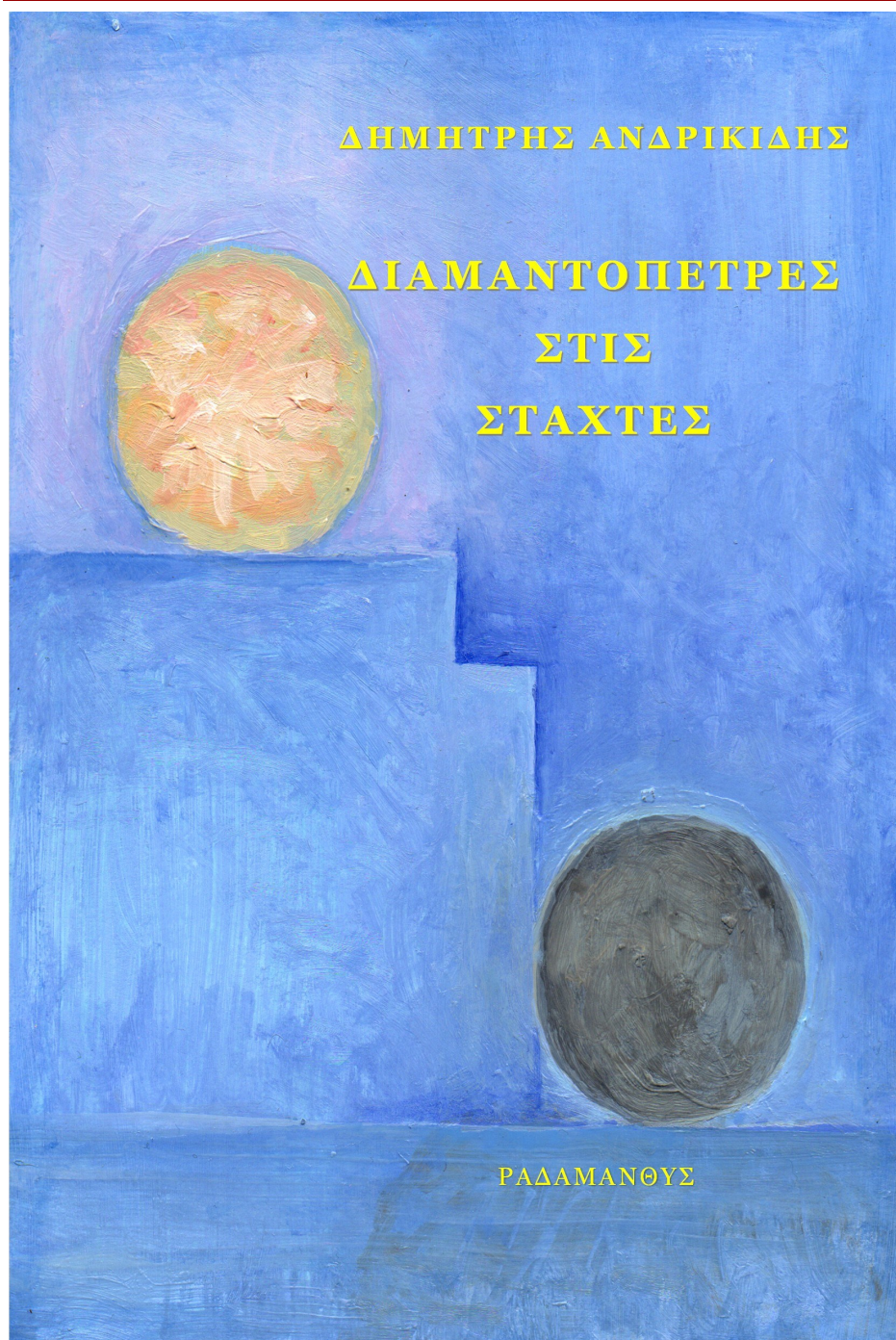
Θεοχάρης Ι. Φραγκιουδάκης

Διαβάστε περισσότερα: <https://ekdoseis-radamanthys.webnode.gr/products/theocharis-i-fragkioudakis-kritiki-poiitikotita-chthes-kai-simera/>

Το Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής και Αυτογνωσίας των Εκδόσεων Ραδάμανθους θα ξεκινήσει μέσα στο Σεπτέμβρη...

Για δηλώσεις συμμετοχής στείλτε μήνυμα στο: ekd.radamanthys@gmail.com

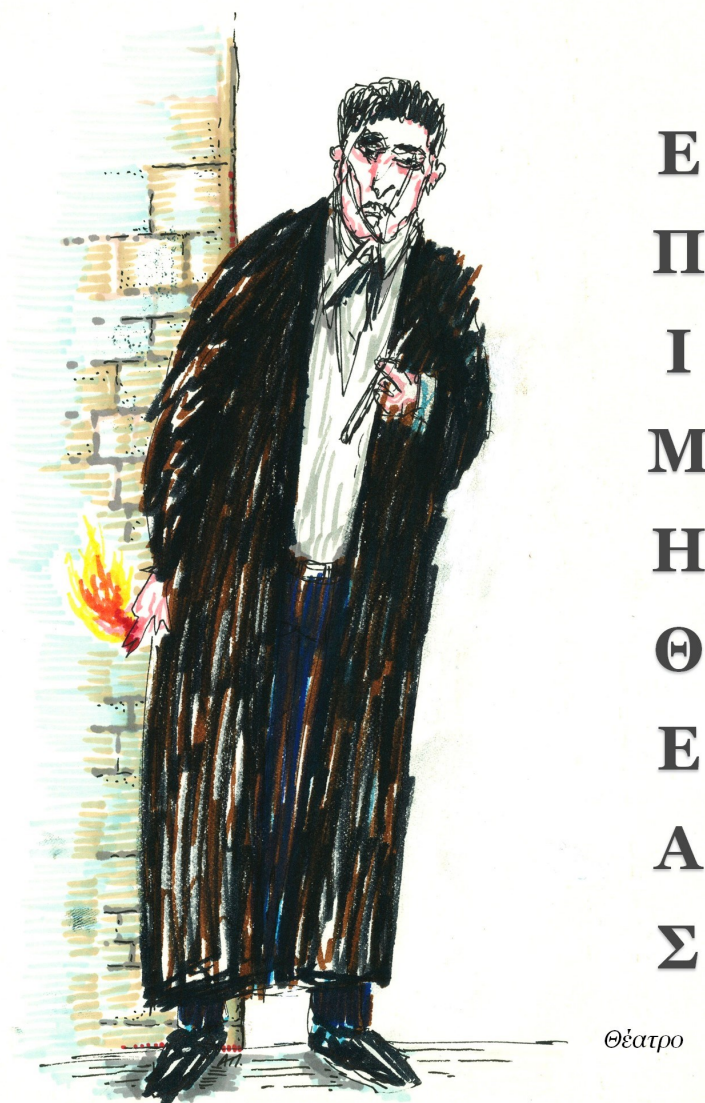

Παρ-
- (ουσίες)

Αργυρώ Λουλαδάκη
Ραδάμανθους

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΑΓΟΥΛΑΣ

Θέατρο

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

(Το πρόγραμμα είναι προσωρινό καθώς ακόμα διαμορφώνεται)

27/8/2022 Ιεράπετρα, Κατερίνα Φραγκάκη—Χειρώναξ

29/8/2022 Πάτρα, Τριαντάφυλλος Μασμανίδης—Άβατον

5/9/2022 Χανιά, Άρια Αθανασάκη—Δικαίωσις

7/9/2022 Χανιά, Δημήτρης Ανδρικήδης—Διαμαντόπετρες στις στάχτες

12/9/2022 Χανιά, Αργυρώ Λουλαδάκη—Παρ (ουσίες)

19/9/2022 Χανιά, Θεοχάρης Φραγκιουδάκης—Κρητική Ποιητικότητα

21/9/2022 Χανιά, Χαρίκλεια Ντερμανάκη—Η γυναίκα στο δωμάτιο και άλλες ιστορίες

24/9/2022 Ρέθυμνο, Δήμητρα Μαραγκουδάκη—Οι 12 άθλοι ενός μαθητή

25/9/2022 Βρύσες, Άρια Αθανασάκη—Δικαίωσις

26/9/2022 Χανιά, Ούγκο φον Χόφμανσταλ—Ανδρέας, μετάφραση: Μαρία Φουρουντζόγλου

2/10/2022 Ηράκλειο, Δήμητρα Μαραγκουδάκη—Οι 12 άθλοι ενός μαθητή

10/10/2022 Χανιά, Φαίη Αναγνώστου—Ονειροθήκη

14/10/2022 Χανιά, Μιχάλης Τζανάκης - Άφωνοι φόνοι—Υπόθεση Πολκ

Κωνσταντίνα Χαριτάκη

Η τέχνη και τα πρότυπα

Μια ματιά στα πρόσφατα γεγονότα....

Μια γιορτή μουσικής μετατράπηκε σε ρινγκ. Ένα είδος μουσικής – αν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «μουσική» – όλο αυτό το οποίο περνάει λάθος πρότυπα στους νέους, μιλώντας τους και προτρέποντας τους να χρησιμοποιούν όπλα, να κάνουν χρήση ουσιών, να διαπράττουν δολοφονίες!

Και κάπου εκεί προσπαθώ να δω τα πρότυπα τα οποία πέρασαν στο dna της γενιάς μου αλλά και των παλαιότερων, μέσα από την τέχνη. Μένω έκπληκτη όταν ανακαλύπτω πως μεγάλωσαμε με το σύνδρομο της Στοκχόλμης. Το θύμα δηλαδή να ερωτεύεται τον θύτη του, α-

φού το «Εύλο βγήκε από τον παράδεισο». Με δυο χαστούκια ο γοητευτικός καθηγητής, επέβαλλε την τάξη στο σχολείο των κακομαθημένων θηλέων.

Σ’ όλες τις ελληνικές κυρίως ταινίες, από την χρυσή εποχή του ελληνικού κινηματογράφου, το τέλος ήταν τραγικά όμοιο, στα σκαλιά της εκκλησίας. Ένας γάμος τα έλυνε όλα, μα δεν μάθαμε ποτέ πόσο ευτυχισμένα ήταν τα ζευγάρια μετά από αυτό το γάμο. Μας έμαθαν ότι πρέπει να περιμένουμε τον πρίγκιπα του παραμυθιού για να μας σώσει από τον ψηλό πύργο, την κακιά μάγισσα, τον τρομερό δράκο. Μας έμαθαν να φοράμε κρυστάλλινα γοβάκια, μα ξέχασαν να μας πουν ότι το κρύσταλλο είναι εύθραυστο και αιχμηρό, ότι όταν σπάσει κάνει μεγαλύτερες πληγές, από αυτές που κάνουμε όταν περπατάμε ξυπόλητοι. Ελληνικές ταινίες που μας έδειχναν ωμά τη δολοφονία μιας γυναίκας από έναν άντρα που την αγαπούσε ! Θρυλική η σκηνή... «Στέλλα φύγε... κρατάω μαχαίρι» Το απόλυτο αρσενικό, η α-

πόλυτη βία.

Τα τραγούδια που ηχούσαν στα αφτιά μας; Η μελωδία του σεξισμού. «Μια γυναίκα, δύο άντρες, κομπολόι δίχως χάντρες» και η επόμενες παραγγελιές στην ορχήστρα ήταν « Είμαι άντρας και το κέφι μου θα κάνω», «Θα ζήσω ελεύθερο πουλί, από κανάρα σε κανάρα να πετάω».

Οι δολοφονίες γυναικών, μέσα από τους θρύλους και την λαϊκή μας παράδοση, βρισκόταν στα παιδικά μας βιβλία. Την γυναίκα του πρωτομάστορα θυσίασαν και έχτισαν στο γιοφύρι της Άρτας, για να μπορέσει να σταθεί. Αυτοί οι σαρανταπέντε μάστορες κι εξήντα μαθητάδες, ακολούθησαν αυτή τη τεχνική κατασκευής θολωτής πλινθοδομής. Πόσες γυναίκες έχουν χτιστεί κυριολεκτικά και μεταφορικά μέσα σε πέτρινους τοίχους;;

Την Κυρά Φροσύνη την έπνιξε ο πασάς στα Γιάννενα, αφού δεν μπόρεσε να την έχει δική του, δεν δέχτηκε το «όχι» της.

Εικόνες τις οποίες άτυπα τις αποδεχτήκαμε και τώρα μας κάνει εντύπωση η ας πούμε μουσική των τράπερ. Μας κάνει εντύπωση και τους κακολογούμε γιατί χρησιμοποιούν αυθάδες λεξιλόγιο και υβριστικό. Μας ενοχλεί τελικά αυτό που λένε ή ο τρόπος με τον οποίο το λένε;

Με λύπη μου, διαπιστώνω για μια ακόμη φορά, πόσο υποκριτική, ψεύτικη και επιφανειακή είναι η κοινωνία μας. Σαφώς και δεν μου αρέσει αυτό το είδος μουσικής, δεν μπορώ να το ακούω καθόλου , και φυσικά με φοβίζουν αυτά τα μηνύματα και οι συμπεριφορές. Αλλά όλοι γνωρίζουμε, ότι στα μπουζουξιδικά τα οποία έκαναν χρυσές δουλειές σε προηγούμενες δεκαετίες, δεν ήταν τόσο αθώα κι εκεί η διασκέδαση. Υπήρχε η χρήση ουσιών, οπλοκατοχή, οπλοχρησία, εμπόριο λευκής σαρκός, ξεκαθαρίσματα λογαριασμών, προστασία προσώπων κλπ κλπ

Ας φιλτράρουμε την κάθε μορφή τέχνης καλύτερα. Βέβαια ήμασταν τυχεροί μέσα στην ατυχία μας, αφού ακούσαμε Πλέσσα, Κατσαρό, Ξαρχάκο, Μάνο Λοίζο, Ελίνα Νικολακοπούλου και πολλούς ακόμη.

Αλλά δεν μπορεί κάτι καλό θα υπάρχει και σήμερα να ακούν τα παιδιά μας. Πριν κουνήσουμε το δάχτυλο στους εφήβους μας και τους πούμε ότι ακούν σκουπίδια, ας κάνουμε την αυτοκριτική μας. Θα μου πείτε, η κριτική είναι ευκολότερη της αυτοκριτικής...

Κων/να Χαριτάκη

Μηχανολόγος Μηχανικός – Εκπαιδευτικός – Συγγραφέας

Νίκος Καζαντζάκης

Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται

Χρήστος Τσαντής

«Βαθιά ανησυχώ για την Ελλάδα και για την τύχη της ανθρωπότητας. Πολύ πρόωρα ο γορίλας, ο λεγόμενος άνθρωπος, ανακάλυψε τρομακτικές δυνάμεις. Μεγάλος ο κίνδυνος να τις χρησιμοποιήσει για τον όλεθρο...», Νίκος Καζαντζάκης, Γράμματα στον Πρεβελάκη, 22 Σεπτεμβρίου 1946

Από την εκδήλωση που έγινε στον Πολυχώρο Ραδάμανθους στο πλαίσιο του αφιερώματος «Βιβλία και Κινηματογράφος» τον χειμώνα του 2021

Το Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής και Αυτογνωσίας των Εκδόσεων Ραδάμανθους διοργάνωσε τις εκδηλώσεις με θέμα: «Βιβλία και Κινηματογράφος» για πρώτη φορά το χειμώνα του 2021. Τα εμπόδια που έθεσαν οι υγειονομικοί περιορισμοί δεν επέτρεψαν στο εγχείρημα να συνεχιστεί, και έτσι η συνέχεια του αφιερώματος, που στοχεύει στην ανάδειξη των βιβλίων, θα εξελιχθεί από τον Οκτώβριο του 2022. Στην εκδήλωση για το βιβλίο του Νίκου Καζαντζάκη «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται», με το οποίο άνοιξαν οι εκδηλώσεις, μίλησε και ο Σήφης Μιχελογιάννης, μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής της Διεθνούς Εταιρείας Φίλων Νίκου Καζαντζάκη. Θα ακολουθήσει σε επόμενη ανάρτηση η δημοσίευση και της δικής του ομιλίας. Σήμερα, δημοσιεύουμε το βίντεο με την ομιλία του Χρήστου Τσαντή, συντονιστή του

Εργαστηρίου Δημιουργικής Γραφής και Αυτογνωσίας των Εκδόσεων Ραδάμανθους.

Απόσπασμα από την ομιλία του Χ. Τσαντή

«Αυτές τις ημέρες τελειώνω το μυθιστόρημα που άρχισα», γράφει στον Πρεβελάκη ο Καζαντζάκης τον Αύγουστο του 1948. «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται, θα γίνει 500 σελίδες, είναι σύγχρονο και γίνεται σ' ένα χωριό της Μικράς Ασίας και δεν υπάρχει εγώ. Φυσικά δεν ξέρω αν είναι καλό, μα το γράφω με κέφι. Το μυθιστόρημα έγινε για μένα ένα *debut* (ξεμπουκάρισμα, διέξοδος) όπου μπορώ να χρησιμοποιήσω μερικές ανθρώπινες ιδιότητες μου, που δεν μπαίνουν με τη μορφή αυτή στην ποίηση ή στην τραγωδία....».

Σκεπτόμενοι την παραδοχή του Καζαντζάκη ότι «το μυθιστόρημα αποτέλεσε μία διέξοδο», μπορούμε να υποθέσουμε βάσιμα ότι οι πηγές της έμπνευσής του συνδέουν το χθες με το συγγραφικό παρόν του. Είναι οι μνήμες και οι διηγήσεις από την Κρήτη της εποχής της Τουρκοκρατίας, οι αναμνήσεις από τη μάχη που έδωσε ο ίδιος για τη σωτηρία των Ελλήνων του Καυκάσου το 1919-1920 ως διευθυντής του υπουργείου περιθάλψεως της κυβέρνησης Βενιζέλου, οι πληγές που άνοιξαν στη Μικρά Ασία με τον ξεριζωμό των Ελλήνων από την Ιωνία, η Κατοχή και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, ο Εμφύλιος που είχε πάρει πλέον διαστάσεις όταν ο συγγραφέας ξεκίνησε να γράφει το συγκεκριμένο βιβλίο.

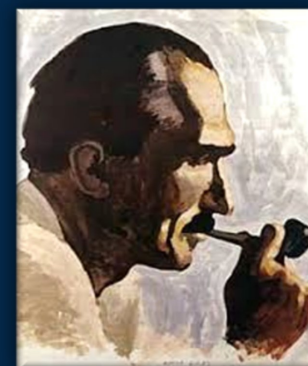
[...] Η αντιστοιχία του μύθου στο «Ο Χριστός

Χρήστος Τσαντής

Νίκος Καζαντζάκης

Ενα πουλί πάνω από την άβυσσο

Δοκίμιο

Εκδόσεις Ραδάμανθους

Ξανασταυρώνεται» με την ταραγμένη εθνικά, κοινωνικά και πολιτικά, δεκαετία 1940-1950, είναι κάτι παραπάνω από εμφανές. Μην ξεχνάμε ότι η προσφυγική εμπειρία το 1947 στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, είναι νωπή και

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ & ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΑΙΝΙΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2021, 7.30 μ.μ.

**Ο ΧΡΙΣΤΟΣ
ΞΑΝΑΣΤΑΥΡΩΝΕΤΑΙ**

ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

— ΔΙΦΡΟΣ —

ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ

Μόνο με κράτηση θέσης

στο 6983 091058

ή στο email:

ekd.radamanthys@gmail.com

Λογοτεχνική

Λέσχη

Ραδάμανθους

έντονη. Από τις αρχές του αιώνα έχουμε μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών, είτε με συμφωνίες ανάμεσα σε κράτη είτε χωρίς, ο Πρώτος Παγκόσμιος, οι μεγάλοι διωγμοί στην Τουρκία και στην νεοσύστατη Σοβιετική Ένωση, ο μεγάλος διωγμός των Εβραίων και όσων αντιστέκονταν στον φασισμό, τα στρατόπεδα εξόντωσης στη Γερμανία.

Στην ίδια την Ελλάδα έχουμε τεράστιες – για τα δεδομένα της χώρας – μετακινήσεις πληθυσμών που επιβλήθηκαν δια της βίας, με σκοπό την αποψίλωση των ορεινών όγκων ώστε να μη βρίσκουν πηγές ανεφοδιασμού και στρατολογίας οι αντάρτες του Δημοκρατικού Στρατού. Ταυτόχρονα, εκατοντάδες χιλιάδες συμπατριώτες μας παίρνουν το δρόμο της ξενιτιάς ως φτηνό εργατικό δυναμικό ή ως πολιτικοί πρόσφυγες.

[...] Ο Νίκος Καζαντζάκης έγραψε το βιβλίο το 1948 στην Αντίμπ και κυκλοφόρησε στην Ελλάδα το 1954 από τις εκδόσεις Δίφρος. Είχε προηγηθεί η έκδοσή του στη Σουηδία, στη Νορβηγία, στη Δανία, τη Φιλανδία, τη Γερμανία και τις ΗΠΑ. Το 1946 σηματοδοτεί τη στροφή του στο μυθιστόρημα και μέσα σε μία δεκαετία θα γράψει τα διαχρονικά έργα-διαμάντια της παγκόσμιας λογοτεχνίας: «Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά», «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται», «Ο Καπετάν Μιχάλης», «Ο Τελευταίος Πειρασμός», «Ο Φτωχούλης του Θεού», «Οι αδερφοφάδες», διαδρομή που ολοκληρώνεται το 1957 με την «Αναφορά στον Γρέκο».

Βλέπουμε δηλαδή ότι το έργο «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται» δεν είναι αποκομμένο από την υπόλοιπη συγγραφική του δραστηριότητα, αλλά ενταγμένο σε ένα σύνολο έργων που έχουν κοινές αναφορές, τον ουμανισμό, την κοινωνική δικαιοσύνη, την Ελευθερία, την απλλαγή της θεολογίας από το σκοταδισμό, και πάνω απ’ όλα την Ειρήνη.

«Αν η φράση του Γάλλου συγγραφέα: "Δεν γράφουμε τα βιβλία που θέλουμε να γράψουμε" ισχύει για τους περισσότερους ποιητές ή

πεζογράφους, για τον Καζαντζάκη θα ίσχυε περισσότερο η φράση: δεν γινόμαστε το είδος του συγγραφέα που θέλουμε να γίνουμε». Με αυτή την παρατήρηση ξεκινά ο Νάσος Βαγενάς σε ένα κείμενό του: «Πεζογράφος ή ποιητής;» και συνεχίζει: «Γιατί ο Καζαντζάκης τα βιβλία που ήθελε να γράψει τα έγραψε. Αλλά έγραψε και βιβλία που δεν τα είχε φανταστεί, τα μυθιστορήματα της τελευταίας περιόδου της ζωής του – και ήταν αυτά που άλλαξαν την εικόνα του ως συγγραφέα, που τον μετέγραψαν από τα κατάστιχα της ποίησης, στα οποία βρισκόταν ως τότε, στα κατάστιχα της πεζογραφίας. Διότι ως τα τέλη της δεκαετίας του 1940 (δηλαδή ως τα 60-63 του χρόνια) ο Καζαντζάκης εθεωρείτο ποιητής, και μάλιστα από τους κορυφαίους του καιρού του».

«Οι αντιστοιχίες του μύθου με το εθνικοκοινωνικό δράμα είναι φανερές, γράφει ο Ερατοσθένης Καψωμένος, και συνεχίζει: «Μπορεί κανείς εύκολα να αναλογιστεί σε μια εποχή που ο στυγνός αντικομμουνισμός αποτελούσε το θεμέλιο της επίσημης ιδεολογίας, τι σήμαινε η ταύτιση της λαϊκής επανάστασης με τον γνήσιο Χριστιανισμό, με την κοινωνική δικαιοσύνη, με το δοκιμαζόμενο ελληνισμό και η συνακόλουθη καταγγελία των κρατούντων μέσα από την έμμεση ταύτισή τους προς τους προεστούς της Λυκόβρυσης. Και όπως λειτουργούσε η αναλογία του ηττημένου λαϊκού κινήματος προς τη συγκινητική κατάληξη της νέας εξόδου των προσφύγων, που ηθικά δικαιωμένοι στη συνείδηση του αναγνώστη, ξεκινούσαν για νέες δοκιμασίες...», τελειώνει ο Ερατοσθένης Καψωμένος.

[...]«Βαθιά ανησυχώ για την Ελλάδα και για την τύχη της ανθρωπότητας», γράφει στον Πρεβελάκη στις 22 Σεπτέμβρη του 1946. «Πολύ πρόωρα ο γορίλας, ο λεγόμενος άνθρωπος, ανακάλυψε τρομακτικές δυνάμεις. Μεγάλος ο κίντυνος να τις χρησιμοποιήσει για τον όλεθρο».

Και λίγο αργότερα, στις 24 Φλεβάρη του 1947, γράφει: «Μερικά θέματα για τραγωδίες και βιβλία σαρκώνονται μέσα μου. Είμαι σαν την όρνιθα που σφάζουν και τη βρίσκουν γεμάτη κρόκους που δεν πρόλαβαν να γίνουν αυγά. Τι μου χρειάζεται; Μονάχα καιρός, άνετος καιρός. Και δεν τον έχω... Φριχτή η κατάσταση στην Ελλάδα, φριχτή στη Γαλλία. Πάντα μου έχω την ιδέα πως η μεταβατική αυτή αβεβαιότητα, από τον έναν πολιτισμό στον άλλον, θα βαστάξει διακόσια χρόνια, από το 1900. Δηλαδή στα 2100 θα έχουμε κάποιο σταθερό έδαφος και κάποια ισορρόπηση. Ως τότε, πόλεμοι και ανακωχές και αθλιότητα».

Το 1947 διορίστηκε στην UNESCO με αποστολή την προώθηση μεταφράσεων κλασικών λογοτεχνικών έργων, με απώτερο στόχο τη γεφύρωση των διαφορετικών πολιτισμών. Παρατήθηκε τελικά το 1948, προκειμένου να αφοσιωθεί στο λογοτεχνικό του έργο.

Στις 5 Ιουλίου του 1951 γράφει: «Η ελληνική κυβέρνηση αρνείται να μου ανανεώσει το διαβατήριο! Έχω προξενικό διαβατήριο – κι αρνιέται να με αφήσει να βγω από τα γαλλικά σύνορα. Εκεί καταντήσαμε. Με κυνηγούν, μου κάνουν ό,τι κακό μπορούν και λυπούνται

που δεν μπορούν να μ’ εξοντώσουν... Δεν λέγεται η αηδία και ο θυμός για τον τόσο διωγμό που μου κάνουν. Αν μπορέσω, ποτέ δεν θα ξαναπατήσω στην Αθήνα».

Λίγο καιρό πριν το πέρασμά του στην αθανασία, η ασπρόμαυρη ταινία γαλλο-ιταλικής συμπαραγωγής “Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται” («He who must die»), σε σκηνοθεσία Ζυλ Ντασέν (Jules Dassin) θα προβληθεί στο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου των Καννών και θα τιμηθεί με Ειδική μνεία. Τα γυρίσματα είχαν πραγματοποιηθεί σε ένα χωριό της Κρήτης, τα Κριτσά Λασιθίου, το καλοκαίρι και φθινόπωρο του 1956.

«Μωρέ, θεριό, αλήθεια, είναι ο άνθρωπος, συλλογίστηκε. Ό,τι θέλει κάνει, όποια στρατά θέλει παίρνει. Η πόρτα της Κόλασης κι η πόρτα της Παράδεισος είναι κολλητά, κι όπου θέλει μπαίνει... Ο διάολος μπορεί και μπαίνει μοναχά στην Κόλαση, ο άγγελος μπορεί και μπαίνει μονάχα στην Παράδεισο. Ο άνθρωπος, όπου θέλει!»

-Γειά σου, μωρέ μεγαθήριο Αδάμ! φώναξε δυνατά κι άρχισε πάλι να τραγουδάει έναν παλιό σκοπό, που χρόνια και ζαμάνια είχε να τον θυμηθεί και τώρα ξαφνικά του ήρθε στο νου και στα χείλια:

Εγώ 'μαι τσ' αστραπής παιδί και της βροντής αγγόνι

και θέλω αστράφτω και βροντώ και θέλω ρίχνω χιόνι!

Χρήστος Τσαντής

